ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΟΜΟΣ Α΄ ΤΕΥΧΟΣ Ζ΄.
31 ΙΟΥΛΙΟΥ 1880

Her
Berlin
v. w. Markthallen Str.
2./II lotg.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΥ ΥΠΟ Σ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
1880

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. ΠΑΓΚΑΛΟΥ.— Εἷς *Κινέζος* κοινωνιστὴς κατὰ τὸν ἑνδέκατον αἰῶνα ὑπὸ C. de Varigny σελ. 505.

ΚΩΝΣΤ. ΚΟΝΤΟΥ. — Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις. § 12. Ἐπιβουλεύομαι ἀντὶ τοῦ ἐπιβουλεύω καὶ ἐπιβουλεύω τινὰ ἀντὶ τοῦ ἐπιβουλεύω τινὶ σ. 519.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΙΜΟΛΕΟΝΤΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ. — Τὸ ἀρχειοφυλακεῖον Κερκύρας. Μέρος α′. Τὰ κατὰ τὴν Βενετικὴν ἐποχὴν σ. 528.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΑΝΤΑΖΗ. — Αἱ μετὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Τέλφυ συζητήσεις περὶ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους σ. 552.

ΟΚΤΑΒΙΟΥ FEUILLET.— Ἡ μικρὰ κόμησσα, κατὰ μετάφρασιν Ἐμμ. Ῥοΐδου σελ. 566.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ. —*Ἀρχαιότητες πειραϊκαὶ* (Α′ Τὸ θέατρον τὸ ἐν Πειραιεῖ. Β′ Τὸ θέατρον τὸ πρὸς τῇ Μουνιχίᾳ) ὑπὸ Ι. Χ. Δραγάτση. *Ῥωμαϊκὰ ἀρχαιολογήματα* ὑπὸ Σ. Κ. Σ. — *Ἑλληνικὴ ἐπιγραφὴ Σελινοῦντος* ὑπὸ Π. Χιώτου. — *Εἰδήσεις* (Ναὸς Σουνιάδος Ἀθηνᾶς. — Ἀνασκαφαὶ Χαιρωνείας, Ὀλυμπίας, Διπύλου, Δήλου. — Ῥωσικὴ ἀρχαιολογικὴ σχολή.— Ἰταλοὶ ἀρχαιολόγοι.— Ἀναθηματικὸς λίθος Στράκ — Ἐθνικὸν Βουλγαρικὸν μουσεῖον κτλ.) σ. 574—583.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ. — Δύο Νορμανδοὶ τυχοδιῶκται (σ. 584).

Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιστατεῖ ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κκ. Εἰρηναίου Ἀσωπίου, Ἐμμανουὴλ Δ. Ῥοΐδου, Παναγιώτου Ι. Φέρμπου, Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου καὶ προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου κ. Ἐμμανουὴλ Δραγούμη.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
Α1.22.49.0020

λάθρᾳ» καὶ Συμποσ. σελ. 203, β′ «ἡ οὖν Πενία ἐπιβουλεύουσα διὰ τὴν αὑτῆς ἀπορίαν παιδίον ποιήσασθαι ἐκ τοῦ Πόρου κτέ.» καὶ Ἱππάρχ. σελ. 228, δ′ «ἐπιβουλεύων αὖ τοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς παιδεῦσαι ἔστησεν αὐτοῖς Ἑρμᾶς» (Πρβ. καὶ Πρωταγ. σελ. 343, γ′). Ψευδοπλάτ. Ἐπιστ. Ζ′, σελ. 334, α′ «ὡς ἐπιβουλεύοντα γενέσθαι τύραννον».

Λυσ. σελ. 100,42 «ὅσοι ἐπιβουλεύσαντες ἀποκτεῖναί τινας ἔτρωσαν» καὶ σελ. 130,12 «οἱ δ' ἐνθάδε ὑπομένοντες καὶ ἐπιβουλεύοντες καταλῦσαι τὴν δημοκρατίαν εἰς ἀγῶνα Κλεοφῶντα καθιστᾶσι». Ἰσαῖ. σελ. 36,12 «τὴν δ' οὐσίαν ἀφελέσθαι τῶν χρήστων ἐπιβουλευσάντων ἔσωσεν ἡμῖν». Δημοσθέν. σελ. 520,16 «καὶ τοὺς στεφάνους τοὺς χρυσοῦς, οὓς ἐποιησάμην ἐγὼ κόσμον τῷ χορῷ, ἐπεβούλευσεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διαφθεῖραι» καὶ σελ. 884,6 «ἃ τοὺς ἄλλους ἐπεβούλευσε ποιῆσαι» καὶ σελ. 932,27 «ἐκακοτέχνουν καὶ ἐπεβούλευον μηδὲν ὑγιὲς ποιεῖν» καὶ σελ. 973,24 «ὡς ἐπεβούλευον ἀτιμῶσαι καὶ τὰ ἔσχατα πρᾶξαι».

ΣΤ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΟΥ 1927

Κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Λουκιανῷ Θεῶν Διαλ. ΚΑ′, 2 «ὁπότε ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἐπαναστάντες ἐπεβούλευον συνδῆσαι λαβόντες αὐτόν» καὶ Ἡροδ. 1 «ἐπεβούλευε δέ, εἰ δυνατὸν εἴη, ἀθρόους που λαβεῖν τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας» (Πρβ. Φρίσχιον *Quaest. Lucian.* σελ. 107) καὶ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ Ποπλικ. ΙΖ′, 4 «ἐπιβουλεύων δὲ τὸν Πορσήναν ἀνελεῖν παρεισῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον» καὶ Ἀρτοξ. Δ′, 4 «ἐκ δὴ τούτων μισοῦσα τὴν Στάτειραν ἡ Παρύσατις — ἐπεβούλευεν αὐτὴν ἀνελεῖν» καὶ Ἠθικ. σελ. 161, β′ «αἴσθοιτο τοὺς ναύτας ἐπιβουλεύοντας ἀνελεῖν αὐτόν» καὶ παρὰ τῷ Λιβανίῳ Τόμ. Δ′, σελ. 760,23 «μανία δήπουθεν ἄντικρυς ἐπιβουλεύειν μὲν τῶν ἀνηκέστων λάθρᾳ τι διαπράξασθαι, προφανῶς δὲ τοῦτο καταμηνύειν». Πρβ. καὶ Σχολ. Θεοκρ. σελ. 394,13 Ἀρ. «τὸν γὰρ Δία μυθολογεῖ ἐπιβουλεύειν τῇ Ἥρᾳ μιγῆναι» (Ἴδε Βαλ. Ῥώσην *Ἀριστοτ. Ψευδεπιγρ.* σελ. 618).

Ἐν τῇ Ἐκλογῇ Θωμᾶ τοῦ Μαγίστρου ἀναγινώσκεται σελ. 63,15 «Οὐ μόνον βουλεύομαι ἀλλὰ καὶ βουλεύω — Ἐπιβουλεύω δὲ τὸ ἐπιβουλὴν ἀρτύω κατά τινος· καὶ αὖ ἐπιβουλεύω τὸ μετά τι βουλεύομαι. Ἀριστοφάνης ἐν Πλούτῳ *τί δὴ ταῦτ' ἐπιβουλεύει ποιεῖν ἡμᾶς;* καὶ Θουκυδίδης ἐν τῇ τρίτῃ *ἐπιβουλεύουσιν αὐτοί τε καὶ Ἀθηναίων οἱ ξυμπολιορκούμενοι πρῶτον μὲν πάντες ἐξελθεῖν*». Ἀλλὰ κατ' οὐδένα τρόπον ἁρμόζει νὰ ἐκλαμβάνηται τὸ *ἐπιβουλεύω* ἀντὶ τοῦ *μετά τι βουλεύομαι*.

Παρὰ Ξενοφῶντι ἐν Κύρου Παιδείᾳ βιβλ. Α′, κεφ. δ′, 13 εὑρίσκεται «ἐπιβουλεύσας ὅπως ἂν ἀλυπότατα εἴποι πρὸς τὸν πάππον καὶ διαπράξειεν αὐτῷ τε καὶ τοῖς παισὶν ὧν ἐδέοντο».

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΕΙΟΝ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΒΕΝΕΤΙΚΗΝ ΕΠΟΧΗΝ

Α'.

Ἡ ὕπαρξις τοπικοῦ Ἀρχειοφυλακείου ἐν Κερκύρᾳ ἀνάγεται, κατὰ τὰς σωζομένας μαρτυρίας, εἰς τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Βενετοκρατίας. Περὶ τούτου νύξιν, ἂν οὐχὶ περὶ τοῦ ὀνόματος περὶ τοῦ πράγματος, εὑρίσκομεν ἐν μιᾷ τῶν ἀρχαιοτέρων πρεσβειῶν, δι' ὧν κατὰ τὰ ἀνέκαθεν εἰθισμένα, ἡ Κοινότης τῆς Κερκύρας τὰς αἰτήσεις καὶ τὰ παράπονά της ὑπέβαλλε πρὸς τὴν κυρίαρχον κυβέρνησιν, κατορθοῦσα τοιουτοτρόπως οὐχὶ ἅπαξ, νὰ διεκδικῇ καὶ ἐξασφαλίζῃ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ προνόμια αὐτῆς καὶ κατὰ τῆς ἐν τῇ νήσῳ προϊσταμένης Βενετικῆς ἀρχῆς.

Ἡ ἐν ἔτει 1443 σταλεῖσα εἰς Βενετίαν κερκυραϊκὴ πρεσβεία, ἐν κεφαλαίῳ δεκάτῳ τῶν αἰτήσεων αὐτῆς, ἐφ' ὧν ἡ Βενετικὴ Σύγκλητος ἐν συνεδριάσει ἀπεφάνθη τῇ ἑβδόμῃ Μαρτίου τοῦ ἔτους ἐκείνου· «Ἱκέτευσε νὰ ἐκδοθῇ πρόσταγμα, ὅπως ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῆς Κερκύρας, οἱασδήποτε καταστάσεως καὶ ἂν ὦσιν, οἵτινες ἤθελον ἔχει εἰς χεῖράς των ἔγγραφόν τι περὶ προνομίου, ἀνῆκον εἰς τὴν Κοινότητα τῆς Κερκύρας, προσαγάγωσιν αὐτὸ εἰς τὴν Διοίκησιν (Reggimento), ἐπὶ ποινῇ δουκάτων ἑκατὸν, ὧν τὸ μὲν ἥμισυ ἔστω τῆς Κοινότητος, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ τοῦ καταγγελέως· καὶ τὰ ὅσα περὶ προνομίων ἔγγραφα ἔχουσιν ἤδη καὶ ὅσα θέλουσι λάβει, νὰ τὰ καταγράψωσιν ἐν τῇ Καγκελλαρίᾳ, καὶ νὰ τὰ θέσωσιν ἐν κιβωτίῳ, καὶ νὰ τὰ ἔχωσιν ὑπὸ ἑπτὰ κλεῖδας, ὧν τὴν μίαν νὰ κρατῇ ὁ κ. Βάϊλος, ἕκαστος δὲ τῶν Συνδίκων τὴν ἰδικήν του». Προστίθεται δὲ ὡς λόγος τοῦ αἰτουμένου μέτρου ὅτι «εἰς χεῖρας πολλῶν εὐγενῶν περιῆλθον τοιαῦτα ἔγγραφα, οὗτοι δὲ τ' ἀποκρύπτουσιν, ὡς ἀποφαινόμενά που κατ' αὐτῶν». Ἡ ἀπάντησις παραδοχῆς, ὡς εἴθισται εἰς αὐτὸ τὸ κεφάλαιον τῆς αἰτήσεως ἐπομένη ἐπιτάττει εἰς τὸν Βάϊλον νὰ προβῇ, οὐχὶ μόνον διὰ προκηρύξεως, ἀλλὰ καὶ δι' ἀνακρίσεως ὅπως ληφθῶσι τὰ ῥηθέντα περὶ προνομίων ἔγγραφα [1].

1 Βιβλίον λεγόμενον τοῦ Χρυσοβούλλου τῆς Κοινότητος Κερκύρας σωζόμενον ἐν τῷ Ἀρχειοφυλακείῳ ἤτοι Copia dei Capitoli della Spectabile Università di Corphù tratti dalli Libri Communi della Cancellaria Ducal della Illma Sria di Venetia incomminciando dal MCCCLXXXVI fin MDXXIIII scritta per me Alvise di Garzoni Nodaro Ducal a richiesta delli Spli Ambassadori della detta Mca Città D. Andriol Carthano, Beno Lanza e Manoli Mosco venuti a Venetia il 1542 φυλλ. 12 καὶ 14.

Πρὸς διαφώτισιν τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων ἀρχῶν, ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα ὅτι μέχρι τοῦ ἔτους 1420 ὁ Βάϊλος ἦτο ἡ πρώτη ἐν Κερκύρᾳ Βενετικὴ ἀρχὴ, διοικητικὴν καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐξασκοῦσα. Τότε δὲ, αἰτήσει τῶν Κερκυραίων, προσετέθησαν αὐτῷ τρεῖς ἕτεροι Βενετοὶ εὐπατρίδαι, οἵτινες ὁμοῦ μετὰ τοῦ Βαΐλου συναπετέλουν τὴν ἐν Κερκύρᾳ Διοίκησιν (Reggimento), δύο μὲν ὡς σύμβουλοι τοῦ Βαΐλου, εἷς δὲ λεγόμενος Προβλεπτὴς καὶ Καπιτάνιος, ὅστις εἶχε τὴν διαμονὴν αὐτοῦ ἐν τῷ Παλαιῷ φρουρίῳ, ἔχων σὺν τοῖς ἄλλοις ὑπ' αὐτὸν καὶ τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν. Ὁ Βάϊλος, ὅστις ἦτο κατὰ πρῶτον ἡ ἀνωτέρα ἀρχὴ, κατήντησε προϊόντος τοῦ χρόνου δευτερεύουσα, ἀφοῦ μάλιστα συνέστη ἐν Κερκύρᾳ ἡ ἕδρα τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ τῆς θαλάσσης τοῦ καὶ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ τῆς Ἀνατολῆς ἐπικληθέντος, ὡς περιβεβλημένου τὴν ὑπερτάτην εἰς τὰς ἡμετέρας νήσους Βενετικὴν ἐξουσίαν, σὺν τῇ ἀρχηγίᾳ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ συνήθως σταθμεύοντος Βενετικοῦ στόλου. Οἱ Σύνδικοι δὲ ἦσαν ἡ πρώτη ἐγχώριος ἀρχὴ, οἵτινες καὶ προΐσταντο τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινότητος ἤτοι τῆς πόλεως, παρ' οὗ ἐνιαυσίως ἐξελέγοντο, καὶ οὗτινος αὐτοὶ διέταττον τὴν συγκάλεσιν, διὰ τῶν Κηνσόρων γενομένην· ἐν γένει δὲ ἀντεπροσώπευον τὴν Κέρκυραν ἐνώπιον τῶν ἀνωτέρων Βενετικῶν ἀρχῶν. Οἱ Σύνδικοι τὸ πρῶτον ἦσαν τέσσαρες, δύο Γραικοὶ καὶ δύο Λατῖνοι, ἔπειτα δὲ περιωρίσθησαν εἰς τρεῖς. Ἐξελέγοντο ὅμως ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἔκτακτοι Σύνδικοι [1]. Διὰ τοῦτο πιθανῶς, ὅτε ὡς ἀνωτέρω προωρίσθη περὶ ἑπτὰ κλειδῶν διὰ τὸ κιβώτιον τῶν ἐγγράφων, ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν ὑπὲρ τοὺς τέσσαρας Συνδίκους.

Ἐξ ὅσων ἀνωτέρω παρεθέσαμεν ἐκ τῆς ἐν ἔτει 1443 πρεσβείας, προκύπτει καθαρῶς ἡ πραγματικὴ ἵδρυσις τοπικοῦ Ἀρχειοφυλακείου παρ' ἡμῖν, συνισταμένου, ὡς εἴρηται, εἰς τὰ ἐν ἑνὶ κιβωτίῳ φυλαττόμενα ἔγγραφα τῆς Κοινότητος ὑπὸ ἑπτὰ κλεῖδας, ὧν τὴν μίαν εἶχεν ὁ Βάϊλος. Ὅθεν δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἔκτοτε τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον τοῦτο τῆς Κοινότητος ἐγκαθιδρύθη ἐν τῷ οἰκήματι τοῦ Βαΐλου Κερκύρας, ὅπου τῷ ὄντι, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω ὑπῆρξε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Βενετοκρατίας. Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ παραδεχθῶμεν θετικῶς, ὡς εἰς τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον τῆς Κοινότητος ἀποβλέποντα, ὅσα μετὰ ἑξηκονταετίαν, τῇ 10 Νοεμβρίου 1505 διέταττεν ἡ Βενετικὴ Σύγκλητος καὶ περὶ ὧν ἀνετίθετο ἡ ἐκτέλεσις εἰς τοὺς ἐντολῇ τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα ἀπεσταλμένους Συνδίκους καὶ Προβλεπτὰς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν, περὶ διευθετήσεως τῶν ἐν τῇ Καγκελλαρίᾳ τοῦ Βαΐλου Κερκύρας διατηρουμένων βιβλίων καὶ ἐγγράφων. Οὐχ ἧττον παραθέτομεν ὧδε καὶ αὐτὰ μήπως διὰ τὴν καὶ ἔκτοτε, ὡς εἶναι πιθανὸν κατάθεσιν ἐν τῷ οἰκήματι τοῦ Βαΐλου τῶν ἐγγράφων καὶ βιβλίων τῆς Κοινότητος, ἅτινα δὲν ἦσαν ἴσως πολυάριθμα, ὑπήχθησαν σιωπηλῶς καὶ ταῦτα εἰς τὸ λαμβανόμενον μέτρον πρὸς τακτοποίησιν τῆς Καγκελλαρίας τοῦ Βαΐλου.

1 Ε. Λούντζη. Ἡ Ἑπτάνησος ἐπὶ Ἑνετοκρατίας Κεφ. Α' καὶ Κεφ Δ'.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ὁμιλεῖ ὡς φαίνεται παρὼν ἐν Κερκύρᾳ ἁρμόδιος Βενετὸς ἄρχων, ἐκθέτων τὰς ὑπὸ τῶν Συνδίκων αὐτῆς αἰτουμένας προνοίας, ἐφ' ὧν αὐτὸς ἀποφαίνεται, καὶ δίδεται ἡ ἔγκρισις τῆς ἐν Βενετίᾳ ἀνωτέρας ἀρχῆς τῇ δεκάτῃ Νοεμβρίου 1505.

«Ἐνεφανίσθησαν, λέγει, ἐνώπιον ἡμῶν οἱ Σύνδικοι τῆς πόλεως ταύτης μετ' ἄλλων τῶν προυχόντων αὐτῆς, ἐξαιτούμενοι νὰ διορισθῇ φύλαξις καὶ πρόνοια περὶ τῶν βιβλίων τῆς Καγκελλαρίας τοῦ μεγαλοπρεποῦς Βαΐλου, ὥστε νὰ διατηρῶνται πρεπόντως, ἵνα αἱ ἀποφάσεις, οἱ ὁρισμοὶ καὶ αἱ ἄλλαι δικαστικαὶ πράξεις αἱ περιεχόμεναι εἰς τὰ αὐτὰ βιβλία, ἐξ ὧν διευκρινίζονται καὶ μαρτυροῦνται ἡ ἰδιωτικὴ περιουσία, καὶ ἐπίσης τὰ δημόσια δίκαια εἰς πλείστας κρισολογίας, ἐν αἷς ἐνέχεται ἡ Περιφανεστάτη ἡμῶν Αὐθεντία, νὰ δύνανται, κατὰ τὰς ἐντυγχανούσας ἀνάγκας, ν' ἀνευρίσκωνται, καὶ νὰ μὴ δίδηται ἀφορμὴ εἰς τοὺς κακοβούλους διὰ τὴν κακὴν φύλαξιν καὶ ὀλίγην ἐπιμέλειαν περὶ τὰ ἀνωειρημένα βιβλία, νὰ ὑπεξαιρῶσι καὶ σχίζωσι μέρος αὐτῶν, οὐκ ὀλίγον ζημιουμένων τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὰ ἐν τοῖς αὐτοῖς βιβλίοις περιεχόμενα ἔγγραφα, ὡς καθ' ἃ βεβαιοῦσι, συνέβη κατὰ τὸ παρελθόν. Ὅθεν κατανοοῦντες ἡμεῖς τὴν σημαντικότητα τῶν ἀνωειρημένω- βιβλίων καὶ ἐγγράφων, καὶ τὸ εὔλογον τῆς γενομένης αἰτήσεως ὑπὸ τῶν ῥηθέντων Συνδίκων, δυνάμει τῆς ἐξουσίας ἣν περιβάλλεται τὸ ἡμέτερον ἀξίωμα, ὑπομιμνήσκοντες καὶ ἐπαινοῦντες πρὸς τοὺς ῥηθέντας ἀναφερομένους διὰ τὸ ὑπούργημα τοῦτο, τὸ ἄτομον τοῦ κ. Π. Ἀντωνίου Γαζέλου (Pre Antonio Gazelo) κατοικοῦντος ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἀπὸ εἴκοσι τριῶν ἐτῶν ἐξασκουμένου ὡς βοηθοῦ (coadiutor) ἐν αὐτῇ τῇ Καγκελλαρίᾳ, διορίζομεν αὐτὸν τὸν Π. Ἀντώνιον συντηρητὴν καὶ τακτοποιητὴν ἁπάντων τῶν ἐν τῇ εἰρημένῃ Καγκελλαρίᾳ τοιούτων βιβλίων, ἐπὶ τῶν διαφόρων κατὰ καιρὸν Διοικήσεων, διὰ τὰς ἐν καλῷ χάρτῃ ἀντιγραφὰς τῶν προσταγμάτων καὶ δουκικῶν γραμμάτων καὶ ἄλλων διατάξεων στελλομένων εἰς Κέρκυραν εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους, δικαιούμενον νὰ λαμβάνῃ ὡς ἀμοιβὴν ἄσπρον ἕν, δι' ἕκαστον βιβλίον ὅπερ ἀνεύρῃ καὶ δείξῃ τῇ αἰτήσει παντὸς ἰδιώτου· ἐπίσης νὰ ἔχῃ ἁπάσας τὰς ἀντιγραφὰς τῶν ῥηθέντων βιβλίων καὶ ἀναγράφων ἐν καλῷ χάρτῃ, καὶ τοῦτο προσηκόντως ἀνταμειβόμενος διὰ τὴν ἐργασίαν του, ὁριζομένου ὅτι ἂν θέλῃ τις νὰ ἴδῃ διάφορα βιβλία περὶ τῆς αὐτῆς ὕλης, ὁ ῥηθεὶς βοηθὸς νὰ μὴ δύναται νὰ λαμβάνῃ εἰμὴ ἓν μόνον ἄσπρον» [1].

Εἶναι παρατηρήσεως ἄξιον ὅτι εἰς τὰ τοιουτοτρόπως ἐν ἔτει 1505 διαταττόμενα, οὐδεμία γίνεται μνεία ἐγγράφων προνομίων τῆς Κοινότητος, περὶ ὧν ῥητῶς ἐπρονόησε προηγουμένως τὸ ἀπ' ἀρχῆς παρατεθὲν Κεφάλαιον τῆς ἐν ἔτει 1443 κερκυραϊκῆς πρεσβείας, καὶ περὶ ὧν, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, διαλαμβάνουσιν ἐν γένει ἅπασαι αἱ μεταγενέστεραι πράξεις, αἱ περὶ Καγκελλαρίας τῆς Κοινότητος προνοοῦσαι. Ὥστε καὶ διὰ τοῦτο ἐπιτρέπεται ἁπλῶς καὶ

1 Βιβλίον τοῦ Χρυσοβούλλου. Φυλλ. 26, 27, 28 καὶ 30.

μόνον ἡ ὑπόθεσις, ὅτι δυνάμει τῆς ὡς ἀνωτέρω περὶ τῶν ἐν τῇ Καγκελλαρίᾳ τοῦ Βαΐλου βιβλίων ἀνατεθείσης αὐτῷ ἐντολῆς ὁ Ἀντώνιος Γαζέλος ἠσχολήθη καὶ εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς κερκυραϊκῆς Κοινότητος. Ἄλλως τε τὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔχουσι πολλὴν τὴν ἀσάφειαν, οὐδὲ περιῆλθέ τι μέχρις ἡμῶν παρέχον εἴδησίν τινα περὶ τοῦ ποία τις πράγματι ἀπέβη ἡ τοῦ Γαζέλου ἐργασία.

Οὐχὶ μετὰ μακρὸν χρόνον μεγάλη ἐνέσκηψεν εἰς τὰ ἐν Κερκύρᾳ Ἀρχειοφυλακεῖα, δημόσιά τε καὶ ἐγχώρια, σύγχυσις καὶ καταστροφὴ κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1537 φοβερωτάτην τουρκικὴν πολιορκίαν, καθ' ἣν σὺν τοῖς ἄλλοις ἀπωλέσθησαν καὶ τὰ πρωτότυπα τῶν ἐν ἔτει 1386 χορηγηθέντων εἰς τὴν Κέρκυραν προνομίων, κατὰ τὴν εἰς τὴν Βενετικὴν Πολιτείαν ἑκουσίαν αὐτῆς παράδοσιν. Διὸ ἐδέησε νὰ ληφθῶσιν ἐκ Βενετίας νέα τούτων ἐπίσημα ἀντίγραφα, διὰ τῆς ἐν ἔτει 1542 σταλείσης Κερκυραϊκῆς πρεσβείας, δι' ἧς πρὸς τούτοις ἐζητήθη καὶ ἡ ἐπικύρωσις τῶν περὶ προνομίων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας παπικῶν βουλῶν Λέοντος δεκάτου (10 Μαΐου 1521) καὶ Παύλου τρίτου (8 Μαρτίου 1540) πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ πατρίου θρησκεύματος τῶν Κερκυραίων ἀπὸ τῶν καταδυναστειῶν τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἤδη ἐπὶ τῆς τῶν Ἀνδηγαυῶν δεσποτίας, εἶχε μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου αὐτῆς σφετεριστικῶς ἐγκαθιδρυθῆ ὡς ἐπικρατοῦσα ἐν Κερκύρᾳ [1].

Ἀπὸ τοῦδε μᾶλλον εὐκρινὴς παρουσιάζεται ἡ ὕπαρξις τοῦ Ἀρχειοφυλακείου τῆς Κοινότητος.

Β'.

Ἐν ἔτει 1558 ἱδρύεται τὸ ἀξίωμα Καγκελλαρίου τῆς Κοινότητος, εἰς ὃν ἀνατίθεται σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ φύλαξις τῶν ἐγγράφων ταύτης, τουτέστι ἡ τοῦ πραγματικῶς ὑπάρχοντος Ἀρχειοφυλακείου αὐτῆς διεύθυνσις. Ἰδοὺ δὲ ἡ περὶ τῆς ἱδρύσεως τούτου ψηφισθεῖσα πρᾶξις ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινότητος τῇ προτάσει τῶν τότε Συνδίκων, ἤτοι προϊσταμένων τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1558, διαγράφουσα τὰ καθήκοντα αὐτοῦ τοῦ Καγκελλαρίου καὶ δεικνύουσα εἰς τί τότε συνίστατο τὸ ῥηθὲν Ἀρχειοφυλακεῖον [2].

1 Ἀρχειοφυλ. Κεφ. XXIV καὶ Κεφ. XXV τῆς ἐν ἔτει 1542 Πρεσβείας. Ὅρα καὶ Ε. Λούντζη Ἡ Ἑπτάνησος ἐπὶ Ἑνετοκρατίας Κεφ. ΙΑ'.

2 Πρὸς διασάφησιν τοῦ ἐπὶ Βενετοκρατίας συστήματος τῆς ἐγχωρίου Διοικήσεως τῆς Κερκύρας, ὑπομιμνήσκομεν ἐνταῦθα ὅτι τὸ συμβούλιον τῆς Κοινότητος εἴτε τῆς πόλεως, ἀριθμοῦν τὸ πάλαι ἑβδομήκοντα ἢ ὀγδοήκοντα μέλη, συνεπείᾳ τῆς ἐν ἔτει 1484 κερκυραϊκῆς πρεσβείας, ἐξελέγετο ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τούτῳ κατ' ἔτος συγκαλουμένου Γενικοῦ Συμβουλίου, περιλαμβάνοντος ἅπαντας τοὺς ἐνήλικας εὐγενεῖς, καὶ ἐψήφιζε σὺν τοῖς ἄλλοις ἅπαντα τὰ τῆς Κοινότητος ἀξιώματα καὶ ὑπουργήματα (cariche ed offici) (Le Leggi Municipali delle Isole Ionie dall' anno 1386 fino alla caduta della Republica Venetapublicate dal D. G. Pojago. Corfù 1846 Τομ. Α'. σελ. 35). Τὸ Συμβούλιον τῶν ἑβδομήκοντα ηὐξήθη ἔπειτα μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ 150, διὰ δουκικοῦ θεσπίσματος 14 Μαΐου 1489. Ὁρισμὸς δὲ τοῦ Γενικοῦ Προβλε-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

«Γνωσταὶ εἶναι εἰς τὸ Σεπτὸν Συμβούλιον αἱ καθ' ἡμέραν ἀκολουθήσασαι καὶ ἐξακολουθοῦσαι ἀταξίαι εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Μεγαλοπρεποῦς ταύτης Κοινότητος καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τούτου διοριζομένων ἀξιωμάτων· διότι οὐδεὶς ὑπάρχει ἐπιφορτισμένος νὰ κρατῇ τὰς διαταγάς, πρεσβείας καὶ πολλὰ ἔγγραφα προνομίων, ὅσα δι' ἱδρώτων, ἀγρυπνιῶν καὶ ἐξόδων ἀπέκτησαν οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι. Ἱκανὸν μέρος τούτων ἀπωλέσθη, ἄλλα δὲ ὅταν ζητῶνται δὲν δύνανται νὰ εὑρεθῶσιν, εἰμὴ διὰ μεγίστων δυσκολιῶν· ὥστε ὁσάκις ἡ Κοινότης θέλει νὰ μεταχειρισθῇ τὰς διαταγὰς ταύτας δὲν τὰς εὑρίσκει, καὶ ἕνεκα τούτου τὰ πράγματά της κακῶς ἔχουσι, μετὰ μεγίστης ζημίας ἁπάντων ἡμῶν, οἵτινες δὲν δυνάμεθα νὰ ποιήσωμεν χρῆσιν τῶν δωρημάτων τῆς εὐδαιμονεστάτης Βενετικῆς κυριαρχίας.

«Διὰ ταῦτα ὁ νῦν ἐκλαμπρότατος Βάϊλος καὶ Γενικὸς Προβλεπτὴς εἰς πάντα πάντοτε προσέχων πρὸς τὸ καλὸν τῆς Κοινότητος ταύτης, ὡς πατὴρ ἀγαθὸς ἐμνήσθη ἐπίσης ὅτι πρέπει νὰ ἐκλεχθῇ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τούτου ἕνας Καγκελλάριος τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος, ἐπιφορτισμένος νὰ κρατῇ καὶ φυλάττῃ τὰ προνόμια, τὰς πρεσβείας, τὰς διαταγὰς καὶ πᾶν ἄλλο, ὅπερ ὑπάρχει τῆς Κοινότητος, ἵνα μὴ ἐξακολουθῶσιν ἀπὸ τοῦδε εἰς τὸ ἑξῆς αἱ κατὰ τὸ παρελθὸν ἀκολουθήσασαι μεγάλαι ἀταξίαι. Ἐπομένως ψηφισθήσεται καθ' ἃ ἡμεῖς οἱ τοῦ παρόντος ἔτους Σύνδικοι προτείνομεν, νὰ ἐκλέγηται κατ' ἔτος παρὰ τοῦ μεγαλοπρεποῦς συμβουλίου, εἷς τῶν ἡμετέρων πολιτῶν γινώσκων γράμματα ἑλληνικὰ καὶ λατινικά, μὲ τίτλον Καγκελλαρίου τῆς Κοινότητος καὶ μισθὸν δουκάτων 36 κατ' ἔτος, ἐντεταλμένος νὰ κρατῇ καὶ φυλάττῃ ἅπαντα τὰ ἔγγραφα, ἤγουν πρεσβείας, προνόμια, διαταγὰς καὶ ἀποφάσεις γενομένας ἐν τῷ Συμβουλίῳ τούτῳ, καὶ τὰς ἀφορώσας ἐκείνους οἵτινες ἂν καὶ διατελοῦντες ἐν περιόδῳ ἀπαγορεύσεως [1] οὐχ ἧττον ψηφοφοροῦνται Φράγκοι καὶ Γραικοί, ὀφείλων δὲ ἅπαντα ταῦτα καὶ ὅσα ἄλλα ἔγγραφα ἀνήκουσιν εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ Κοινότητα νὰ τὰ φυλάττῃ χωριστά, ἵνα ἐν παντὶ χρόνῳ δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν ῥηθεῖσαν Κοινότητα·

πτοῦ καὶ Ἐλεγκτοῦ Βερνάρδου Μοροζίνη ἀπὸ 31 Ὀκτωβρίου 1655, ὁρίζει ἡμέραν τῆς ἐτησίας συγκαλέσεως τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τὴν 15 Ὀκτωβρίου, ὅπως ἐκλέξῃ τὸ Συμβούλιον τῶν 150, ὅπερ ἐντὸς τοῦ Νοεμβρίου ὤφειλε νὰ προβῇ εἰς τὰς ἐκλογὰς τῶν ἀξιωμάτων καὶ ὑπουργημάτων μέχρι τῆς 24 Δεκεμβρίου, ἅτινα ἀμέσως τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων 25 Δεκεμβρίου ὤφειλον ν' ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντά των (Vol. 65. Arg. Dio. Δέσμη 28 φυλλάδιον ἔντυπον). Ἡ προθεσμία αὕτη τῶν ἐκλογῶν σπανίως ἐτηρεῖτο καὶ ἐξηκολούθουν αἱ ψηφοφορίαι καὶ ἀρξαμένου τοῦ νέου ἔτους. Τὸ συμβούλιον περιεῖχε δύο τάξεις μελῶν τοὺς λεγομένους Λατίνους καὶ τοὺς Γραικούς, ὡς ἐκ τῆς καταγωγῆς μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ πρεσβευομένου θρησκεύματος διακρινομένους, καί τινα τῶν ἀξιωμάτων τῆς πόλεως, καθ' ὡρισμένην ἀναλογίαν ἀνῆκον εἰς τοὺς μὲν καὶ εἰς τοὺς δέ. Ἦσαν λ.χ. Σύνδικοι Γραικοὶ καὶ Σύνδικοι Λατῖνοι, δικασταὶ Γραικοὶ καὶ δικασταὶ Λατῖνοι, ἀγορανόμοι ἐπίσης κτλ.

1 Contumacia. Τῶν εἰς ἀξιώματά τινα ἐκλεχθέντων καὶ ὑπηρετησάντων ἀπηγορεύετο ἐπί τινα χρόνον ἡ εἰς ὑπούργημα ἐκλογή· ἡ δὲ περίοδος τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης ἐλέγετο contumacia.

νὰ διακηρυχθῇ δὲ ὅτι ὁ ἐσόμενος Καγκελλάριος τὸ παρὸν ἔτος, ὀφείλει νὰ καταγράψῃ χωριστὰ εἰς ἓν βιβλίον τὰ ψηφίσματα καὶ τὰς διαταγὰς ὅσα κατὰ διαφόρους καιροὺς τὸ Συμβούλιον τοῦτο παρεδέχθη, ὁμοίως δὲ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ τὰ κατὰ καιροὺ παραδεχθησόμενα· νὰ ὑποχρεωθῶσι δὲ οἱ μέλλοντες σεβαστοὶ Σύνδικοι καὶ αὐτὸς ὁ Καγκελλάριος, κατὰ πᾶσαν ἔναρξιν τῶν ἐκλαμπροτάτων διοικήσεων, νὰ ἐμφανίζωνται ἐνώπιον τῆς ἐκλαμπρότητός των καὶ νὰ δεικνύωσι τὰ προνόμια τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης Κοινότητος, αἰτοῦντες ἔπειτα, ὅταν τύχῃ περίστασις, τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν, ἐπὶ ποινῇ ἐπιβαλλομένῃ τοῖς τε Συνδίκοις καὶ τῷ Καγκελλαρίῳ δουκάτων πεντήκοντα. Ὁ δὲ κατὰ διαδοχὴν ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἐσόμενος Καγκελλάριος νὰ λαμβάνῃ ἀπόδειξιν παραλαβῆς ὑπὸ τοῦ διαδόχου του πασῶν τῶν πρεσβειῶν, προνομίων, διαταγῶν καὶ παντὸς ἄλλου ὅσα παραδώσῃ εἰς αὐτόν, ὅπως μὴ ἀπολεσθῶσι, καὶ τοῦτο ἐπὶ τῇ ἀνωγεγραμμένῃ ποινῇ.

«Ἐπειδὴ δὲ ἐνταυτῷ χρειάζεται πρόνοια πρὸς πληρωμὴν τοῦ αὐτοῦ Καγκελλαρίου, ὡς καὶ ἄλλοτε ἡ ἀνωειρημένη μεγαλοπρεπὴς Κοινότης ἐν ταῖς ἀνάγκαις αὐτῆς ἐξεμίσθωσεν, ὡς εἰς αὐτὴν ἀνήκοντα, τὸν διάπλουν τῶν λέμβων αἵτινες κομίζουσι τοὺς σάκκους τοῦ σίτου εἰς τοὺς μύλους τῶν Βενιτσῶν, εἰς Μεσογγὴν καὶ εἰς Ἔγριπον, ὡσαύτως ὅπως πραγματοποιηθῇ καὶ τὸ ἁγιώτατον τοῦτο καὶ τοσοῦτον σωτήριον ἔργον, τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Σεπτοῦ τούτου Συμβουλίου, ψηφίζεται· νὰ ἐκμισθωθῇ ὁ διάπλους οὗτος παρὰ τῶν σεβαστῶν Συνδίκων, διὰ σάλπιγγος ἠχούσης εἰς τὸν πλειοδοτοῦντα, ὅπως πληρωθῇ αὐτὸς ὁ Καγκελλάριος· πᾶν δὲ ἐντεῦθεν περίσσευμα τεθήσεται ἐν τῷ ταμείῳ τῆς Κοινότητος, ὅπως τὸ μεταχειρισθῇ ἐν ταῖς ἀνάγκαις αὐτῆς. Ὁρίζεται δὲ νὰ μὴ δύνανται ἄλλοι νὰ ἐπιχειρήσωσι τὸν διάπλουν αὐτόν, πλὴν τῶν μισθωτῶν αὐτοῦ, ἐπὶ ταῖς ἐν τῷ προγράμματι τοῦ πλειστηριασμοῦ ἐκτεθησομέναις ποιναῖς· αὐτοὶ δὲ οἱ μισθωταὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ εἰσπράττωσι πλέον τοῦ μικροῦ γροσίου (grossetto) τὸ μόδιον, ὡς καὶ νῦν λαμβάνουσιν. Ὁ αὐτὸς δὲ Καγκελλάριος ἐπιφορτίζεται ἐπίσης νὰ κρατῇ τὰ ἔγγραφα τῶν σεπτῶν Συνδίκων, καὶ θὰ ἔχῃ πρὸς ἔτι τὴν εὐλόγως αὐτῷ προσήκουσαν ὠφέλειαν δι' αὐτὰ τὰ ἔγγραφα, ἀντικαθιστάμενος εἰς τὸν γραφέα τοῦ Σιτοβολῶνος, ὑπὸ τὸν αὐτὸν τῆς ἀπαγορεύσεως ὅρον, ὃν εἶχεν ὁ αὐτὸς γραφεύς, ἵνα ὑποχρεοῦται ὁ αὐτὸς Καγκελλάριος, εἰς πᾶσαν αἴτησιν τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος, νὰ δεικνύῃ τὰς διαταγὰς εἰς τούτους τοὺς σεβαστοὺς πολίτας δωρεὰν καὶ ἄνευ τινὸς πληρωμῆς».[1]

Τὸ συμβούλιον τῆς πόλεως ἤτοι τῆς Κοινότητος ἐπιψηφίζων τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἐξελέξατο αὐθημερὸν Καγκελλάριον τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος τὸν Δῆμον Καστάνον π. Νικολάου».[2]

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

1 Vol. 2 Argomenti Diversi della Città di Corfù. Δέσμη α'. φύλλ. 76 καὶ 77.

2 Αὐτόθι φύλλ. 79. Ἐν ταῖς ψηφοφορίαις τῶν ἀξιωμάτων καὶ ὑπουργημάτων. Per crear un Cancelier della Mag. Communità.

Καὶ οὕτω μὲν κατ' ἀρχὰς ἐπὶ ἓν μόνον ἔτος ἐξελέγετο ὁ Καγκελλάριος, ὡς ἐκ συστήματος ἐπὶ ἓν μόνον ἔτος ἐξελέγοντο ἐν γένει αἱ τῆς κερκυραϊκῆς Κοινότητος ἀρχαί. Ταχέως ὅμως ἔγεινεν ἐπαισθητὴ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἐκλογῆς, ὡς μαρτυρεῖ πρότασίς τις ὑπὸ τῶν Συνδίκων σχεδιασθεῖσα περὶ τὸ ἔτος 1562 [1]. Ἐξακολουθεῖ ὅμως μέχρι τοῦ ἔτους 1571 ἡ ἐπὶ ἓν μόνον ἔτος ἐκλογή, ὅτε ὁρίζεται νὰ γίνηται αὕτη ἐπὶ τρία ἔτη [2]. Τὸ περὶ τούτου ψήφισμα παραθέτομεν ἐνταῦθα κατ' ἔκτασιν, ὡς ἐνδιαφέρουσαν πρᾶξιν τῆς τότε ἐποχῆς, μεταφράζοντες καὶ αὐτὸ ὡς τὰ προηγούμενα ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ κειμένου.

«Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Σεπτῷ Συμβουλίῳ τῇ 22 Νοεμβρίου 1571, ὑπὸ τὸν ὅρον τριημέρου προδιασκέψεως.

«Ἀνάγκης οὔσης Σεπτὸν καὶ Ἔντιμον Συμβούλιον νὰ ὑπάρχῃ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης Κοινότητος εἷς Καγκελλάριος ἱκανὸς καὶ ἁρμόδιος νὰ φυλάττῃ καὶ ἐπιμελῆται τὰ προνόμια, τὰς πρεσβείας καὶ πᾶν ἄλλο ἔγγραφον ἀνῆκον τῇ αὐτῇ Κοινότητι· νὰ συγκαλῇ τὰ Συμβούλια, νὰ προσέχῃ εἰς τὰς περιόδους ἀπαγορεύσεως διορισμοῦ ἑκάστου ψηφιζομένου, ἐπίσης εἰς ὅσους ψηφίζονται Λατῖνοι καὶ Γραικοὶ καὶ εἰς ὅσα καθ' ἡμέραν ἐπιφορτίζεται ὑπὸ τῶν Συνδίκων διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως, καθ' ἃ ὡρίσθη καὶ διὰ τοῦ παραδεδεγμένου ψηφίσματος κατὰ τὴν πρώτην σύστασιν τοῦ ῥηθέντος Καγκελλαρίου.

«Ἐπειδὴ δὲ ἐλάχιστον εἶναι τὸ ὑπ' αὐτοῦ νῦν ἀπολαμβανόμενον ὄφελος· διὰ ταῦτα προτείνεται ψήφισμα ὅπως ὁ ῥηθεὶς Καγκελλάριος ἐκλέγηται διὰ τρία ἔτη, ὑπαγόμενος εἰς περίοδον ἀπαγορεύσεως διετῆ ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας· καὶ παρὰ τῇ ἀπολαβῇ ἣν ἔσχε μέχρι τοῦδε, νὰ ἔχῃ καὶ τὸ γραφεῖον

1 Αὐτόθ. Φύλλ. 219. Ἡ τοιαύτη πρότασις ψηφίσματος δὲν φέρει χρονίαν, εὑρίσκεται ὅμως μεταξὺ Πρακτικῶν 10 Νοεμβρίου καὶ 28 Δεκεμβρίου 1562.

2 Ἐν τῷ αὐτῷ τόμῳ μετὰ τὴν πρώτην ἐπὶ ἓν ἔτος ἐκλογὴν ἀπαντῶμεν καὶ ἄλλας ἐπὶ ἓν ἔτος ἐπίσης γενομένας μέχρι τοῦ 1570 ἐκλογὰς Καγκελλαρίων τῆς Κοινότητος, ἤτοι. Τῇ 5 Νοεμβρίου 1559 Ἀρσένιος Σουβλάκης (Arsenii Suvlachi φυλλ. 103). Τῇ 6 Νοεμβρίου 1860 Σπῦρος Τριαντάφυλλος (φυλλ. 162) Τῇ 3 Νοεμβρίου 1561 ὁ ῥηθεὶς Δῆμος Καρτάνος π. Νικολάου (φυλλ. 175) φέρεται ἐψηφισμένος, ἀλλὰ μὲ σημεῖον ☰ ὅπερ εἰς ἄλλας ἐκλογὰς δὲν ἀπαντᾶται. Φαίνεται δὲ ὅτι δὲν διετέλεσε πράγματι ἐν τῷ ὑπουργήματι τὸ ἔτος ἐκεῖνο· διότι εἰς πρᾶξιν τοῦ Συμβουλίου δημοσιευθεῖσαν διὰ κήρυκος 16 καὶ 18 Δεκεμβρίου 1561 καὶ εἰς ἄλλην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους, ὡς ἐπίσης εἰς ἄλλην τῆς 8 Ἰανουαρίου καὶ τῆς 21 Μαΐου 1562 ὑποφαίνεται εἴτε ὡς ἀναγνώσας, εἴτε ὡς ἐπισφραγίζων αὐτὰς ὁ ἀνωμνησθεὶς Σπῦρος Τριαντάφυλλος (φυλλ. 183. 189, 190, 197, 200, 201 καὶ 204). Ὁ αὐτὸς Τριαντάφυλλος ὡς Καγκελλάριος τῆς Κοινότητος ὑποφαίνεται καὶ εἰς ἔγγραφον τῆς 12 Μαρτίου 1565 (φύλλ. 227). Ἀπαντῶνται εἰσέτι κατ' ἔτος ἐκλεγόμενοι. Τῇ 5 Νοεμβρίου 1565 Νικόλαος Πόντος (φύλλ. 247). Τῇ 1 Νοεμβρίου 1566 Ἀλούσιος Καποδίστριας (Alvise Capodistria φυλλ. 274). Τῇ 6 Νοεμβρίου 1568 Ἀνδρέας Ἀλταβίλας (Andria Altavila φυλλ. 293). Τῇ 10 Νοεμβρίου 1569 Σπῦρος Τριαντάφυλλος (φυλλ. 317). Τῇ 27 Ὀκτωβρίου 1570 Στυλιανὸς Ῥίκκης (Δεσμ. Β'. φυλλ. 237).

τῶν σάκκων ἐν ἁγίῳ Λαζάρῳ [1]· καὶ ἂν θέτῃ ἄλλον εἰς ἐξυπηρέτησιν τούτου, ἔστω πάντοτε τῇ συναινέσει τῶν Συνδίκων καὶ νὰ ἔχῃ πάντοτε ἄτομον ὅπως ζυγίζῃ τοὺς εἰρημένους σάκκους καὶ σημειοῖ τὸ πᾶν· καὶ οὕτως ἀπὸ τριῶν εἰς τρία ἔτη νὰ ἐκλέγηται εἷς ἀπολαύων τὸ αὐτὸ ὄφελος, καὶ νὰ ὀφείλῃ ὁ κατὰ τὸ παρὸν ἐπιψηφισθησόμενος Καγκελλάριος νὰ θέσῃ τάντα τὰ ἔγγραφα εἰς ἓν βιβλίον, νὰ ποιήσῃ μίαν καταγραφὴν πάντων, ἤγουν ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦ Χρυσοβούλλου μέχρι τῆς σήμερον, καὶ οὕτως ἐπίσης νὰ σημειοῖ πᾶν ὅ,τι χρειασθῇ καὶ νὰ δίδῃ ἀπόδειξιν παραλαβῆς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, εἷς καγκελάριος εἰς τὸν ἕτερον· καὶ ὁ νῦν ἐκλεχθησόμενος, ἅμα παραλάβῃ τὰ εἰρημένα προνόμια καὶ ἔγγραφα καὶ ὅ,τι ἄλλο, νὰ συντάξῃ Ἀλφαβητικὸν Πίνακα παντὸς πράγματος, ἵνα δύναται νὰ γίνῃ εὔκολος χρῆσις, ἐπὶ ποινῇ δουκάτων πεντήκοντα καὶ στερήσεως τοῦ ἀξιώματος, ἅμα μὴ τηρήσῃ ὅσον ἀνωτέρω ἐψηφίσθη.

»Τῇ 26 εἰρημένου.

»Ἀναγνωσθὲν τὸ εἰρημένον ψήφισμα ἐπεψηφίσθη.[2]»

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν περὶ Καγκελλαρίων τῆς Κοινότητος εἰδήσεων κατὰ τὴν ΙϚ' ἑκατονταετηρίδα, παραθέτομεν ἐπίσης ἐν μεταφράσει καὶ τὸ ἑπόμενον ψήφισμα τοῦ Συμβουλίου, ἔνθα σαφῶς λέγεται ὅτι ἐν τῷ Πραιτωρικῷ Παλατίῳ, δηλαδὴ ἐν τῷ τοῦ Βαΐλου ὑπῆρχον τὰ ἔγγραφα τῆς Καγκελλαρίας τῆς Κοινότητος ὑπὸ κλεῖδα ἐν ἰδιαιτέρῳ ἑρμαρίῳ φυλαττόμενα.

«1593 τῇ 12 Αὐγούστου.

«Ἐν τῷ μεγάρῳ (loggia) ἔνθα συνῆλθε τὸ σεπτὸν Συμβούλιον ὅπως προβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν ἑνὸς Καγκελλαρίου τῆς Κοινότητος. Ἐνεφανίσθησαν πρὸ τῆς εἰρημένης ἐκλογῆς, ἐνώπιον τῆς Ἐκλαμπροτάτης Διοικήσεως, οἱ Σεβαστοὶ Σύνδικοι τῆς ῥηθείσης μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος, οἵτινες θεωροῦντες ὅτι πολλαὶ ἀταξίαι καὶ ἄτοπα συμβαίνουσιν εἰς τὰ ἔγγραφα, βιβλία, ψηφίσματα καὶ πᾶν ἄλλο ἀφορῶν εἰς τὸν ῥηθέντα Καγκελλάριον διὰ λογαριασμὸν αὐτῆς τῆς Κοινότητος, ἐξαιτοῦνται νὰ φέρωσιν οἱ εἰρημένοι ἄρχοντες κατάλληλον θεραπείαν. Διὸ μετὰ ὥριμον περὶ τοῦ ὅλου σκέψιν καὶ σκοποῦσα ν' ἀποφύγῃ

1 Ὠνομάζετο οὕτω συνοικία ἢ ὁδὸς ἐν τῷ ἐξωπολίῳ τῶν Κορυφῶν, κειμένη κατὰ τὸ μέρος τοῦ προαστείου Σαρρόκου, ἔξω τῆς νῦν Βασιλικῆς Πύλης. Φαίνεται ὅτι εἰς τὸ γραφεῖον τῶν σάκκων ἐν Ἁγίῳ Λαζάρῳ ἐζυγίζοντο οἱ εἰς τοὺς μύλους διαβιβαζόμενοι σάκκοι σίτου.

2 Vol. 2. Arg. Div. Δέσμη Β. φυλλ. 264. Τὸ φύλλον τοῦτο εἶναι πολλαχοῦ ἐφθαρμένον μάλιστα εἰς τὰς ἄκρας, ὥστε ὑπεχρεώθημεν τὸ κατὰ δύναμιν ν' ἀναπληρώσωμεν τὰς ἐλλειπούσας συλλαβὰς καὶ λέξεις. Εἰς τὸ ἀκόλουθον φυλλ. 265 ὑπάρχει ἡ τοῦ Καγκελλαρίου ἐκλογὴ γενομένη τῇ 26 Νοεμβρίου 1571, ὅστις ἦτο Ἀνδρέας Ἀλταβίλας ἀπαντώμενος ἐν τῷ αὐτῷ ἀξιώματι καὶ τῇ 7 Ὀκτωβρίου 1574 (φυλλ. 265 καὶ 352). Εἰς τοῦτον δὲ ἀμέσως ἀκολουθεῖ τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1574 ἐκλεγόμενος Καγκελλάριος ὁ καὶ προηγουμένως τοιοῦτος Σπῦρος Τριαντάφυλλος (φυλλ. 340) ὅστις ὑποφαίνεται τὸ αὐτὸ ἔχων ἀξίωμα εἰς ἔγγραφον τοῦ Σεπτεμβρίου 1582 (φυλλ. 383). Τῇ δὲ 20 Ὀκτωβρίου 1587 ὑποφαίνεται Ματθαῖος Καρτάνος (Mattio Quartano φυλλ. 460). Τῇ 12 Αὐγούστου 1593 ἐκλέγεται Καγκελλάριος τῆς Κοινότητος ἐπὶ τρία ἔτη ὁ Δῆμος Κυπριανὸς (φυλλ. 549).

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τὰ ἄτοπα ὅσα οἱ ῥηθέντες Σεβαστοὶ Σύνδικοι ὑποβάλλουσιν ἡ ἐκλαμπροτάτη Διοίκησις ὥρισε καὶ ὁρίζουσα διεκήρυξεν.

«Ὁ ἐκλεχθησόμενος Καγκελλάριος καὶ ὡσαύτως οἱ διαδεχθησόμενοι αὐτὸν ὀφείλουσι πάραυτα νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἐπιμελῶς Ἀλφαβητικὸν κατάλογον ἁπάντων τῶν ἐγγράφων, ὅσα κατὰ τὸ παρὸν ὑπάρχουσι καὶ ὅσα εἰς τὸ ἐξῆς περιέλθωσιν εἰς αὐτόν, ὡς πράγματα ἀνήκοντα εἰς τὴν Κοινότητα καὶ νὰ θέσῃ αὐτὰ εἰς κοινὸν βιβλίον (libro ordinario) κατατάσσων ταῦτα εἰς τοὺς προσήκοντας χρόνους, μεθ' ὃ ἅπαντα τὰ αὐτὰ ἔγγραφα, βιβλία, πράξεις, πρεσβεῖαι καὶ πᾶν ἄλλο ἀνῆκον νῦν καὶ κατὰ τὸ μέλλον εἰς αὐτὴν τὴν Κοινότητα τεθήσεται ἐντὸς ἑρμαρίου ἐν τῇ Πραιτωρικῇ Καγκελλαρίᾳ ὑπὸ δύο κλεῖδας, ὧν τὴν μίαν νὰ ἔχῃ εἷς τῶν κατὰ καιροὺς σεβαστῶν Συνδίκων, ὅστις νὰ μὴ ἦναι συγγενὴς τοῦ ἐκλεχθέντος Καγκελλαρίου καὶ τὴν ἄλλην ὁ ῥηθεὶς Καγκελλάριος, ὅστις ὀφείλει, ὅταν θέλῃ νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν διάδοχόν του, νὰ λάβῃ ἐκ μέρους τούτου παραλαβὴν παντὸς ὅ,τι τῷ παρέδωκεν, ἡ δὲ παραλαβὴ καταγραφθήσεται εἰς τὰ βιβλία τῆς Πραιτωρικῆς Καγκελλαρίας ὡς ἄνω, ἵνα ἐν παντὶ χρόνῳ φαίνηται τὸ δίκαιον (la ragion) τῆς Κοινότητος· καὶ ἂν λείπῃ τι νὰ ἦναι ὑπόχρεως ὁ προκάτοχος Καγκελλάριος νὰ τὸ εὕρῃ, ἐπὶ ποινῇ αὐτῷ τῷ ῥηθέντι Καγκελλαρίῳ καὶ τοῖς διαδόχοις, ἂν τυχὸν δὲν προσέσχον εἰς τὰ εἰρημένα καθέκαστα, καὶ εἰς ἕκαστον αὐτῶν, νὰ στερῆται παντὸς ὑπουργήματος καὶ εὐεργετήματος τῆς αὐτῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος ἐπὶ δέκα ἔτη συνεχῆ, καὶ νὰ καταναγκάζηται πάντοτε εἰς τὴν ἀπότισιν πάσης βλάβης καὶ ζημίας, ἣν ἕνεκα τοιαύτης ἐλλείψεώς του ἡ Κοινότης ὑποφέρει. Ὑποχρεοῦται δὲ ὁ κατὰ τὸ παρὸν ἐκλεχθησόμενος, ἐν προθεσμίᾳ τριῶν προσεχῶν μηνῶν νὰ ἐκτελέσῃ τὸ εἰρημένον ψήφισμα καθ' ἅπαντα τὰ μέρη αὐτοῦ».[1]

Εἰς τὸ ψήφισμα τοῦτο τοῦ Συμβουλίου αὐθημερὸν ἀκολουθεῖ πρακτικὸν ἐκλογῆς Καγκελλαρίου τῆς Κοινότητος ἐπὶ τριετίαν ψηφιζομένου τοιούτου τοῦ Δήμου Κυπριανοῦ.

Παρατηρητέον ὅτι ἐκ τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρω ψηφίσματι διαταττομένων προκύπτει μεταβολή τις εἰς τὴν σχέσιν τῆς φυλακῆς τῶν ἐγγράφων τῆς Κοινότητος πρὸς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Βαΐλου, ὅστις δὲν κρατεῖ πλέον μίαν τῶν ἑπτὰ κλειδῶν τοῦ ἐγκλείοντος αὐτὰ κιβωτίου, ὡς ὥριζε τὸ κεφάλαιον τῆς ἐν ἔτει 1443 πρεσβείας· ἀλλὰ διὰ μόνων δύο κλειδῶν ἀσφαλίζεται νῦν τὸ ἐγκλεῖον ταῦτα ἑρμάριον τὸ ἐν τῇ Καγκελλαρίᾳ τοῦ Βαΐλου ὑπάρχον, ὧν τὴν μὲν κρατεῖ ὁ Καγκελλάριος, τὴν δὲ εἷς τῶν Συνδίκων. Ἀλλ' ἂν καὶ ἡ προγενεστέρα πρᾶξις τοῦ ἔτους 1558 περὶ ἱδρύσεως τοῦ ἀξιώματος Καγκελλαρίου τῆς Κοινότητος οὐδὲν λέγει περὶ κλειδῶν, φαίνεται ἀπίθανον νὰ μὴ ἐπετράπη εἰς τοῦτον ὡς ἔχοντα τὴν φύλαξιν τῶν ἐγγράφων νὰ ἔχῃ καὶ ἰδίαν κλεῖδα· ὥστε συγχωρεῖται νὰ εἰκάσῃ τις, ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης ἱδρύσεως

1 Αὐτόθ. φύλλ. 548 καὶ 549.

τοῦ ἀξιώματος Καγκελλαρίου τῆς Κοινότητος ἔπαυσε νὰ ἔχῃ καὶ ὁ Βάϊλος ἰδίαν κλεῖδα τοῦ κιβωτίου αὐτῶν.

Γ'.

Καὶ κατὰ τὴν ΙΖ' ἑκατονταετηρίδα ἀνανεοῦνται καὶ ἐπαναλαμβάνονται διατάξεις περὶ τακτοποιήσεως καὶ ἀσφαλείας τῶν ἐγγράφων τῆς Κοινότητος. Ἀλλὰ δὲν συνάδει πρὸς τὸν τοιοῦτον σκοπὸν ἡ ἐκ τῆς καὶ τότε ἐπικρατούσης ἐπιθυμίας τοῦ νὰ μετέχωσιν ἐκ περιτροπῆς τῶν ὑπουργημάτων τῆς Κοινότητος ὅσοι πλεῖστοι τῶν πολιτῶν αὐτῆς ὑπαγορευθεῖσα ἀπόφασις, ἥτις τῇ προτάσει τῶν Συνδίκων ἐψηφίσθη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1614, καὶ ἐνεκρίθη ὑπὸ τῶν τότε ἐλεγκτῶν καὶ γενικῶν προβλεπτῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀπαγορεύουσα ἐπὶ τριετίαν νὰ διορίζωνται εἰς ὑπούργημα τῆς Κοινότητος, οἱ ἅπαξ καθέξαντες ἀξιώματά τινα, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Καγκελλαρίου αὐτῆς [1]. Κατάλληλος ὅμως ὑπῆρχεν ὁ ἐν ἔτει 1620 Ὀκτωβρίου 16 Ὁρισμὸς τῆς Διοικήσεως ὁ διατάττων νὰ μὴ ἐκλέγηταί τις Καγκελλάριος ἂν δὲν ὑπερβαίνῃ τὴν ἡλικίαν εἴκοσι πέντε ἐτῶν, ἄλλως ἡ ἐκλογὴ ν' ἀκυροῦται καὶ αὐτὸς νὰ ὑποβάλληται εἰς ποινὴν δουκάτων ἑκατὸν καὶ ν' ἀποκλείηται τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ πενταετίαν· ν' ἀντικαθίσταται δὲ εἰς αὐτὸν ὁ ἐν τῇ ψηφοφορίᾳ ἐπιλαχών, ἂν ὑπερέβη τὸ ἥμισυ τῶν ψήφων τοῦ Συμβουλίου, ἄνευ ἄλλης ἐκλογῆς ἢ διακηρύξεως. Τὸ δὲ σπουδαῖον ὑπούργημά του ὁ Καγκελλάριος μόνον ἐν περιπτώσει ἀσθενείας ἢ ἀπουσίας νὰ μετέρχηται δι' ἀντικαταστάτου καὶ τούτου ἐπίσης ὑπερβαίνοντος τὰ ἔτη εἴκοσι πέντε καὶ ἐπιδοκιμαζομένου ὑπὸ τῆς Διοικήσεως [2].

Ἀλλὰ τὰς διηνεκεῖς τοῦ τε δημοσίου καὶ τῶν ἀτόμων μερίμνας καὶ ὑποψίας περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν ἐγγράφων καὶ τὰς ἐπινοουμένας περὶ τούτου προφυλάξεις μαρτυρεῖ ἑτέρα πρᾶξις τῆς ἤδη μνησθείσης ὀλίγον μεταγενεστέρα, ἣν ἐνταῦθα καταχωρίζομεν.

«1627 τῇ 20 Μαΐου προσήχθη ἐν Συμβουλίῳ ὑπὸ τῶν Σεπτῶν Συνδίκων καὶ Κηνσόρων [3] τῆς Μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος, τῇ συναινέσει ἐμοῦ Κωνσταντίνου Ῥοδίτου Καγκελλαρίου τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης Κοινότητος.

1 Le leggi Municipali delle Isole Ionie. Βιβλ. Α'. σελ. 130.

2 Libro d' Ordini del Consiglio della Mca Città di Corfù. Φύλλ. 10 ἐν Δεματίῳ ἀριθ. 95. Σημειοῦντες ὅσους τυχὸν ἀπαντῶμεν εἰς ἔγγραφα Καγκελλαρίους τῆς Κοινότητος μνημονεύομεν ἐνταῦθα ὅτι τῇ 7 Νοεμβρίου 1624 ἀναφέρεται ὡς ἀναγνώσας Διατάξεις τινὰς τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ Belegno, Ματθαῖος Σοφιανὸς Καγκελλάριος τῆς Κοινότητος (Vol. 2 Arg. Div. Δεσμὴ [illegible] φύλλ. 736).

3 Οἱ Κήνσορες ἦσαν ἐντεταλμένοι τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν τάξιν τῶν συνεδριάσεων τοῦ Συμβουλίου, ὅπερ αὐτοὶ συνεκάλουν κατὰ διαταγὴν τῶν Συνδίκων.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

«*Μεγαλοπρεπὲς Συμβούλιον*

«Ἐν περιπτώσει τῆς κρισολογίας ἣν καθ' ἡμῶν ἐκίνησεν ὁ αἰδεσιμώτατος Πρωτοπαπᾶς, ὅπως περιληφθῶσιν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν τούτῳ τῷ μεγαλοπρεπεῖ Συμβουλίῳ, ἀνεκαλύψαμεν πλαστάς τινας σημειώσεις, γενομένας κατὰ τὸ παρελθὸν ἐν τοῖς ἀρχαίοις βιβλίοις τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης Κοινότητος, πολὺ ζημιώδεις πρὸς τὰ ἡμέτερα πράγματα καὶ παραιτίους οὔσας τοῦ ἀγῶνος ὃν ὑφιστάμεθα διὰ τὴν ῥηθεῖσαν κρισολογίαν, κατάχρησις προερχομένη ἐκ τῆς περὶ τῶν ῥηθέντων βιβλίων ὀλίγης φυλάξεως, ἅτινα ἀφίνοντο νὰ διέρχωνται διὰ πολλῶν χειρῶν. Διὸ θεωροῦντες ἡμεῖς ἀναγκαῖον νὰ προβλεφθῇ, ὅπως εἰς τὸ ἑξῆς τὰ βιβλία, πρεσβεῖαι καὶ ἔγγραφα οἱαδήποτε τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος τηρῶνται ἅπαντα ὑπὸ καλὴν φύλαξιν πρὸς ὑπηρεσίαν τῆς αὐτῆς Κοινότητος, προτείνομεν ψήφισμα, ἵνα ἅπαντα τὰ ἀνωειρημένα βιβλία, ὅσον τάχιον ἐνώπιον ἡμῶν τῶν Συνδίκων καταλογισθῶσι καὶ κλεισθῶσιν ἐν κιβωτίῳ κλειομένῳ διὰ δύο κλείδων, ὧν τὴν μὲν νὰ ἔχῃ ὁ ῥηθεὶς Καγκελλάριος, τὴν δὲ εἷς τῶν κατὰ καιρὸν Συνδίκων· καὶ ὁσάκις χρειάζεται νὰ ἐξαχθῇ ἀντίγραφόν τι ἐξ αὐτῶν, νὰ ἐξάγηται ἐνώπιον τοῦ ἔχοντος τὴν κλεῖδα Συνδίκου, καὶ ἅμα τελειωθῇ τὸ ἀντίγραφον, τὸ βιβλίον νὰ ἐναποτίθηται εἰς τὸ κιβώτιον, κλειόμενον ὡς τὸ πρίν. Ἐν τέλει δὲ τοῦ ὑπουργήματος τόσον τοῦ Συνδίκου, ὅσον τοῦ Καγκελλαρίου, νὰ γίνηται ἡ παράδοσις πρὸς τοὺς διαδόχους διὰ καταγραφῆς, καὶ ἂν τότε λείπωσι πράγματά τινα, νὰ στερῆται ἀμέσως τοῦ ὑπουργήματός του καὶ νὰ ἐξαιρῆται ἐκ τοῦ Συμβουλίου τούτου ἐπὶ πενταετίαν. Ἀλλ' ἂν λάβωσι χρείαν τῶν ῥηθέντων βιβλίων οἱ Σύνδικοι ἢ οἱ Κήνσορες διὰ νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτὰ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος, τότε ἐπιτρέπεται νὰ ἐξάγωνται ἐκ τοῦ κιβωτίου· πρέπει ὅμως τελειωθείσης τῆς ἐργασίας νὰ ἐναποτίθηται ἐν τῷ προειρημένῳ κιβωτίῳ καὶ νὰ κλείηται μετὰ τῶν ἄλλων.

«Ἀφοῦ ἡ ἀνωτέρω Πρᾶξις ἀνεγνώσθη εἰς τὸ σεβαστὸν Συμβούλιον, ἐπροτάθη ἡ ἐπ' αὐτῆς τριήμερος διάσκεψις κατὰ τὰς περὶ τούτου διατάξεις, ἡ ὁποία διάσκεψις λαβοῦσα ὑπὲρ ψήφους 18 καὶ κατὰ ψήφους 64 δὲν ἐγένετο δεκτή. Ἐπροτάθη ἔπειτα ἡ Πρᾶξις ὡς ἀνεγνώσθη, ἥτις λαβοῦσα ὑπὲρ ψήφους 75 καὶ κατὰ ψήφους 7 ἐγένετο δεκτή.[1]

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1627 ἀπαντᾶται δουκικὸν γράμμα ὑπὸ χρονολογίαν 24 Σεπτεμβρίου, ληφθὲν δὲ εἰς Κέρκυραν τῇ 10 Δεκεμβρίου, δι' οὗ ὁ Δοὺξ Ἰωάννης Κορνήλιος, ἤτοι Κορνάρος, ἀποτεινόμενος πρὸς Ἀντώνιον Μαριπέτρον

1 Vol. 91 Arg. Div. Δέσμη ΙϚ' σελ. 4 ὅπου ὑπάρχει ἐν ἀντιγράφῳ γενομένῳ τὸ 1786 ὑπὸ τοῦ τότε ὑποκαγκελλαρίου Αὐγουστίνου Μάστρακα. Παρεθέσαμεν τὴν πρᾶξιν ταύτην κατ' ἔκτασιν, ἵνα λάβῃ ὁ ἀναγνώστης ἰδέαν τῶν τύπων καθ' οὓς ἐπροτείνοντο καὶ ἐψηφίζοντο αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινότητος.

ἤτοι Μαλιπιέρον Βάϊλον, Λαυρέντιον Μοροζίνην Προβλεπτὴν καὶ Καπιτάνιον καὶ πρὸς τοὺς Συμβούλους Κερκύρας, ἐξ ὧν ἀπετελεῖτο ἡ ἐν τῇ νήσῳ Βενετικὴ Διοίκησις (Reggimento), κανονίζει κατὰ τὸν σχηματισμὸν καὶ τὰς συνεδριάσεις τοῦ συμβουλευτικοῦ Συμβουλίου Κερκύρας (Consulta del Conclave) ἐντολὴν ἔχοντος νὰ διασκέπτηται καὶ συμβουλεύῃ περὶ τῶν διαταγῶν καὶ ἀποφάσεων αἱ ὁποῖαι ἐθεωρεῖτο ἐπωφελὲς καὶ ἀναγκαῖον νὰ προταθῶσιν εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Κοινότητος. Τὸ δουκικὸν τοῦτο γράμμα προνοοῦν περὶ παύσεως τοῦ ἀτόπου τοῦ νὰ συνέρχηται τὸ ῥηθὲν συμβουλευτικὸν συνέδριον εἰς ἰδιωτικὰς οἰκίας καὶ εἰς ἐκκλησίας παρενοχλουμένων καὶ τῶν ἱερῶν τελετῶν, ἐπιτρέπει ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Βενετικοῦ ταμείου νὰ ἐξοδευθῇ μέχρι τοῦ ποσοῦ τετρακοσίων ἢ καὶ πεντακοσίων δουκάτων ἐκ λιτρῶν 6:4 ὅπως ἐπισκευασθῇ ἢ οἰκοδομηθῇ ἐντὸς τοῦ παλατίου τοῦ Βαΐλου, ἢ μὲ τοῦτο συνεχόμενος, τόπος ὡρισμένος πρὸς τοιαύτας συνεδριάσεις, καὶ ὅπως διατηρῶνται ἐν αὐτῷ *τὰ βιβλία καὶ ἔγγραφα τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ κοινότητος*[1].

Μαρτυρεῖ καὶ τὸ δουκικὸν τοῦτο γράμμα ὅτι ἐν τῷ οἰκήματι τοῦ Βαΐλου ἦσαν καὶ ἔμελλον καὶ ἀκολούθως νὰ ὑπάρχωσι καὶ τὰ ἔγγραφα καὶ βιβλία τῆς Καγκελλαρίας τῆς Κοινότητος, ἤγουν τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον ταύτης, τὸ ὁποῖον καὶ βραδύτερον βλέπομεν κατέχον ἐν τῷ αὐτῷ οἰκήματι τοῦ Βαΐλου ἤτοι πραιτωρικῷ Παλατίῳ δύο δωμάτια.

Ἑτέρα πρᾶξις τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως τῇ 12 Ἀπριλίου 1681, ἣν ἐπεκύρωσεν ὁ Γενικὸς Προβλεπτὴς τῆς θαλάσσης Ἱερώνυμος Κορνάρος τῇ 22 Ἀπριλίου 1684, ὅπως τὸν ἅπαντα χρόνον ἀκριβῶς ἐκτελῆται, ποιεῖται λόγον περὶ τῆς προκυπτούσης ζημίας ἐκ τῆς περιστάσεως ὅτι ὁ Καγκελλάριος τοῦ Ὑγειονομείου ἐχρησίμευε τότε καὶ διὰ τὴν Κοινότητα, ἐνῷ αἱ πολυειδεῖς ὑποθέσεις τοῦ Ὑγειονομείου ὑποχρεοῦσιν αὐτὸν ν' ἀπέχῃ τῆς ὀφειλομένης συνεχοῦς βοηθείας πρὸς τοὺς Συνδίκους, τοὺς Κήνσορας καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ἀρχάς, τόσον μᾶλλον ὅσον πωλουμένου τοῦ ῥηθέντος ὑπουργήματος διὰ πολλὰ ἔτη, ἐνίοτε μετέρχονται αὐτὸ πρόσωπα οὐδεμίαν ἔχοντα πεῖραν τῶν ὑποθέσεων τῆς Κοινότητος (ἐξ οὗ μεγίστη ἡ ζημία) ἐνῷ ἀσχολούμενα εἰς αὐτὸ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος τὰ τέκνα τῶν πολιτῶν, δύνανται νὰ διδάσκωνται, βελτιουμένης καὶ τῆς τοῦ Ἀρχειοφυλακείου τάξεως. Διὰ ταῦτα δὲ τὸ Συμβούλιον διατάττει νὰ χωρισθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπούργημα κατὰ τὸν ἑπόμενον τρόπον.

«Ἅμα λήξῃ ἡ περίοδος τῆς παρούσης πωλήσεως τοῦ νῦν Καγκελλαρίου, νὰ ἐκλεχθῇ εἷς Καγκελλάριος τῆς Κοινότητος τοὐλάχιστον εἰκοσιπενταετὴς τὴν ἡλικίαν κατὰ τὰς διατάξεις, ὅστις ὀφείλει νὰ σημειοῖ ἰδιοχείρως πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖται εἰς τὰς συναθροίσεις τοῦ Συμβουλίου, εἰς τοὺς ὁρισμοὺς τῶν

1 Δεμάτιον ἀριθ. 95. Libro d' Ordini del Consiglio. φύλλ. 24 ἤτοι 38. Ὅρα καὶ Ἡ Ἑπτάνησος ἐπὶ Ἑνετοκρατίας Κεφ. Ϛ΄. Πραγματευόμενον περὶ τοῦ συμβουλευτικοῦ Συνεδρίου, ἔνθα ὑπάρχει καὶ τὸ δουκικὸν γράμμα.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Προβλεπτῶν ἐπὶ τῶν Πινάκων [1] καὶ ἐπὶ τῶν ὁδῶν, τῶν ἐξεταστῶν τῶν Συμβολαιογράφων, τῶν Κυβερνητῶν τῶν Μοναστηρίων καὶ παντὸς ἄλλου ὑπουργήματος ἢ ἀξιώματος ἀποτελοῦντος σωματεῖον (officci o dignità collegiale). Νὰ ὑποχρεοῦται οὗτος πρὸς ἔτι νὰ λαμβάνῃ παράδοσιν τοῦ Ἀρχειοφυλακείου καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον νὰ παραδίδῃ αὐτὸ εἰς τὸν διάδοχον, ὅπως ὁμοίῳ τρόπῳ μεταβιβάζηται ἀπὸ Καγκελλαρίου εἰς Καγκελλάριον ἐς ἀεὶ δι' ἰδίας παραλαβῆς καὶ καταγραφῆς. Ὀφείλει νὰ βοηθῇ τοὺς Συνδίκους καὶ Κήνσορας καὶ νὰ παρέχῃ εἰς ἅπαντα τὰ ὑπουργήματα καὶ ἀξιώματα τ' ἀποτελοῦντα σωματεῖον, ἄνευ τινὸς ἀμοιβῆς τ' ἀναγκαιοῦντα ἀντίγραφα· καὶ διαχειριζόμενος τὰ ἔγγραφα ταῦτα νὰ βοηθῆται ὑπὸ ἑνὸς τῶν Συνδίκων. Ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὸν νὰ λαμβάνῃ ἀπολαυὰς ἐξ ὅσων σημειοῖ καὶ ἀντιγράφει χάριν τῶν ἰδιωτῶν. Ὀφείλει δὲ νὰ μετέρχηται αὐτοπροσώπως τὸ ἐπάγγελμά του δύο ἔτη κατὰ συνέχειαν, καὶ οὐχὶ δι' ἀντικαταστάτου· καὶ ληξάντων τῶν δύο ἐτῶν νὰ λαμβάνῃ ἔνορκον πιστοποιητικὸν τῶν Συνδίκων ὅτι ἐξεπλήρωσε τὸ καθῆκόν του, ὅπως δύναται νὰ ἔχῃ τὰ ὑπὸ τῶν Καπιτουλαρίων ἀπολαυόμενα προνόμια. Δὲν δύναται δὲ νὰ ἐπιτρέπῃ νὰ ἐξάγηται ἐκ τοῦ Ἀρχειοφυλακείου οὐδεὶς τόμος, οὐδὲ πρεσβεία, ἐφ' οἱαδήποτε προφάσει, ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ νὰ χορηγῇ τ' ἀντίγραφα ἐπισημοποιημένα διὰ τῆς ὑπογραφῆς του.[2]

Πρῶτον ἐν τῇ πράξει ταύτῃ ἀπαντῶμεν ῥητῶς τὴν λέξιν Ἀρχειοφυλακεῖον (Archivio) καὶ ἀναφερόμενον τὸ καθῆκον τοῦ Καγκελλαρίου νὰ ἐπισημοποιῇ διὰ τῆς ὑπογραφῆς του πᾶν ἐκ τοῦ Ἀρχειοφυλακείου ἐκδιδόμενον ἀντίγραφον, ὅπερ ὅμως καὶ προηγουμένως ἐγένετο, ὡς ἐξηκολούθησε γενόμενον καὶ ἐφεξῆς. Σημειώσεως δὲ ἄξιον εἶναι ὅτι ἀπὸ τοῦδε, οὐχὶ πλέον ἐπὶ τριετίαν διαρκεῖ ἡ ὑπηρεσία αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπὶ δύο ἔτη [3].

Δ'.

Ἀρξαμένης τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος φοβερὰ ἐπήρχετο, ὡς δι' ἅπασαν τὴν Κέρκυραν καὶ διὰ τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον αὐτῆς, ἡ ἐν ἔτει 1716 τουρκικὴ πολιορκία. Κατ' αὐτὴν πολλὰς καὶ πάλιν ὑπέστη ζημίας καὶ ἀπωλείας, ὅτε καθ' ἣν ἡμέραν ὥρμησαν οἱ βάρβαροι εἰς γενικὴν κατὰ τῆς πόλεως ἔφοδον καὶ πολλαὶ σφαῖραι καὶ βόμβαι ἔπεσαν ἐν αὐτῇ καὶ μάλιστα κατὰ τὸ Πραιτωρικὸν Παλάτιον, ἐγκατελείφθη τοῦτο ὑπὸ τῶν συνήθων σκοπῶν. Μνημονεύεται εἷς τῶν τότε Συνδίκων ὁ κόμης Θεόδωρος Προσαλέντης δόκτωρ καὶ ἱππότης, ὅστις διὰ μεγάλου τῆς ζωῆς του κινδύνου ἔσωσε τὰ ἐν τῷ Ἀρχειοφυλακείῳ τῆς Κοινότητος ἔγγραφα. Διὸ καὶ ἐξεδόθη περὶ ταύτης καὶ ἄλλων ἀξιεπαίνων τοῦ ἀνδρὸς πράξεων πιστοποιητικὸν ἐκ τῆς Καγκελλαρίας τῆς Κοινότητος ὑπὸ τῶν Δικαστῶν καὶ Συνδίκων αὐτῆς τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1716.[1]

Ἐλεηλατήθη ἐπὶ τῆς πολιορκιας ἐκείνης τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον, ὑπὸ τῶν πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως συναχθέντων παρὰ τῆς Βενετικῆς Πολιτείας μισθοφόρων, οἵτινες, ὡς φαίνεται, ἦσαν Γερμανοί. Περὶ τοῦ γεγονότος τούτου παρὰ τὰς ἄλλας σωζομένας ἀποδείξεις, πιστὴν μάλιστα διήγησιν περιέχουσιν· αἱ ἐν τῷ Δικαστηρίου τοῦ Βαΐλου, τῷ καὶ Πραιτωρικῷ λεγομένῳ (Foro Pretoreo) γενόμεναι καταθέσεις μαρτύρων ἐπὶ αἰτήσει τοῦ ἐπὶ τῆς πολιορκίας ἐκείνης ὑπάρξαντος Καγκελλαρίου τῆς πόλεως Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Μοτσάνεγα [2].

Ἐνίστατο οὗτος διὰ τοῦ ἰδίου συνηγόρου Πέτρου Καπάδοκα, ἵνα ἐπιτραπῇ αὐτῷ ἡ διὰ μαρτύρων ἀπόδειξις, ὅτι τὸ ἐν τῷ Ἀρχειοφυλακείῳ φυλαττόμενον μικρὸν μόδιον χάλκινον (mozzeto di rame) τοῦ Σιτοβολῶνος ὑπεξηρέθη ἐπὶ τῆς πολιορκίας μὲ ἄλλα πράγματα τοῦ δημοσίου καὶ ἑπομένως ν' ἀπαλλαχθῇ τῆς περὶ τούτου ὀφειλῆς.

Ὁ Βάϊλος Μαρῖνος Μίνιος ἀκροασθεὶς τὴν αἴτησιν ταύτην, τῇ 22 Νοεμβρίου 1730 Ε. Π. διατάττει τὴν παραδοχὴν τῆς προτεινομένης ἀποδείξεως. Ἀμέσως δὲ ὁ ῥηθεὶς συνήγορος δίδει σημείωσιν ὡς μαρτύρων τοῦ Σπυρίδωνος Μπούα, Σπυρίδωνος Χαλικιοπούλου καὶ Βενεδίκτου Τριβόλη, ὧν ὁ τελευταῖος ἀπὸ τῆς 17 Ἀπριλίου 1716 ἀναπληρώσας τὸν Μοτσάνεγαν, ἕνεκα ἀσθενείας, ὡς Καγκελλάριον, ἔπειτα καὶ αὐτὸς Καγκελλάριος διετέλεσε.

Τῇ 25 Νοεμβρίου 1730 οἱ μάρτυρες οὗτοι ἐκλητεύθησαν τῇ αἰτήσει τοῦ ῥηθέντος Μοτσάνεγα. Παραθέτομεν δύο ἐκ τῶν μαρτυρικῶν αὐτῶν καταθέσεων, ἐν μεταφράσει καὶ ταύτας ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ κειμένου, ὡς πρὸς τὸ ἡμέ

1 Provveditori alle Tollete. Εἶχον οὗτοι καθῆκον νὰ ἐπιστατῶσιν ὅπως οἱ δικαστικοὶ ὑπάλληλοι μὴ εἰσπράττωσι πλέον τῶν νενομισμένων, κατὰ τὴν διατίμησιν ἥτις ἦτο καταγεγραμμένη ἐπὶ Πινάκων, ὧν τὴν ἐπιτήρησιν εἶχον οἱ τοιοῦτοι Προβλεπταί.

2 Vol. 91. Arg. Div. Δέσμη ΙϚ'. σελ. 5 καὶ εἰς τὸ ἤδη μνησθὲν Libro d' Ordini del Consiglio φυλ. 83.

2 Vol. 32. Arg. Div. Δέσμη Α'. φυλλ. 12. Πιστοποιητικὸν ἀπὸ α' Ἀπριλίου 1715 ὅτι ὁ Στυλιανὸς Καλογερᾶς ὡς Καγκελλάριος τῆς Κοινότητος ὑπηρέτησε δύο ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς του γενομένης τῇ 6 Δεκεμβρίου 1712 καὶ παρέδωκε τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον εἰς τὸν διάδοχον. Vol. 33. Δέσμη Α'. τῇ 19 Δεκεμβρίου 1718 ἐξελέχθη Καγκελλάριος τῆς πόλεως ἐπὶ δύο ἔτη ὁ Σπυρίδων Χαλικιόπουλος.— Αὐτόθι. Ὁ ἐπὶ δύο ἔτη προκάτοχός του ἦτο Βενέδικτος Τριβόλης μέχρι Δεκεμβρίου 1718.— Ἐν Δέσμῃ Η' (Ordini diversi et altri) ἔχομεν ἀπόδειξιν πῶς ὁ Τριβόλης οὗτος ἐπιμόνως ἀντέστη εἰς τὴν ἀθέτησιν τοῦ ἀείποτε ἀποδειχθέντος σωτηριωδεστάτου ὅρου νὰ μὴ ἐξάγωνται βιβλία ἢ ἔγγραφα ἐκ τοῦ Ἀρχειοφυλακείου, ἐν ἔτει 1717 ἐνώπιον τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ τότε Γενικοῦ Προβλεπτοῦ καὶ Ἐλεγκτοῦ Ἀντωνίου Δορεδάνου (φυλλ. 14).

1 Vol. 32. Arg. Div. 1715—1716. Δέσμη Δ'. φύλλ. 6 Δέσμη Θ'. φύλλ. 19.
Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι κατὰ Πιστοποιητικὸν ἀπὸ 4 Ἰουνίου 1740 τοῦ τότε φύλακος τῶν ἰδιαίτερον Ἀρχειοφυλακεῖον ἀποτελούντων βιβλίων τῶν ἀποβιωσάντων Συμβολαιογράφων Δημητρίου Καριοφύλλου, κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ ἔτους 17 6 πολλὰ τῶν βιβλίων τῶν συμβολαιογράφων ἐχρησίμευσαν εἰς κατασκευὴν πυριτοβολῶν καὶ εἰς ἄλλας στρατιωτικὰς ἀνάγκας· πολλὰ δὲ ἄλλα ἐζημιώθησαν ἐπαισθητῶς ἐκ τῶν βροχῶν καὶ ἐκ τῶν βομβῶν καὶ ἄλλων ἀποτελεσμάτων τοῦ πολέμου (Vol. 46. Arg. Div. 1743. Δέσμη Γ'. Stampa per la Città di Corfù. σελ. 14).

2 Vol. 32 Arg. Div. Δέσμη Α'. φύλλ. 12, 14 καὶ 42. Καγκελλάριος τῇ 5 Ἀπριλίου 1715 μέχρι τῆς 17 Ἀπριλίου 1716, ὅτε ἀσθενήσας ἀνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ μετὰ ταῦτα Καγκελλαρίου Βενεδίκτου Τριβόλη.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τερον θέμα μάλιστα ἐνδιαφερούσας καὶ περιέργους διὰ τὰς ἐν αὐταῖς εἰδήσεις περὶ τοῦ Ἀρχειοφυλακείου, καὶ διὰ τὸν ἀφελῆ τρόπον τῆς διηγήσεως τῶν μαρτυρουμένων γεγονότων.

«Αὐθημερὸν (25 Νοεμβρίου 1730).

«Ἐλθὼν κατὰ τὴν κλῆσιν ὁ ἀξιότιμος κ. Σπυρίδων Χαλικιόπουλος ποτὲ ἀξιοτίμου κ. Νικολάου εὐγενὴς τῆς πόλεως ταύτης, μάρτυς ὡς ἄνω παραδεδεγμένος, νουθετηθεὶς περὶ τῆς ἀληθείας καὶ σὺν τῇ διακηρύξει τοῦ ὅρκου, ἐξεταζόμενος ἠρωτήθη κτλ.

«Ἀπάντησις. Καθ' ὃν χρόνον οἱ Τοῦρκοι ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν ταύτην, ἐπειδὴ ὁ λαὸς εἶχε προβῆ νὰ ζημιώσῃ καὶ τὰ δωμάτια τοῦ Πραιτωρικοῦ παλατίου, ἐγένετο ἀπόφασις ν' ἀσφαλισθῇ καλήτερον ὅ,τι εὑρίσκετο ἐν τούτῳ τῷ Ἀρχειοφυλακείῳ τῆς πόλεως, καὶ κατὰ σύμπτωσιν συνηντήθην ἐδῶ ἐπάνω, ἐν ᾧ ὁ κ. Ἱππότης Προσαλέντης, τότε Σύνδικος, εὗρε παραβεβιασμένας ἀμφοτέρας τὰς θύρας τὰς κλειούσας τὰ δωμάτια τοῦ αὐτοῦ Ἀρχειοφυλακείου, καὶ ἐλλείποντας πολλοὺς τόμους καὶ ἄλλα ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἐτηροῦντο ἐκτὸς τῶν ἑρμαρίων, διάφορα καθίσματα, τὰ ὁποῖα ἐκόσμουν ἓν τῶν ῥηθέντων δωματίων, μίαν μεγάλην εἰκόνα τῆς Υ. Θεοτόκου μὲ τὴν ἐπίχρυσον αὐτῆς κορωνίδα, ἥτις ἦτο προσηρτημένη, καὶ ἓν μικρὸν μόδιον χάλκινον τοῦ Σιτοβολῶνος, ὅπερ ἐτηρεῖτο ἐνταῦθα. Καὶ ὅπως μὴ κινδυνεύσωσι τ' ἄλλα τεύχη καὶ ἔγγραφα τὰ ὁποῖα ἦταν ἐντὸς τῶν ἑρμαρίων, διέταξεν ὁ ῥηθεὶς κ. Προσαλέντης καὶ ἤνοιξαν ταῦτα, καὶ δι' ἐμοῦ καὶ ἄλλων κυρίων, οἵτινες ἐνταῦθα τότε συνέδραμον, ἤρθησαν τὰ ῥηθέντα τεύχη καὶ βιβλία καὶ ἐτέθησαν εἰς τόπον ἀσφαλέστερον. Καὶ ταῦτα μαρτυρῶ ἐν γνώσει».

Τὴν κατάθεσιν ταύτην ὁ ῥηθεὶς Χαλικιόπουλος ὁρκισθεὶς ὑπέγραψεν.

Ἰδοὺ καὶ ἡ ἑτέρα ὡσαύτως λεπτομερὴς μαρτυρία.

«Τῇ 28 εἰρημένου.

«Ἐλθὼν εἰς τὸ ἀρχεῖον κατὰ τὴν κλῆσιν ὁ ἀξιότιμος κ. Βενέδικτος Τριβόλης π. Ἰωάννου ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, μάρτυς ὡς ἄνω παραδεδεγμένος, νουθετηθεὶς περὶ τῆς ἀληθείας καὶ σὺν τῇ διακηρύξει τοῦ ὅρκου, ἐν τέλει ἠρωτήθη περὶ κτλ.

«Ἀπήντησε. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς πολιορκίας τῆς πόλεως ταύτης, ἐπῆλθον πολλαὶ ζημίαι εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἰδιωτῶν καὶ διαρπαγαὶ πραχθεῖσαι μάλιστα ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, οἵτινες ἐτόλμησαν νὰ προβῶσιν εἰς ζημίας καὶ εἰς τὸ Πραιτωρικὸν παλάτιον, ὅπου εἰς δύο δωμάτια ὑπάρχει τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον τῆς πόλεως ταύτης. Ὥστε ὅπως διασωθῶσι τὰ τεύχη καὶ ὅ,τι ἄλλο ἦτο ἐν αὐτοῖς, προσέδραμεν ἡ ἀγρυπνία τοῦ νῦν ἀποβιώσαντος κ. κόμητος Θεοδώρου Προσαλέντου Ἱππότου, τότε Συνδίκου, ὅστις μοὶ ἐπέταξε νὰ τὸν ἀκολουθήσω καὶ νὰ εὕρω ἀνθρώπους, ὅπως ἄρωμεν τὰ αὐτὰ τεύχη, καὶ ὅ,τι ἄλλο, ἵνα τὰ διαδώσωμεν εἰς ἕτερον ἀσφαλῆ τόπον. Οὕτω φθάσαντες εἰς τὸ Πραιτωρικὸν παλάτιον εὕρομεν βεβιασμένας τὰς θύρας τοῦ αὐτοῦ Ἀρχειοφυ-

λακείου, ἐξ οὗ εἴδαμεν ὅτι ἔλειπεν ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου μὲ τὴν ἐπίχρυσον αὐτῆς κορωνίδα, αἱ καθῆκλαι, διάφορα ἔγγραφα, καὶ πρὸς ἔτι ἓν μικρὸν μόδιον χάλκινον τοῦ Σιτοβολῶνος, ὅπερ εὑρίσκετο ἐντὸς τοῦ πρώτου δωματίου τοῦ αὐτοῦ Ἀρχειοφυλακείου. Ἀμέσως λοιπὸν τῇ βοηθείᾳ τοῦ ῥηθέντος κ. Προσαλέντου Συνδίκου ἠνοίχθησαν τὰ ἑρμάρια καὶ ἤρθησαν τὰ τεύχη καὶ ἐκομίσθησαν εἰς τὸ φρούριον, τῇ ἐμῇ συμπράξει, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. κόμητος Ἰουστινιάνη, καὶ ἐξησφαλίσθησαν εἰς ἓν δωμάτιον τῆς ῥηθείσης οἰκίας. Καὶ τοῦτο εἶναι ὅσον γινώσκω ἐπὶ τοῦ ὑποβληθέντος μοι περιστατικοῦ».

Τὴν κατάθεσιν καὶ οὗτος ὁρκισθεὶς ὑπέγραψε [1].

Ἐκ τῶν μαρτυρικῶν τούτων καταθέσεων καὶ μάλιστα ἐκ τῶν ἐκφράσεων τῆς πρώτης ἔτι μᾶλλον σαφῶς προκύπτει ὅτι ἐν τῷ Πραιτωρικῷ παλατίῳ τουτέστι τοῦ Βαΐλου ὑπῆρχε καὶ τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον τῆς πόλεως, ὅπου κατεῖχε δύο δωμάτια. Ὡς δὲ ἀναφέρει ὁ Κερκυραῖος ἱστοριογράφος Ἀνδρέας Μαρμορᾶς, οὗτινος ἡ ἱστορία ἐδημοσιεύθη ἐν ἔτει 1672, ὁ Βάϊλος εἶχεν ἤδη ἐγκατασταθῇ ἐν τῇ πόλει, ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ διαμονῆς ἐν τῷ Παλαιῷ φρουρίῳ, ὀλίγον μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1537 πολιορκίαν, ὅτε καὶ ἄλλα δημόσια ἀρχεῖα καὶ ἡ λατινικὴ μητρόπολις μετηνέχθησαν ἐκ τοῦ φρουρίου εἰς τὴν πόλιν, ἥτις τὸ πρὶν ἀτείχιστος οὖσα, περιετειχίσθη συνεπείᾳ τῶν ἐπανειλημμένων αἰτήσεων τῶν ἐν ἔτει 1542, 4546 καὶ 1552 κερκυραϊκῶν πρεσβειῶν.[2] Τοῦτο δὲ τὸ ἐν τῇ πόλει παλάτιον τῶν Βαΐλων εἰς πολλὰς χρήσεις μεταπραπὲν, μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Βενετοκρατίας, εἶναι αὐτὸ τὸ νῦν οἴκημα τοῦ Τοπικοῦ Ἀρχειοφυλακείου [3].

Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ παλαιὸν Ἀρχειοφυλακεῖον τῆς πόλεως. Τούτου τὰ παραβιασθέντα ἔγγραφα ἐπὶ τῆς ἐν ἔτει 1716 πολιορκίας, ὡς μαρτυρεῖ ἐν τῇ ἀνωτέρω καταθέσει ὁ Βενέδικτος Τριβόλης, μετηνέχθησαν πρὸς πλειοτέραν ἀσφάλειαν εἰς τὴν ἐν τῷ Παλαιῷ φρουρίῳ οἰκίαν τοῦ εὐπατρίδου Ἰουστινιάνη. Κατ' ἀμφοτέρας ὅμως τὰς μνησθείσας καταθέσεις, οἱ ἐξεταζόμενοι μάρτυρες φαίνονται λαλοῦντες ἐν τῷ Πραιτωρικῷ παλατίῳ ὅπου ἦσαν καὶ τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀρχειοφυλακείου. Οὐδὲ ἡ μεταγενεστέρα Πρᾶξις τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως ἀπὸ 16 Ὀκτωβρίου 1739 περὶ τακτοποιήσεως τοῦ Ἀρχειοφυλακείου, λέγει τι δυνάμενον νὰ διεγείρῃ τὴν ἰδέαν ὅτι τοῦτο δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐν τῷ αὐτῷ Παλατίῳ τοῦ Βαΐλου, ὅπου καὶ ὑπὸ μεταγενεστέρων ἐγγράφων μνημονεύεται ὅτι καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς καταλύσεως τῆς Βενετοκρατίας ὑπῆρχον *τὰ δωμάτια τῆς Καγκελλαρίας τῆς πόλεως* μεθ'

1 Vol. 40. Arg. Div. 1731—1732. Δέσμη Ζ'. Diversorum. Copia tratta dal libro de Consigli dell' anno infrascritto φυλλ. 1.

2 Andrea Marmora, Historia di Corfù Venetia 1672. Βιβλ. ϛ'. σελ. 312. Ὑπάρχει ἐν τῷ αὐτῷ πονήματι καὶ τὸ τοπογραφικὸν σχέδιον τῆς περιτετειχισμένης πόλεως. Ὅρα καὶ Πρεσβείας τῶν ἐτῶν ἐκείνων.

3 Καὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν παρὰ τῶν προβεβηκότων καλεῖται Bailaggio.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ῆς Καγκελλαρίας, ὡς εἴδομεν, συνεταυτίζετο αὐτὸ τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον. Ὥστε ὅλως πρόσκαιρος καὶ βραχυτάτη πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἡ εἰς τὸ ἐν τῷ Παλαιῷ φρουρίῳ ἰδιωτικὸν οἴκημα τῆς οἰκογενείας Ἰουστινιάνη, ἐκ τοῦ προχείρου μετάθεσις πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν περισωθέντων ἐγγράφων, ἅτινα ἅμα παρελθόντος τοῦ ἐκ τῆς πολιορκίας κινδύνου, ἐπανεφέρθησαν εἰς τὸν οἰκεῖον τοῦ Ἀρχειοφυλακείου τόπον ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Βαΐλου.

Ε'.

Ἐν τοῖς νομοθετήμασι τῶν τελευταίων χρόνων τῆς Βενεκρατίας ἀξιοσημείωτον ἀπαντῶμεν τοῦ Συμβουλίου διάταξιν, τῇ 22 Αὐγούστου 1747, νὰ μὴ δύναταί τις τῶν πολιτῶν νὰ ἐκλέγηται Καγκελλάριος τῆς πόλεως, ἂν δὲν ἐγυμνάσθη προηγουμένως τοὐλάχιστον ἐπὶ ἓν ἔτος ἐν τῷ Ἀρχειοφυλακείῳ, καὶ ἂν περὶ τούτου δὲν φέρῃ ἔγγραφον πιστοποίησιν τῶν κατὰ καιροὺς Συνδίκων.[1]

Ἐντεῦθεν λοιπὸν ὡς καὶ ἐκ τῆς ἤδη παρατεθείσης ἀπὸ 12 Ἀπριλίου 1681 Πράξεως τοῦ Συμβουλίου, ἐν ᾗ, ὡς εἴδαμεν, παρεμπιπτόντως ἀναφέρεται ὅτι *ἀσχολούμενα εἰς αὐτὸ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος τὰ τέκνα τῶν πολιτῶν, δύνανται νὰ διδάσκωνται βελτιουμένης καὶ τῆς τοῦ Ἀρχειοφυλακείου τάξεως*, προκύπτει θετικῶς ὅτι ἠσχολοῦντο ἐν τούτῳ ἐπὶ ὡρισμένον χρόνον, ἔστω καὶ πρὸς ἁπλῆν γύμνασιν, νέοι τινες πολῖται, οὕτω τοῦ Καγκελλαρίου βοηθοὶ γενόμενοι. Ἦτο δὲ τὸ μέτρον τοῦτο τῆς γυμνάσεως τῶν νέων σκοπιμώτατον διὰ τὸ μέλλον τοῦ Ἀρχειοφυλακείου.

Ὀλίγον πρὸ τῶν παραμονῶν τῆς πτώσεως τῆς Βενετοκρατίας, ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως, τῇ 14 Ὀκτωβρίου 1783, πρὸς βοήθειαν καὶ ἀνακούφισιν τοῦ Καγκελλαρίου, ὄντος πρωτίστου ὑπουργοῦ τῶν Ἀρχῶν αὐτῆς τὸ ὑπούργημα Ἀντικαγκελλαρίου, διοριζομένου ὑπὸ τοῦ Καγκελλαρίου τῇ ἐπιδοκιμασίᾳ τῶν Συνδίκων [2]. Κατὰ τὸ ψήφισμα τοῦτο ὁ διοριζόμενος ἀντικαγκελλάριος ὀφείλει ν' ἀναγνωρίζῃ ὡς προϊστάμενον τὸν Καγκελλάριον. Ἡ δὲ ὑπὸ τῶν Συνδίκων ἐπιδοκιμασία τοῦ διορισμοῦ, ἂν μὲν δὲν ὑπάρχωσιν Ἔκτακτοι Σύνδικοι πρέπει νὰ γίνηται ὑπὸ τριῶν τακτικῶν, ἂν δὲ ὑπάρχωσι καὶ Ἔκτακτοι ὑπὸ τεσσάρων· ὅπως δ' ἔχῃ τὸ κῦρος νὰ καταγράφηται ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Συμβουλίων. Τοῦτο δὲ τὸ ψήφισμα ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ἡ ἐν Κερκύρᾳ Βενετικὴ Ἀρχή, ἐξέδωκε τῇ 6 Μαρτίου 1784 ἔ. ν. Ὁρισμὸν ῥυθμίζοντα μετὰ πολλῆς περισκέψεως τὰ καθήκοντα τοῦ τε ἀνωτέρου καὶ τοῦ

1 Libro d' Ordini del Consiglio κτλ. Φυλλ. 146 καὶ 147 ἤτοι 163 καὶ 164. Ὅρα καὶ Vol 65 Arg Div. 1777—1780. Δέσμη ΙΔ'. Πιστοποιητικὰ Συνδίκων περὶ τοῦ ἐν τῷ ἀνωτέρω ψηφίσματι ὅρου τῆς ἐκγυμνάσεως.

2 Vol. No 67. Arg. Div. 1783—1784. Δέσμη Α'. Libro Consigli 1783—1784 φυλλ. 15 ἐπίσης ἐν Δέσμῃ Β'. Parti e Suppliche 1783 ἀριθ. 12.

ὑπ' αὐτόν. Κατὰ τὸν Ὁρισμὸν τοῦτον, ἐν ᾧ ὁ Καγκελλάριος ἦτο αὐτὸς ὑπεύθυνος δι' ἅπασαν εἰς τὸ ἐπάγγελμά του ὑπαγομένην πρᾶξιν ἢ ὑπογραφήν, ὁ Ἀντικαγκελλάριος μόνον ἐν ἀπουσίᾳ τούτου ἠδύνατο νὰ συντάττῃ ἢ νὰ ὑπογράφῃ τὰς τοιαύτας πράξεις, καὶ τότε θὰ ἦτο καὶ μόνος ὑπεύθυνος. Ἀλλ' ἂν ὁ Καγκελλάριος ἐτύγχανε παρὼν ἢ πλησίον εἰς τὴν πόλιν, τότε δὲν ἤθελον ἔχει ἰσχὺν αἱ ὑπὸ τοῦ Ἀντικαγκελλαρίου συντασσόμεναι ἢ ὑπογραφόμεναι πράξεις, ἂν δὲν προσεπέθετεν ἰδιοχείρως τὸ *τεθεώρηται* ὁ προϊστάμενος Καγκελλάριος. Ἄνευ δὲ ἐνόρκου τοῦ Καγκελλαρίου πιστοποιήσεως ὅτι ἐτηρήθησαν τὰ ἐν τῷ παρόντι Ὁρισμῷ διατεταγμένα, δὲν ἐδικαιοῦτο ὁ Ἀντικαγκελλάριος νὰ προβιβασθῇ εἰς ἄλλο ἀξίωμα ἢ ὑπούργημα [1].

Ἐσημειώσαμεν καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο νομοθέτημα ἀφορῶν τὸν διευθύνοντα τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον τῆς Κοινότητος Καγκελλάριον αὐτῆς, ὡς ἐμφαῖνον καὶ τοῦτο τὴν τοῦ ἱδρύματος καὶ τοῦ ὑπουργήματος σπουδαιότητα.

Καὶ ἄλλα τινὰ κατὰ καιρὸν διετάχθησαν διαρκούσης τῆς δεκάτης ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος, σκοποῦντα εἰς τὴν βελτίονα τάξιν τοῦ Ἀρχειοφυλακείου καὶ εἰς τὴν διευκόλυνσιν τῆς εὑρέσεως τῶν εἰς πλείστους τόμους διεσπαρμένων ἐγγράφων, διὰ τῆς συντάξεως Πίνακος αὐτῶν, καὶ περὶ τούτου ἐπανειλημμένως ἐδόθησαν ἐντολαὶ εἰς πολίτας οἵτινες καὶ εἰς τὸ τοῦ Καγκελλαρίου καὶ εἰς τῶν Συνδίκων καὶ εἰς ἄλλα διατελέσαντες ἀξιώματα, εἶχον τὴν πεῖραν τῶν κοινῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ τὸ σκοπούμενον δὲν φαίνεται ἐπιτευχθέν. Διότι πλειστάκις μέχρις ἐσχάτων ἐπαναλαμβάνονται τ' αὐτὰ παράπονα καὶ ἀνανεοῦνται αἱ αὐταὶ παραγγελίαι, καὶ αἱ ταχθεῖσαι προθεσμίαι εἰς τὸν ἀποδεχθέντα τὴν σύνταξιν τοῦ Πίνακος παρατείνονται, καὶ ὅμως δὲν προκύπτει ἡ τοῦ ἔργου τελείωσις.

Τὸ συμβούλιον τῆς πόλεως διὰ ψηφίσματος ἀπὸ 16 Ὀκτωβρίου 1739 ἀποφασίζει νὰ ἐκλεχθῶσι δύο πολῖται ἐγνωσμένης ἱκανότητος καὶ πείρας, ἐκ τῶν διατελεσάντων Καγκελλαρίων τῆς Κοινότητος, ὅπως συντάξωσιν ἀκριβῆ πίνακα πάντων τῶν ἐν τῷ Ἀρχειοφυλακείῳ ἐγγράφων, πλὴν τῶν ἀφορώντων εἰς ἀντικείμενα ὑγειονομικά, ἐκπεραιοῦντες τὸ ἔργον ἐντὸς διετίας. Μετὰ ἐννέα ἔτη βλέπομεν εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ψηφίσματος τούτου ἐκλεγομένους δύο πολίτας, ἀλλ' οὐδὲν πλέον μέχρι τοῦ ἔτους 1758, ὅτε ὁ Καγκελλάριος Σπυρίδων Καποδίστριας, δοκιμάσας ὡς λέγει τὰς ἀπαντωμένας δυσκολίας εἰς τὴν εὕρεσιν τῶν ἐγγράφων, ἀναλαμβάνει τὴν σύνταξιν ἀκριβοῦς ἀλφαβητικοῦ Πίνακος, εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ μνησθέντος ψηφίσματος ἀπὸ 16 Ὀκτωβρίου 1739. Τὴν πρότασίν του δὲ τὸ Συμβούλιον παραδέχεται τῇ 16 Ἰουνίου 1758. Ἀλλ' ἐν ἔτει 1760 βλέπομεν αἴτησιν τοῦ αὐτοῦ Καποδιστρίου, ὅπως τύχῃ ἑτέρας ἑξαμήνου προθεσμίας· διότι διορισθεὶς Σύνδικος τῷ 1761 καὶ ἔπειτα κυβερνήτης τῆς Πάργας, ἀπετράπη τῆς ἐργασίας τοῦ Πίνακος, ἥτις, καθ' ἃ

1 Libro d' Ordini del Consiglio κτλ. Φυλλ. 197 εἴτε 214. Copia tratte del Libro Reggistro Proclami, Terminazioni, Mandati et altro κτλ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

μαρτυροῦσιν οἱ Σύνδικοι, τῇ 11 Δεκεμβρίου 1764, εἶχεν ἤδη ἀρκούντως προχωρήσῃ. Τῇ 16 δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, τὸ Συμβούλιον χορηγεῖ εἰς αὐτὸν τὴν αἰτηθεῖσαν δευτέραν ἑξαετῆ προθεσμίαν. Ἀλλὰ καὶ μέχρι Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1772, διορισθέντος τοῦ συντάκτου εἰς ὑπουργήματα ἄλλα, τὸ ἔργον τοῦ Πίνακος ἔμεινεν ἀτελές [1].

Οὐδὲ παρέχει τεκμήριον τῆς ἐκτελέσεως τούτου τὸ ἀπὸ 10 Ὀκτωβρίου 1780 ψήφισμα, δι' οὗ τὸ Συμβούλιον κρίνει δέον νὰ προνοήσῃ περὶ τῆς ἐλλόγου καὶ συστηματικῆς κατατάξεως εἰς ἕν, ἢ εἰς πλειότερα βιβλία, τῶν εἰς πολλοὺς τόμους διεσπαρμένων παντοίων ἐγχωρίων νομοθετημάτων καὶ διατάξεων, κατὰ χρονολογικὴν τάξιν μετὰ Πίνακος ἀκριβοῦς, καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐκλεχθῶσι διὰ τὸ ἔργον τοῦτο δύο Πολῖται [2]. Ἴσως συνεπείᾳ τοῦ ψηφίσματος τούτου συνετάχθη βιβλίον τι καὶ νῦν ἐν τῷ Ἀρχειοφυλακείῳ εὑρισκόμενον, περιέχον ἐν χρονολογικῇ τάξει ψηφίσματα καὶ διαταγὰς τοῦ Συμβουλίου καὶ ὁρισμοὺς Βενετικῶν Ἀρχῶν ἀφορῶντας εἰς τὰ ἐγχώρια καὶ ἄλλας διοικητικὰς πράξεις μετὰ σχετικοῦ πίνακος, *Βιβλίον τῶν διαταγῶν τοῦ Συμβουλίου* λεγόμενον [3]. Οὐδεμίαν ὅμως ἔχομεν εἴδησιν περὶ τοῦ τί ἀπέβη ἡ σύνταξις Πίνακος, κατὰ τὸ ψήφισμα τοῦ ἔτους 1730 ἡ εἰς τὸν μνησθέντα Σπυρίδωνα Καποδίστριαν ἀνατεθεῖσα, οὐδὲ ἂν ὅση ἐγένετο ἐργασία ἀπέβη χρήσιμος εἴς τι.

Ἀλλ' οὐδὲ ἅπαντα ὅσα ἡμεῖς ἐμνημονεύσαμεν τὰ παλαιὰ νομοθετήματα, σκοποῦντα εἰς τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ Ἀρχειοφυλακείου ἔσχον διηνεκῶς καὶ μέχρι τέλους τὴν δέουσαν ἰσχὺν ἐν τῇ πράξει.

Ἐν ἔτει 1789 Σπυρίδων ὁ Προσαλέντης, ὅστις εἶχεν ἐπιτραπῇ νὰ συλλέξῃ τὰ θεμελιώδη ἔγγραφα τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ἐγχωρίου κερκυραϊκῆς διοικήσεως, εἰς ὃ, ὡς αὐτὸς λέγει, ἔσχε συμπράκτορα καὶ ὁδηγὸν τὸν τότε Σύνδικον Σπυρίδωνα Γεώργιον Κόμητα Θεοτόκην, καὶ ὀλίγα τῶν ἀνω-

1 Vol. 56 Arg. Div. Δέσμη 2. Parti e Suppliche. φυλλ. 37. Ψήφισμα 16 Ὀκτωβρίου 1739. — Αὐτόθι φύλλ. 36. Ἀναφορὰ Σπυρ Καποδιστρίου 4 Ἰουνίου 1758 καὶ φύλλ. 38 καὶ 39. Ψηφίσματα 16 Ἰουνίου καὶ 18 Αὐγούστου 1758. — Vol. 59. Δέσμη 3. Parti e Suppliche φυλλ. 33. Ἀναφορὰ τοῦ αὐτοῦ 10 Δεκεμβρίου 1764 καὶ Πιστοποιητικὸν τῶν Συνδίκων 11 ῥηθέντος, φυλλ. 34. Ψήφισμα 16 Δεκεμβρίου 1764. — Vol. 64. Δέσμη 8 φυλλ. 18. Ἐπιστολὴ τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ τῆς θαλάσσης 24 Ἰουνίου 1771, φύλλ. 27 καὶ 33. Ἀναφορὰ 15 Δεκεμβρίου 1772 καὶ 23 τοῦ αὐτοῦ καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου. Σημειωτέον ὅτι ἡ Δέσμη αὕτη φέρει ἐν προμετωπίῳ ὅτι περιέχει ἔγγραφα ἀφορῶντα εἰς τὸ Δημόσιον Σχολεῖον ἔτι δὲ «διὰ τὸν Πίνακα τῶν ἐγγράφων τοῦ ἡμετέρου Ἀρχειοφυλακείου ὅστις δὲν ἐξεπεραιώθη ἀκόμη ὑπὸ τοῦ κ. Σπυρίδωνος Καποδιστρίου ὡς εἶχε καθῆκον καὶ ὡς παρατηρεῖται ἐκ τῶν περιεχομένων ἐγγράφων».

2 Vol. 65. Arg. Div. Libro dei Consicgli dell' anno 1779—1780. Ψήφισμα 10 Ὀκτωβρίου 1780.

3 Libro d' Ordini del Consiglio della Magn. Città di Corfù. Ὑπὸ τὸ προμετώπιον τοῦτο προστίθεται Raccolta fatta del fù Canc. Stellio Calogerà. Προτάσσεται τῆς συλλογῆς Ἀλφαβητικὸς Πίναξ. Φέρει κεφαλίδα ἡ συλλογὴ Statuti del Consiglio della Città di Corfù. Ὑπάρχει ἐν δεματίῳ ὑπ' ἀριθ. 95.

τέρω νομοθετημάτων περὶ Ἀρχειοφυλακείου ἀνευρών, ὁμοῦ κατέταξε, παρατηρεῖ ὅτι αἱ ἁγιότης τῶν τοιούτων νόμων ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἀχρηστίαν, ἕνεκα σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀναμφίβολον πίστιν καὶ ἀκρίβειαν τῶν ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ Καγκελλαρίων, ἐν οἷς, λέγει, ἔπαινος ὀφείλεται τῷ τότε εὐγενεῖ κυρίῳ Αὐγουστίνῳ Μάστρακα τοῦ δόκτωρος Βικτωρίου. Εἴθε, ἐπιλέγει, νὰ ὑπάρξωσι τοιοῦτοι οἱ διαδεχθησόμενοι αὐτόν» [1]. Ἀρίστη τῷ ὄντι καὶ ἀπαραίτητος ὑπὲρ τοῦ Ἀρχειοφυλακείου ἐγγύησις πρέπει νὰ θεωρῆται ἡ τῶν ἐν αὐτῷ ὑπηρετούντων τιμιότης.

ς'.

Εἰς ταῦτα τὰ περὶ τοῦ ἐπὶ Βενετοκρατίας Ἀρχειοφυλακείου τῆς Κοινότητος συνερανισθέντα, ἐπισυνάπτομεν, ὡς συμπλήρωμα ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ ἐγγράφων.

Συγκεφαλαιοῦντες δὲ τὰ προεκτεθέντα ἐπαναλαμβάνομεν ἐνταῦθα ὅτι τὸ τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον τῆς Κοινότητος ἤτοι τῆς πόλεως Κερκύρας, ἀπὸ τῆς ἀνέκαθεν πραγματικῆς του ὑπάρξεως ἦτο ὁ τόπος ἔνθα κατετίθεντο τὰ ἔγγραφα καὶ τὰ βιβλία τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως, ὧν ἡ φύλαξις καὶ διατήρησις ἀνετέθη εἰς τὸν γραμματέα αὐτῆς, τὸν Καγκελλάριον τῆς Κοινότητος εἴτε τῆς πόλεως ἐπικαλούμενον. Ἦσαν δὲ κυρίως τὰ ἔγγραφα ταῦτα, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴδαμεν, τὰ τῶν προνομίων τῆς Κοινότητος, τὰ τῶν εἰς Βενετίαν κατὰ καιρὸν στελλομένων Πρεσβειῶν ὑπὸ τοῦ τὰ κοινὰ τῆς Κερκύρας διέποντος Συμβουλίου, τὰ πρακτικὰ τούτου καὶ τ' ἄλλα πρακτικὰ καὶ παντοειδῆ ἔγγραφα τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως, ὧν τὰ πλεῖστα περιλαμβάνονται εἰς τὰ ὀγκώδη τεύχη τὰ λεγόμενα Τόμοι τῶν διαφόρων ἀντικειμένων τῆς πόλεως Κερκύρας καὶ παντοῖα ἄλλα ἀφορῶντα εἰς δικαιώματα καὶ προνόμια ἰδιωτῶν, ἐν οἷς τὰ περὶ τιμαρίων. Ἔτι δὲ ἐν τῷ αὐτῷ Ἀρχειοφυλακείῳ ἦσαν ἐναποτεθειμένα καὶ τὰ βιβλία τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων τῶν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἐκλεγομένων ἐγχωρίων ἐνιαυσίων δικαστῶν (Giudici Annali) καὶ τὰ τῶν Προβλεπτῶν τοῦ Ὑγειονομείου.[2]

1 Vol. 91 Arg. Div Δέσμη Ις'. φυλλ. 1. Ταῦτα ἔγραφεν ὁ μνησθεὶς Σπυρίδων Προσαλέντης μηνὶ Δεκεμβρίῳ 1787. Τὰ δὲ ὑπ' αὐτοῦ συλλεγέντα ἔγγραφα ἐν τῇ μνησθείσῃ Δέσμῃ περιεχούσῃ Νομοθετήματα ἀφορῶντα εἰς τὰ μᾶλλον ἐπίζηλα ἔγγραφα τῆς πόλεως, εἰσὶ Α' 1443 Dii VII Martii Δέκατον Κεφάλαιον τῆς Πρεσβείας, ὅπερ ἀναφέρομεν ἐκ τοῦ Βιβλίου τοῦ Χρυσοβούλλου· Β' 1593. 12 Agosto Πρᾶξις τοῦ Συμβουλίου ἧς τὸ πρωτότυπον ὑπάρχει ἐν Vol. 2 Arg. Div. Δέσμη 2 φύλλ. 54º. Γ' Πρᾶξις 1627. 20 Μαΐου. Δ' 12 Ἀπριλίου 1681 Πρᾶξις ἐξαχθεῖσα ἐκ τοῦ Libro d' Ordini del Consiglio. Ε' Πρᾶξις 17 Δεκεμβρίου 1692 περὶ ὑποχρεώσεως τῶν Συνδίκων νὰ συντάττωσιν ἔκθεσιν τῆς διαχειρίσεώς των ἐξαχθεῖσα καὶ αὕτη ἐκ τοῦ Libro d' Ordini.

Ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ Προσαλέντου εὐγνωμόνως μνημονευόμενος Σπυρίδων Γεώργιος Κόμης Θεοτόκης, τότε Σύνδικος, εἶναι ὁ καὶ ἄλλα σπουδαῖα ἀξιώματα τῆς Κερκύρας καταλαβὼν καὶ πρεσβευτὴς ταύτης εἰς Βενετίαν διατελέσας, μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ αἰσίοις οἰωνοῖς ἵδρυσιν τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας πρόεδρος καὶ ἡγεμὼν ταύτης πολιὸς τελευτήσας.

2 Libro d' Ordini del Consiglio φυλλ. 131 εἴτε 145. Ψήφισμα τοῦ Συμβουλίου 20 Ἀπριλίου 1730, ἐντελλόμενον τὴν εἰς τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον παράδοσιν τῶν εἰρημένων βιβλίων, ἥτις ἀπὸ ὀλίγων ἐτῶν εἶχε παραμεληθῆ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Τὰ θεμελιώδη τῶν εἰς τὴν Κέρκυραν χορηγηθέντων προνομίων ἐπὶ τῆς εἰς τὴν Βενετικὴν Πολιτείαν ἐν ἔτει 1386 παραδόσεως αὐτῆς, εἴτε προκεκτημένων ἤδη καὶ ὑπὸ τῆς Βενετικῆς Πολιτείας ἀνεγνωρισμένων καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἀπονεμηθέντων συνεπείᾳ τῶν εἰς Βενετίαν ἀπευθυνθεισῶν κατὰ καιροὺς αἰτήσεων καὶ τῶν ἐπὶ τούτῳ σταλεισῶν ἀρχαιοτέρων πρεσβειῶν περιλαμβάνονται εἰς τὸ ἐκ μεμβράνης βιβλίον τὸ τοῦ Χρυσοβούλλου λεγόμενον. Πρῶτον δὲ σώζεται ἐν αὐτῷ, ὡς ἐν ἀρχῇ αὐτοῦ λέγεται *Ἀντίγραφον τῶν Κεφαλαίων τῆς Κοινότητος τῶν Κορυφῶν ἐξαχθέντων ἐκ τῶν κοινῶν βιβλίων τῆς Δουκικῆς Καγκελλαρίας τῆς Ἐκλαμπροτάτης Αὐθεντίας τῆς Βενετίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1386 μέχρι τοῦ ἔτους 1524 γεγραμμένον παρὰ Ἀλοϋσίου Γαρζώνη Δουκικοῦ συμβολαιογράφου τῇ αἰτήσει τῶν σεπτῶν Πρεσβευτῶν τῆς εἰρημένης μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος Κυρίων Ἀνδριόλου Καρτάνου, Μπένου Λάντσα καὶ Μανόλη Μόσχου ἐλθόντων εἰς Βενετίαν* τὸ 1542.

Τὸ ἀντίγραφον τοῦτο ἐγένετο τῇ αἰτήσει τῆς Κερκυραϊκῆς Κοινότητος, διότι κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1537 τουρκικὴν πολιορκίαν, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴπομεν, τὰ πρωτότυπα ἐκεῖνα εἶχον ἀπολεσθῆ. Μετὰ τὸ σημαντικώτατον τοῦτο μέρος, ἐξ οὗ, ὡς πιστεύομεν πηγάζει τὸ εἰς τὸ βιβλίον ἀποδοθὲν ὄνομα *Βιβλίον τοῦ Χρυσοβούλλου*[1], ἐξακολουθοῦσι καταγεγραμμένα ἐν αὐτῷ διάφορα ἔγγραφα, ἐν οἷς καὶ Δουκικὰ γράμματα, καὶ ἕτεραι Κερκυραϊκαὶ Πρεσβεῖαι προγενέστεραι τῆς ἐν ἔτει 1542, τῆς ἐκ Βενετίας λαβούσης τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου ἀντίγραφον, ἔτι δὲ καὶ ἡ Πρεσβεία αὕτη γεγραμμένη δι' ἄλλου χαρακτῆρος, διαφόρου ἐκείνου τοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἀντιγράφου, εἰς ὃ αὕτη ἕπεται. Προσετέθησαν δὲ κατὰ καιροὺς ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ καὶ ἄλλα ἔγγραφα θεωρούμενα σπουδαῖα ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς Κοινότητος, ἐν οἷς καὶ αἱ τὰ προνόμια τῆς ἡμετέρας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καθιεροῦσαι Βοῦλλαι τῶν Παπῶν Λέοντος δεκάτου καὶ Παύλου τρίτου, ἥτις εἶναι εἰδικὴ διὰ τὴν Κέρκυραν ἐπικύρωσις τῆς πρώτης, γενομένη συνεπείᾳ τῆς ἐκ μέρους τοῦ τότε Κερκύρας Πρωτοπαπᾶ Ἀλοϋσίου Ῥαρτούρου καὶ τοῦ ὑπ' αὐτὸν ἐγχωρίου Κλήρου ἀποστολῆς εἰς Ῥώμην ἰδίου πρεσβευτοῦ τοῦ ἱερέως Ἀλεξίου Ῥαρτούρου εἰς ὃν ἐδόθη ἐπὶ τούτῳ ἐντολὴ διὰ συμβολαιογραφικῆς πράξεως ὑπό τε τοῦ Πρωτοπαπᾶ, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου καὶ τοῦ Κλήρου, ἥτις ἐπίσης σώζεται νῦν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ἀρχειοφυλακείῳ, ὑπὸ χρονίαν 20 Σεπτεμβρίου 1539 παρὰ τῷ τότε συμβολαιογράφῳ Κερκύρας Ἀντωνίῳ Μεταξᾶ [2].

Ἡ σειρὰ τῶν εἰς Βενετίαν κατὰ καιροὺς στελλομένων Πρεσβειῶν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Πόλεως, αἵτινες ἄρχονται ἀπὸ τῆς ΙΕ' καὶ ἐξακολουθοῦσι μέ-

1 Πιθανὸν ὅτι ὡς ἐκ τῶν Βυζαντινῶν παρ' αὐτοῖς παραδόσεων περὶ Χρυσοβούλλων, οἱ Κερκυραῖοι ἐκάλεσαν οὕτω τὸ ἔγγραφον τῶν παρὰ τῆς Βενετικῆς Αὐθεντίας χορηγηθέντων εἰς αὐτοὺς προνομίων.

2 Δεμάτιον ἀριθ. 1196. Antonio Metaxà. Volume uno in due quinternetti.

χρι τῶν τελευταίων χρόνων τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος ἀπαρτίζεται ἐκ διαφόρων τομιδίων, ὧν πλεῖστα ἐκ περγαμηνοῦ χάρτου καὶ κομψῶς δεδεμένα, τινὰ δὲ κοσμούμενα καὶ ὑπὸ μικρογραφικῶν ποικιλμάτων (miniature) ἐν οἷς εἰκονίζονται ἐνίοτε καὶ τὰ οἰκόσημα τῶν σταλέντων πρεσβευτῶν, ὧν τὰ ὀνόματα εἰσὶ καὶ ἔξωθεν τοῦ τομιδίου ἐπιγεγραμμένα ὑπὸ τοῦ βιβλιοδέτου. Ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ τῶν Πρεσβειῶν εὑρίσκονται καί τινες εἰς ἁπλοῦν φύλλον ἐκ Περγαμηνοῦ χάρτου γεγραμμέναι ἐν εἴδει δουκικοῦ γράμματος ἢ θεσπίσματος. Ἑκάστη πρεσβεία περιέχει ἐν διαφόροις κεφαλαίοις τὰς εἰς τὴν Βενετικὴν Κυβέρνησιν ὑποβαλλομένας αἰτήσεις οἵας ἐψήφισεν αὐτὰς τὸ Κερκυραϊκὸν Συμβούλιον, καὶ τὴν ἐπὶ ἑκάστου κεφαλαίου διδομένην ἀπάντησιν, ἐν τύπῳ Δουκικοῦ γράμματος, θεσπίσματος ἢ προστάγματος πρὸς τὴν ἐν Κερκύρᾳ Βενετικὴν Διοίκησιν (Reggimento).

Εἶναι δὲ ἡ σειρὰ τῶν πρεσβειῶν λίαν ἐνδιαφέρουσα· διότι πραγματεύονται αὗται τὰς σπουδαιοτέρας ὑποθέσεις καὶ περιστάσεις τῆς ἡμετέρας νήσου, περὶ ὧν δικαιωματικῶς καὶ ἀναγκαίως οἱ τὰ κοινὰ διέποντες προσέφευγον εἰς τὴν Βενετίαν, ὅπου καὶ ὑπὲρ αὐτῶν συχνάκις ἐλύοντο αἱ ἀναφυόμεναι διενέξεις τῶν ἐγχωρίων ἀρχῶν πρὸς τὰς ἐν τῇ νήσῳ προϊσταμένας Βενετικὰς ἀρχάς.

Τὸ μέγιστον ὅμως σῶμα τῶν πράξεων καὶ τῶν παντοειδῶν ὑποθέσεων τῆς Κοινότητος Κερκύρας, ἤτοι τῶν πράξεων καὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν ἐγχωρίων ἀρχῶν συμπεριελήφθη εἰς τὰ ὀγκώδη καὶ πολυάριθμα τεύχη τὰ λεγόμενα *Τόμοι τῶν διαφόρων ἀντικειμένων τῆς πόλεως Κερκύρας*, ὄνομα δηλοῦν τὴν παντοίαν ὕλην αὐτῶν. Συνήχθησαν δηλαδὴ καὶ συνεῤῥάφησαν εἰς τὰ τεύχη ταῦτα σὺν τοῖς ἄλλοις τὰ σωζόμενα πρακτικὰ τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς ΙϚ' ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐφεξῆς, ἐν οἷς καί τινα ἀποσπάσματα, εἴτε τεμάχια πρακτικῶν ἔτι ἀρχαιοτέρων.

Τὰ πρακτικὰ τοῦ Συμβουλίου, φθάνοντα μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς Βενετοκρατίας, ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Συμβουλίου τῶν 150 περιέχουσι τὰς ἐνιαυσίους συγκροτήσεις τοῦ Γενικοῦ σώματος τῶν ἐνηλίκων εὐγενῶν, ὅπερ ἦτο τὸ Γενικὸν συμβούλιον, ὑφ' οὗ διὰ ψηφοφορίας ἐξελέγετο τὸ ῥηθὲν βουλευόμενον καὶ διοικοῦν Συμβούλιον τῆς πόλεως, τὸ πρῶτον μὲν ἐξ ἑκατὸν πεντήκοντα μελῶν, τελευταῖον δὲ εἰς μόνον ἑξήκοντα μέλη περιορισθέν, διὰ τῶν ἐν ἔτει 1786 ὑπὸ τοῦ ἐκ Βενετίας ἀποσταλέντος Ἐκτάκτου Προβλεπτοῦ καὶ ἐλεγκτοῦ Νικολάου Ἐρίτσου γενομένων ἐν τῷ τῆς Κερκύρας πολιτεύματι μεταῤῥυθμίσεων. Ὑπάρχουσιν ἐπομένως εἰς τὰ Συμβούλια πρακτικά, μετὰ τὴν ὡς εἴρηται τοῦ διοικοῦντος Συμβουλίου συγκρότησιν, αἱ ὑπὸ τούτου γενόμεναι ἐκλογαὶ τῶν διαφόρων ἀξιωμάτων, αἱ πλεῖσται ἐνιαύσιοι, ἔτι δὲ αἱ κατὰ πενταετίαν γενόμεναι ὑπό τε τοῦ σωματείου τοῦ Κλήρου τοῦ Ἱεροῦ Τάγματος λεγομένου, καὶ ὑπὸ ὡρισμένου ἀριθμοῦ μελῶν τοῦ εἰρημένου Συμβουλίου ἐκλογαὶ τοῦ Μεγάλου Πρωτοπαπᾶ Κερκύρας, ὅστις παρ' ἡμῖν ἐπὶ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Βενετοκρατίας τὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διεῖπεν ὑπὸ τὴν ἄμεσον καὶ κανονικὴν ἐξάρτησινἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Ἐν τοῖς αὐτοῖς τόμοις μνείας ἄξιαι πρὸς τούτοις εἰσὶν αἱ ἐκθέσεις ἤτοι Λόγοδοσίαι τῶν Συνδίκων τῆς πόλεως, οἵτινες, ὡς ἀλλαχοῦ ἐρρέθη, ἦσαν τοῦ Συμβουλίου καὶ ὅλης τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως προϊστάμενοι καὶ ἀντιπρόσωποι ταύτης, φροντίζοντες μάλιστα διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ψηφισμάτων του καὶ ὑπερασπισταὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν συμφερόντων τοῦ τόπου. Τὰς ἐκθέσεις ταύτας οἱ Σύνδικοι, δυνάμει ψηφίσματος τοῦ Συμβουλίου ἀπὸ 17 Δεκεμβρίου 1692, ὤφειλον κατὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐνιαυσίου διαχειρίσεώς των, κατ' ἰδίαν ἢ συλλήβδην, νὰ δίδωσιν εἰς τὸ ἡμέτερον Ἀρχειοφυλακεῖον, ἐκθέτοντες ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὴν διαχείρισίν των πεπραγμένα, καὶ προσθέτοντες τὰς δεούσας πληροφορίας καὶ ὁδηγίας, διὰ τὰ ὅσα ἐνόμιζον πρακτέα ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῇ πατρίδι, ὅπως περὶ τούτων φροντίσωσιν οἱ διάδοχοι [1]. Εἰς τὰς ἐκθέσεις δὲ ταύτας ἀκολουθοῦσι σχετικὰ δικαιολογητικὰ ἔγγραφα καὶ λογαριασμοὶ τῶν Συνδίκων. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἀλληλογραφίαι αὐτῶν, ἐν αἷς ἐπιστολαὶ καὶ ἀναφοραὶ πρὸς τὰς Βενετικὰς ἀρχὰς καὶ διακοινώσεις καὶ ἀπαντήσεις ἐκ μέρους τούτων καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ἐν Βενετίᾳ Κερκυραίους πρέσβεις, ἢ πρὸς τοὺς ἐκεῖ διατηρουμένους νομικοὺς ἐπιτρόπους τοῦ Κοινοῦ (procuratori). Ὥστε καὶ τῶν Πρέσβεων καὶ τῶν Ἐπιτρόπων τούτων ἐπιστολαὶ σπουδαῖαι περιλαμβάνονται εἰς τοὺς τόμους τῶν διαφόρων ἀντικειμένων. Ἅπασαι δὲ αἱ ἀλληλογραφίαι αὗται πραγματεύονται πολλὰ ἀντικείμενα, οὐχὶ μόνον διοικητικὰ καὶ δικαστικὰ ἀλλὰ καὶ ἐμπορικά, ἐν ᾧ καὶ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Βενετικῆς ἐπικρατείας ἐπεξετείνετο ἡ ἀλληλογραφία τῶν Συνδίκων περὶ διαφόρων πραγμάτων ἐνδιαφερόντων τὴν κοινωνίαν, καὶ μάλιστα περὶ προμηθειῶν σίτου καὶ κρέατος καὶ ἄλλων τροφίμων, περὶ ἐμπορίου τοῦ ἐλαίου καὶ τοῦ οἴνου, ἔτι δὲ περὶ τῆς δημοσίας ὑγείας, ἥτις ἐν τοῖς τότε χρόνοις συνεχῶς ἠπειλεῖτο ὑπὸ τῆς εἰς τὰς Τουρκοκρατουμένας χώρας συχνῆς ἐμφανίσεως τῆς πανώλους, περὶ ὧν ἁπάντων ἐμερίμνων οἱ Σύνδικοι. Μετὰ τῶν ἀντικειμένων τούτων συνδέονται ὡσαύτως πολλὰ ἄλλα ἔγγραφα καὶ ἀλληλογραφίαι ἄλλων ἐγχωρίων ἀρχῶν, οἷον τῶν Προβλεπτῶν τοῦ Σιτοβολῶνος καὶ τῶν τοῦ Ὑγειονομείου, ἐξ ὧν μάλιστα μαρτυροῦνται αἱ ἐμπορικαὶ καὶ ναυτιλιακαὶ σχέσεις τῆς Κερκύρας πρὸς ἄλλας χώρας. Εἰς ταύτας δὲ τὰς σχέσεις ἀνάγονται καὶ αἱ ἐν τοῖς τόμοις τῆς πόλεως ἀπαντώμεναι ἀλληλογραφίαι τῶν Κερκυραϊκῶν Ἀρχῶν πρὸς Ἀρχὰς καὶ πρόσωπα ἄλλων τόπων καὶ πόλεων, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν παρακειμένην Στερεὰν καὶ τὴν Πελοπόννησον. Ταῦτα δὲ πάντα, εἰς ἃ προσθετέον τὰ ἔγγραφα τῶν ἀγορανόμων, καὶ τὰς διατιμήσεις τῶν ἐδωδίμων καὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς συνήθους καθημερινῆς καταναλώσεως, συναποτελοῦσι παντοίαν καὶ ἄφθονον

1 Libro d' Ordini del Consiglio φύλλ. 93 καὶ 107 καὶ Vol. 91 Arg. Div. Δέσμη ΙϚ΄. φύλλ. 6.

ὕλην πολυτίμων στατιστικῶν εἰδήσεων, αἵτινες διαφωτίζουσι τὴν τότε κοινωνικὴν κατάστασιν καὶ τὸν καθημερινὸν βίον τῆς Κερκύρας. Ἐν ταῖς ἀλληλογραφίαις ἀπαντῶνται οὐχὶ σπανίως καὶ γράμματα ἀναγόμενα εἰς ὑποθέσεις ἐκκλησιαστικάς, περὶ ὧν καὶ Ἀρχιερεῖς τῶν παρακειμένων ὁμοδόξων καὶ ὁμοφύλων χωρῶν, καὶ ἐνίοτε αὐτὸς ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἤρχοντο εἰς σχέσεις πρὸς τὴν Ἐγχώριον Κερκυραϊκὴν Ἀρχήν. Καὶ διὰ τὰς πρὸς τὴν τότε ἐν Κερκύρᾳ Λατινικὴν Ἱεραρχίαν διαφορὰς καὶ διενέξεις τῆς ἐγχωρίου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς διηνεκῆ ἄμυναν διατελούσης, καὶ ὑπὲρ ἧς συνηγοροῦσι καὶ ἐνεργοῦσιν οἱ Σύνδικοι καὶ τὸ Συμβούλιον, πολλὰ ἔγγραφα καὶ διατάξεις ἀπαντῶνται εἰς τοὺς Τόμους τῆς πόλεως. Ἀλλὰ περιλαμβάνονται πρὸς τούτοις, ἕνεκα τῆς ἀναλογίας καὶ ὁμοιότητος τῶν ὑποθέσεων, καὶ ἔγγραφα καὶ διατάγματα ἀφορῶντα εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν τῶν ὑπὸ τοὺς Βενετοὺς ἐπὶ μακρὸν ἢ βραχὺ διάστημα τῶν αἰώνων ἐκείνων, ὑπαχθεισῶν ἄλλων Ἑλληνίδων χωρῶν· ὥστε καὶ διὰ ταύτας εὑρίσκεταί που τὸ ἐνδιαφέρον. Σπουδαιότητα δὲ οὐ σμικρὰν ἔχουσι διὰ τὴν ἡμετέραν πατρίδα καὶ τὰ ἐν τοῖς αὐτοῖς τόμοις περιληφθέντα πολλὰ καὶ παντοῖα ἔγγραφα ἀφορῶντα εἰς ὑποθέσεις ἰδιωτικάς, ἐν οἷς δικογραφίαι περὶ διαφόρων ζητημάτων μεταξὺ κοινοῦ καὶ ἰδιωτῶν, καὶ μάλιστα περὶ αἰτήσεων καὶ ἀξιώσεων ἀτόμων καὶ οἰκογενειῶν ὅπως καταταχθῶσιν εἰς τὰς δικαιουμένας νὰ μεθέξωσι τοῦ τῶν Εὐπατριδῶν Συμβουλίου. Συνδέονται καί τινα τούτων καὶ μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν ἄλλων Ἑλληνίδων χωρῶν, εἴτε διὰ τὴν καταγωγὴν τῶν περὶ ὧν πρόκειται προσώπων, εἴτε διὰ τὰς ἐξιστορουμένας προσωπικὰς ἢ προγονικὰς πράξεις καὶ ἀνδραγαθίας, ὧν πλεῖσται διεπράχθησαν οὐχὶ μόνον ἐν Κερκύρᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις ἑλληνικαῖς χώραις, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κατὰ τῶν Τούρκων Βενετικοῖς πολέμοις, ἐν Ἠπείρῳ, ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν Πελοποννήσῳ, ἐφ' αἷς ἀνδραγαθίαις ἠδύνατο νὰ σεμνύνηται, οὐχὶ μόνον ἡ Κερκυραϊκὴ Εὐγένεια, ἀλλὰ καὶ πάσης τάξεως Κερκυραῖοι, διότι ἐκ πάσης τάξεως καὶ εἰς τὸν στρατὸν καὶ εἰς τὸν στόλον τῆς Βενετίας ὡς μαχηταὶ κατὰ τῶν Τούρκων διέπρεψαν καὶ πλεῖστοι ἔπεσαν ἡρωϊκῶς.

Δυστυχῶς ἡ ὕλη τῶν Τόμων τούτων τῶν διαφόρων ἀντικειμένων τῆς πόλεως Κερκύρας, ὑπέστη τὰς συνεπείας τῶν κατὰ καιροὺς περιπετειῶν τοῦ Ἀρχειοφυλακείου, μάλιστα κατὰ τὰς μνησθείσας πολιορκίας. Ὅθεν παρατηροῦνται βεβλαμμένα πλεῖστα τεύχη τῶν μέχρι τῆς ΙΗ΄ ἑκατονταετηρίδος, διό, καὶ διαταγῇ τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως, οἱ πλεῖστοι τῶν τόμων τούτων ἐτακτοποιήθησαν ἐν ἔτει 1745, ὑπὸ τοῦ τότε Καγκελλαρίου τῆς πόλεως Ματθαίου Καρτάνου, ὡς δηλοῦται ἐγγράφως ἐν ἀρχῇ τόμων τινῶν ὅτε ἐτακτοποίησεν οὗτος τὰ τομίδια καὶ τὰς δεσμίδας καταντήσαντα εἰς ἀθλιωτάτην κατάστασιν ἕνεκα τῶν τῆς πολιορκίας περιπετειῶν. [1]

1 Ὅρα λ. χ. Τόμον Α΄. Διαφ. Ἀντικειμένων. Δέσμην α΄. Προτεταγμένον ἔγγραφον τοῦ μνησθέντος Καγκελλαρίου, ὡς ἐπίσης Τόμον 82ον ὑπὸ χρονίαν 3 Φεβρουαρίου 1745. Εἰς δὲ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ἐκ τῶν ἐπιμελῶς τηρουμένων ἐν τῷ Ἀρχειοφυλακείῳ ἦτο καὶ τὸ βιβλίον, ἔνθα ἦταν καταγεγραμμένα τὰ μέλη τῶν Εὐγενῶν οἰκογενειῶν, τὰ δικαιούμενα νὰ μετέχωσι τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως, ἡ λεγομένη Χρυσῆ βίβλος, ἧς μετὰ ταῦτα διετάχθη ἡ δημοσία πυρπόλησις ὑπὸ τῶν Γάλλων δημοκρατικῶν.

Καὶ ἐκ μόνου τοῦ ὀνόματος δηλοῦται τί εἰσὶ τὰ βιβλία τῶν ἐνιαυσίων δικαστῶν καὶ τὰ τῶν Προβλεπτῶν τοῦ Ὑγειονομείου. Οὐδὲ ἐνδιατρίβομεν εἰς τ' ἄλλα βιβλία καὶ ἔγγραφα ποικίλα εἰς πράγματα τοῦ Κοινοῦ καὶ τῶν ἰδιωτῶν ἀναγόμενα, ἐν οἷς καὶ Περιβολαί τινες τιμαρίων. Ἀλλ' ἀρκούμεθα εἰς τὰ περὶ τῆς κυριωτέρας ὕλης τοῦ Ἀρχειοφυλακείου ἤδη ἐκτεθέντα, ἀναλόγως πρὸς τὰ ὅρια τῆς παρούσης πραγματείας.

Τοῦτο λοιπὸν ἦτο ἐν γένει τὸ περιεχόμενον τοῦ παλαιοῦ Ἀρχειοφυλακείου τῆς πόλεως Κερκύρας, ὅτε μετὰ τῆς Καγκελλαρίας αὐτῆς συνεταυτίζετο, μέχρι τέλους τῆς Βενετικῆς ἐποχῆς, μεθ' ἣν καὶ εἰς αὐτό, ὥςπερ καὶ εἰς τὰ ἕτερα ἐν Κερκύρᾳ Ἀρχιοφυλακεῖα, ἐπεφυλάσσοντο νέαι περιπέτειαι, μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1825 μονιμωτέρας ἀποκαταστάσεως τοῦ Τοπικοῦ Ἀρχειοφυλακείου Κερκύρας, οὗτινος τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο Ἀρχειοφυλακεῖον τῆς Πόλεως ἢ τῆς Κοινότητος πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἡ πηγή.

Ἐν Κερκύρᾳ — Ν. Τ. ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ.

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΕΛΦΥ ΚΑΙ Δ. ΠΑΝΤΑΖΗ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

Ὁ ἐν τῷ Βουδαπεσταίῳ πανεπιστημίῳ πολὺς καθηγητὴς τῆς κλασικῆς φιλολογίας καί ποτε πρόεδρος καὶ κοσμήτωρ τῆς φιλοσοφικῆς ἐν αὐτῷ Σχολῆς, συλλόγων δὲ καὶ εταιριῶν φιλομούσων μέλος κ. Ἰω. Β. Τέλφυς, συλλέξας ἐξέδωκεν ἐν ἑνὶ τεύχει, ἀγομένης τῆς ἑκατονταετηρίδος ἑορτῆς τοῦ εἰρημένου Πανεπιστημίου, διάφορα συγγραμμάτιά του ἑλληνικά, ἃ εἶχε πρότερον καταχωρίσει ἐν ἑλληνικαῖς ἐφημερίσι. Ἐν τοῖς συγγραμματίοις του τούτοις ὁ κ. Τέλφυς στιχολογεῖ καὶ ἀπάντησίν του εἰς παρατήρησίν μου ἐξελέγχουσαν λάθος αὐτοῦ περὶ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους ἐν τῷ «Περὶ τῶν τριάκοντα Τυράννων τῶν Ἀθηνῶν» μυθιστορήματι αὐτοῦ, καταχωρισθεῖσαν ἐν τοῖς «Καιροῖς» καὶ τῇ «Ἐφ. τῶν Φιλομαθῶν». Ἐπειδὴ ὅσοι ἀναγνώσωσι τὴν ἀπάντησίν του διὰ τοῦ ἔναγχος ἐκδοθέντος φυλλαδίου του μεταδημοσιευομένην δύνανται νὰ ὑποθέσωσιν ἐξ ἀγνοίας ἢ ἀσθενείας μνήμης ὅτι ἐγὼ ἐσιώπησα τότε, καὶ ὑπολάβωσι τὴν σιωπήν μου ὡς ἀνομολόγησιν τῆς δῆθεν πλάνης μου, ἐθεώρησα καλόν, ἀφ' οὗ κ. Τέλφυς δὲν ὑπεσημείωσεν ἐν

τὸν Τόμον 58ον Δέσμη ΚΒ' φύλλον 34 ἀπαντᾶται σημείωσις 1761 α' Ἰουλίου περὶ τῶν ἐπιμελείᾳ τῶν Συνδίκων ἀναδεθέντωνων τόμων ὁ πρῶτος τοῦ ἔτους 1614 καὶ ὁ τελευταῖος τοῦ ἔτους 1736.

τῇ ἀπαντήσει του ὅτι ἀνταπήντησα εἰς ταύτην, νὰ δημοσιεύσω ἐκ νέου κἀγὼ τὴν ἀνταπάντησίν μου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Τέλφυ δημοσιευθέντα, καὶ τὴν ἐμὴν προτέραν σημείωσιν ἵνα ἔχῃ τὸ ὅλον τῆς συζητήσεως ἐνώπιόν του ὁ ἀναγνώστης. Ἐν τῇ ἀναδημοσιεύσει δὲν προσέθηκα οὐδὲ ἀφῄρεσα οὐδὲ κεραίαν. Εἶναι ἀπαράλλακτος ὡς κατεχωρίσθη ἐν τοῖς τότε (1873) «Καιροῖς» καὶ τῇ «Ἐφ. τῶν Φιλομαθῶν». Ἰδοὺ ταῦτα·

Κύριε συντάκτα τῶν Καιρῶν.

Τὸ ὅπερ δημοσιεύεται διὰ τῆς ἐφημερίδος ὑμῶν ἐν μεταφράσει μυθιστόρημα τοῦ ἐν Πέστῃ καθηγητοῦ κ. Τέλφυος «Οἱ τριάκοντα τύραννοι τῶν Ἀθηνῶν» ἔχει τύπον μόνον μυθιστορήματος, εἶναι δὲ συνειρμὸς ἱστορικῶν γεγονότων, ἅπερ ἀρύεται ὁ συγγραφεὺς ἐκ τοῦ ἐν οἴκῳ καὶ ἐν δήμῳ βίου τῶν ἀρχαίων, ὅπως καὶ ὁ Βέκκερος ἐποίησε ἐν τῷ Χαρικλεῖ αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ Γάλλῳ, καὶ Ἀμερικανός τις σοφὸς ἐν τῷ Ἀπελλῇ, συνεφαψαμένου καὶ τοῦ γνωστοῦ ἡμῖν μακαρίτου Φέλτωνος. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου προτίθενται οἱ εἰρημένοι συγγραφεῖς νὰ παραστήσωσι σκηνὰς τοῦ πραγματικοῦ τῶν ἀρχαίων βίου, ἐξ εἰδήσεων κατὰ μέρος ἀποτελέσαντες ὅλον συνεχές, ἤτοι πίνακα τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων, ὡρισμένης τινὸς ἐποχῆς, ἄνευ οὐδὲ τῆς ἐλαχίστης παραβιάσεως τῆς ἀληθείας ἐν τῇ οὐσίᾳ τῆς συγγραφῆς. Ἀπ' ἐναντίας ὅμως τῶν εἰρημένων παρετήρησα μετ' ἀπορίας μου ἐν τοῖς «Τριάκοντα τυράννοις τῶν Ἀθηνῶν» τοῦ κ. Τέλφυος σφάλμα ἱστορικὸν οὐσιῶδες τὸ ἑξῆς.

Περιγράφων ὁ συγγραφεὺς τὸν θάνατον καὶ τὴν κηδείαν τοῦ Σοφοκλέους καὶ καλλύνων, ὡς εἰκός, καὶ ἐκτείνων τὴν περιγραφὴν διὰ τῆς ἐκθέσεως τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐκηδεύοντο τὸ πάλαι οἱ νεκροί, προστίθησι τάδε· «Τὸ πολυάνδριον εἰς ὃ ἐξεκομίζετο ὁ νεκρὸς (Σοφοκλέους) ἦσαν τάφοι *ἐν ἀγροῖς οἰκο»γενειακοὶ αὐτοῦ παρὰ τὴν ἐπὶ τὴν Δεκέλειαν ἄγουσαν ὁδὸν ἐν τῷ δήμῳ »Κολωνῷ ἑξακισχιλίους καὶ ἑπτακοσίους περίπου πόδας ἀπὸ τοῦ ἄστεος »ἀπέχοντες*, διότι ὁ εἴσω τῶν τειχῶν τοῦ ἄστεος ἐνταφιασμὸς ἀπείργετο »ὑπὸ τῶν νόμων. Ἐνταῦθα τέλος ἀφικόμενοι, ἄραντες ἀπὸ τοῦ φερέτρου τὸν »νεκρὸν κατέθηκαν αὐτὸν εἰς λάρνακα καὶ παραθέντες ὑδρίαν, λήκυθον, φιά»λην, λύχνον, κάτοπτρον καὶ λύραν, κατώρυξαν αὐτὸν οὕτω γῆν ἐπιχέαντες »πολλήν. *Ἐπὶ τοῦ λόφου Κολωνοῦ, ὑφ' ὃν ἀναπαύεται ἡ τοῦ μεγάλου ποιη»τοῦ κόνις*, ἐξελίσσεται πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου ἐκπρεπέστατον θέαμα κτλ.»

Ἐκ τούτων ἐλέγχεται ἀναντιρρήτως ὁ κ. Τέλφυς πιστεύων, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐτάφη ἐν Κολωνῷ (τῷ ἱππείῳ δηλονότι)· τοῦτο ὅμως δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰς γνωστὰς ἡμῖν περὶ τούτου μαρτυρίας. Ὁ Σοφοκλῆς ἀπέθανε τῷ 405 ἢ 406 π. Χ. Τὰ περὶ τῆς κηδείας αὐτοῦ ἱστορεῖ ὁ ἀνώνυμος βιογράφος αὐτοῦ οὑτωσί. «Τῶν δὲ πατρῴων αὐτοῦ τάφων ἐπὶ *Δεκέλειαν* κειμένων πρὸ στα-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

»δίων τοῦ τείχους ἕνδεκα καὶ τοῦτον τὸν τόπον ἐπιτετειχικότων Λακεδαι»μονίων κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἐπεὶ οὐχ οἷόν τε ἦν αὐτὸν ἐκεῖ θάπτειν, Διό»νυσος κατ' ὄναρ ἐπιστὰς Λυσάνδρῳ ἐκέλευσεν ἐπιτρέψαι τεθῆναι τὸν ἄνδρα »εἰς τὸν τάφον· ὡς δὲ ὠλιγώρησεν ὁ Λύσανδρος, δεύτερον αὐτῷ ἐπέστη ὁ Διό»νυσος τὸ αὐτὸ κελεύων. Ὁ δὲ Λύσανδρος, πυνθανόμενος παρὰ τῶν φυγάδων, »τίς εἴη ὁ τελευτήσας, καὶ μαθὼν ὅτι ὁ Σοφοκλῆς, κήρυκα πέμψας ἐδίδου »θάπτειν τὸν ἄνδρα».

Κατὰ ταῦτα ὁ Σοφοκλῆς ἐτάφη ἀναντιρρήτως ἐν Δεκελείᾳ ἕνδεκα σταδίους (7000 περίπου πόδας) μακρὰν τοῦ τείχους, ὅπερ κατεσκεύασαν ἐκεῖ οἱ Λακεδαιμόνιοι καταλαβόντες τὸ χωρίον τῇ συμβουλῇ τοῦ εἰς Σπάρτην καταφυγόντος τότε Ἀλκιβιάδου. Ἀρχηγὸς δὲ τῆς *κατοχῆς* ἐπὶ ἐννέα ὅλα ἔτη, ἀπὸ τοῦ 413 ἄχρι τοῦ 404 π. Χ., ἦτο ὁ βασιλεὺς Ἆγις. Ὅ,τι ἐν τῇ ἀφηγήσει ταύτῃ τοῦ ἀνωνύμου βιογράφου τοῦ Σοφοκλέους φαίνεται ἐσφαλμένον καθ' ἡμᾶς, παραδέχεται δὲ ὁ κ. Τέλφυς ὡς βέβαιον, εἶναι τὸ ὅτι ἐζητήθη ἡ ἄδεια τοῦ Λυσάνδρου περὶ τοῦ ἐν Δεκελείᾳ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους, ἐν ᾧ ἐν Δεκελείᾳ ἦτο τότε ὁ Ἆγις, ὁ δὲ Λύσανδρος ἦτο ναύαρχος τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου πόρρω τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν ὁ Σοφοκλῆς ἀπέθανε, κατὰ τοὺς ἐμοὺς καὶ ἄλλων ὑπολογισμούς. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὁ ἀποθανὼν ἐτάφη ὅσον ἦτο δυνατὸν ταχύτερον, διότι ἐθεωρεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εὐάρεστον τοῖς νεκροῖς ὁ ἄνευ ἀναβολῆς ἐνταφιασμὸς αὐτῶν, διὰ τοῦτο καὶ ἡ σκιὰ τοῦ Πατρόκλου ποιεῖται λέγουσα τῷ Ἀχιλλεῖ (Ἰλ. Ψ. 71). «Θάπτε με ὅτι τάχιστα πύλας ἀΐδαο περήσω», ὡς βεβαιοῖ καὶ τὸ παρὰ Ξενοφῶντι, ἐν Ἀπομνημ. «Τῆς ψυχῆς ἐξελθούσης, ἐν ᾗ μόνῃ γίγνεται φρόνησις, τὸ σῶμα τοῦ οἰκειοτάτου ἀνθρώπου τὴν ταχίστην ἐξενέγκαντες ἀφανίζουσιν».

Ἂν θέλετε, δημοσιεύσατε τὰς παρατηρήσεις μου ταύτας, αἵτινες δύνανται καὶ νὰ παράσχωσιν ἀφορμὴν διασαφήσεων, καὶ φωτισθῶ κἀγὼ ἂν τὰ εἰρημένα μοι εἰσὶν ἐσφαλμένα καὶ ὑπάρχουσιν ἄλλαι μαρτυρίαι ἀναιρετικαὶ τῶν ὑπὸ τοῦ βιογράφου τοῦ Σοφοκλέους φερομένων περὶ τοῦ τόπου καὶ τοῦ τρόπου τῆς ταφῆς αὐτοῦ εἰδήσεων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Νοεμβρίου 1872. Δ. Πζ.

Ἀπάντησις Τέλφυ.

Ο ΕΝΤΑΦΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Ὁ κ. Δ. Πζ. γράφει ἐν τῷ ἀριθμῷ 57 τῶν «Καιρῶν», ὅτι παρετήρησε μετ' ἀπορίας ἐν τῷ μυθιστορήματί μου *Οἱ Τριάκοντα Τύραννοι τῶν Ἀθηνῶν* σφάλμα ἱστορικὸν οὐσιῶδες, εἰπόντος δηλαδὴ ἐμοῦ ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐτάφη ἐν Κολωνῷ τῷ ἱππείῳ, ὃ κατ' αὐτὸν δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰς γνωστὰς περὶ

τούτου μαρτυρίας. Ἀλλὰ τούτων τῶν μαρτυριῶν μίαν μόνον ἀναφέρει, τὸν ἀνώνυμον τοῦ Σοφοκλέους βιογράφον, παρ' ᾧ εὑρὼν τὰ ἑξῆς: «*τῶν δὲ πατρῴων αὐτοῦ τάφων ἐπὶ Δεκέλειαν κειμένων πρὸ σταδίων τοῦ τείχους ἕνδεκα*», συμπεραίνει ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐτάφη ἀναντιρρήτως ἐν Δεκελείᾳ, ἕνδεκα σταδίους (7000 περίπου πόδας) μακρὰν τοῦ τείχους, ὅπερ κατεσκεύασαν ἐκεῖ οἱ Λακεδαιμόνιοι καταλαβόντες τὸ χωρίον.

Λυποῦμαι ὅτι ὁ κ. Πζ. δὲν εἶχε πρὸ χειρῶν ἀκριβῆ τοῦ Βιογράφου ἔκδοσιν ὡς π. χ. τὴν τοῦ Westermann (Vitarum scriptores Graeci minores, Brunsvigae 1845), ὅπου ἀναγινώσκονται (σελ. 130) τὰ ἑξῆς· *καὶ ἐπὶ τὸν πατρῷον τάφον ἐτέθη τὸν ἐπὶ τῇ ὁδῷ τῇ κατὰ τὴν Δεκέλειαν φερούσῃ κείμενον πρὸ τοῦ τείχους ἕνδεκα σταδίων*».

Ἐντεῦθεν προκύπτει φανερῶς, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς δὲν ἐτάφη ἐν Δεκελείᾳ, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ὁδῷ ᾗ φέρει κατὰ τὴν Δεκέλειαν.

Ἐὰν δὲ οὕτως ἔχῃ, οὐδαμῶς ἔξεστι ν' ἀριθμῶμεν τοὺς ἕνδεκα σταδίους ἀπὸ τοῦ τείχους τῆς Δεκελείας, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνου τῶν Ἀθηνῶν, διότι ἡ τοῦ ἐνταφιασμοῦ πομπὴ δὲν ἐξῆλθε τῆς Δεκελείας, ἀλλὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπορεύθη ἐν τῇ ὁδῷ, ᾗ ἔφερε κατὰ τὴν Δεκέλειαν.

Τοῦτο δεικνύει καὶ τὸ ἑξῆς χωρίον τοῦ Θουκυδίδου (VII, 19) «ἀπέχει δὲ ἡ Δεκέλεια σταδίους μάλιστα τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως εἴκοσιν καὶ ἑκατόν», ἐξ οὗ ἕπεται, ὅτι, ἐὰν ὁ Σοφοκλῆς, κατὰ τὴν τοῦ κυρίου Δ. Πζ. γνώμην, ἐτάφη ἐν τόπῳ ἕνδεκα σταδίους ἀπέχοντι τοῦ τείχους τῆς Δεκελείας, θὰ ἐθάπτετο ἐννέα καὶ ἑκατὸν σταδίους (ἑξήκοντα καὶ πέντε χιλίους καὶ τετρακοσίους περίπου πόδας) μακρὰν τοῦ τείχους τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ τίς ἤθελε τὸ πιστεύσει ὅτι νεκρικὴ πομπὴ τοσούτων σταδίων δρόμον διῆλθε;

Ἀπ' ἐναντίας ἡ τοῦ ἀνωνύμου Βιογράφου μαρτυρία, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐτέθη εἰς τὸν πατρῷον τάφον πρὸ τοῦ τείχους ἕνδεκα σταδίων, συγκριθεῖσα μετὰ τοῦ Θουκυδίδου, τοῦ λέγοντος (VIII, 67) ὅτι Κολωνός ἐστιν ἱερὸν Ποσειδῶνος ἔξω πόλεως, ἀπέχον σταδίους μάλιστα δέκα, ἀναπόφευκτον γεννᾷ εἰκασίαν, ὅτι ὁ πατρῷος τάφος τοῦ Σοφοκλέους ἦτο ἐν Κολωνῷ τῷ ἱππείῳ, ὅπου καὶ ἐγεννήθη.

Ὁ κ. Δ. Πζ. εὑρίσκει καὶ ἄλλο σφάλμα ἱστορικὸν ἐν τῷ ὅτι κατ' ἐμὲ ἐζητήθη ἡ ἄδεια τοῦ Λυσάνδρου νὰ ταφῇ ὁ Σοφοκλῆς, διότι, κατ' αὐτόν, ὁ Λύσανδρος ἦτο τότε ναύαρχος τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου πόρρω τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν ὁ Σοφοκλῆς ἀπέθανε.

Ταύτης τῆς τοῦ ἀξιοτίμου ἀντιπάλου μου γνώμης τὸ ἐναντίον ἀποδεικνύουσι Ξενοφῶν, Λυσίας, Διόδωρος ὁ Σικελιώτης καὶ Πλούταρχος.

Ὁ μὲν Ξενοφῶν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς (βιβλ. Β'. κεφ. Β'. § θ' λέγει τάδε «Λύσανδρος δὲ ἀφικόμενος εἰς Αἴγιναν ἀπέδωκε τὴν πόλιν Αἰγινήταις ... μετὰ δὲ τοῦτο δῃώσας Σαλαμῖνα ὡρμίσατο πρὸς τὸν Πειραιᾶ ναυσὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν καὶ τὰ πλοῖα εἶργε τοῦ εἴσπλου». Καὶ ἔπειτα (§ 22) «μετὰ δὲ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ταῦτα Λύσανδρός τε κατέπλει εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ οἱ φυγάδες κατῄεσαν καὶ τὰ τείχη κατέσκαπτον».

Ὁ δὲ Λυσίας (κατ' Ἀγοράτου § 34)· «τότε καὶ ὁ Λύσανδρος εἰς τοὺς λιμένας τοὺς ὑμετέρους εἰσέπλευσε, καὶ αἱ νῆες αἱ ὑμέτεραι Λακεδαιμονίοις παρεδόθησαν, καὶ τὰ τείχη κατεσκάφη, καὶ οἱ Τριάκοντα κατέστησαν».

Ὁ δὲ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (XIII, 107).

«Εὐθὺς οἱ μὲν τῶν Λακεδαιμονίων βασιλεῖς Ἆγις καὶ Παυσανίας μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐμβαλόντες εἰς τὴν Ἀττικὴν πρὸς τοῖς τείχεσιν ἐστρατοπέδευον, *Λύσανδρος δὲ πλέον ἢ διακοσίαις τριήρεσιν εἰς τὸν Πειραιᾶ κατέπλευσεν.*

Ὁ δὲ Πλούταρχος ἐν τῷ βίῳ τοῦ Λυσάνδρου (XIV, 5)· «ἤδη δὲ καὶ τοὺς ἐν ἄστει κακῶς ἔχειν ὑπὸ λιμοῦ πυνθανόμενος κατέπλευσεν εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ παρεστήσατο τὴν πόλιν, ἀναγκασθεῖσαν ἐφ' οἷς ἐκεῖνος ἐκέλευε ποιήσασθαι τὰς διαλύσεις».

Τέλος πάντων ὁ κ. Δ. Πζ. δὲν εὑρίσκει ὀρθῶς ἔχον τὸ τοῦ μυθιστορήματός μου χωρίον ὅπου λέγω, ὅτι τὴν τρίτην ἡμέραν ἐξεκόμισαν τὸν ἀποθανόντα Σοφοκλέα, διότι κατ' αὐτὸν ὁ ἀποθανὼν ἐτάφη ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον. Ὡς πρὸς τοῦτο ἀναφέρει καὶ τὴν σκιὰν τοῦ Πατρόκλου, λέγουσαν τῷ Ἀχιλλεῖ (Ἰλιὰς Ψ, 71)· «θάπτε με ὅτι τάχιστα πύλας ἀΐδαο περήσω». Τί ἕπεται ἐντεῦθεν; Μήπως ὁ Πάτροκλος ἐτάφη ὅσον τάχιστα μετὰ τὸν θάνατόν του; Ὄχι. Ἂς χρονολογήσωμεν ὀλίγον.

Τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου διηγεῖται ἡ XVI ῥαψῳδία τῆς Ἰλιάδος. Μετὰ τὸν θάνατόν του συνέβη ἡ Μενελάου ἀριστεία (XVII ῥαψῳδία), καὶ ἓν μέρος τῶν γεγονότων τῆς XVIII ῥαψῳδίας. Ταῦτα συμπληροῦσι μίαν ἡμέραν, διότι ἐν ταύτῃ τῇ ῥαψῳδίᾳ (στίχ. 241—242) ἀναγινώσκομεν· «ἠέλιος μὲν ἔδυ, παύσαντο δὲ δῖοι Ἀχαιοὶ φυλόπιδος κρατερῆς».

Τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου ἐγένετο ἡ *Μήνιδος ἀπόρρησις*, ἡ *Θεομαχία*, ἡ *Μάχη παραποτάμιος*, ἡ *Ἕκτορος ἀναίρεσις* (ῥαψῳδία XIX—XXII). Ὅτι ταῦτα τὰ συμβάντα περιέχει ἡ δευτέρα ἡμέρα τοῦτο δεικνύει σαφῶς ὁ πρῶτος καὶ δεύτερος στίχος τῆς XIX ῥαψῳδίας. «Ἠὼς μὲν κροκόπεπλος ἀπ' Ὠκεανοῖο ῥοάων ὤρνυθ' ἵν' ἀθανάτοισι φόως φέροι ἠδὲ βροτοῖσιν»· ἔπειτα δὲ ὁ 57—58 στίχος τῆς XXIII ῥαψῳδίας· «αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο, οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν κλισίην δὲ ἕκαστος».

Μετὰ ταῦτα ἐν τῷ 109 στίχῳ τῆς XXIII ῥαψῳδίας λέγεται. «Μυρομένοισι δὲ τοῖσι φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς». Τουτέστιν ἐφάνη ἡ τρίτη ἡμέρα, ἐν ᾗ ἐγένετο ἡ τοῦ Πατρόκλου κηδεία.

Καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ἀριστουργημάτων ἐποχῆς ἐθάπτοντο οἱ ἀποθανόντες τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, διότι Πλάτων λέγει ἐν τοῖς νόμοις (XII, 959)· «Κείσθω δ' ἂν σχεδὸν ὡς τ' ἀνθρώπινα μέτρον ἔχουσα *τριταία* πρὸς τὸ μνῆμα ἐκφορά». Μάρτυρα τούτου ἔχομεν καὶ Ἀντιφῶντα τὸν λέγοντα (περὶ Χορευτοῦ § 44)· «οὗτοι τῇ μὲν *πρώτῃ ἡμέρᾳ* ᾗ ἀπέθανεν ὁ παῖς, καὶ τῇ *ὑστεραίᾳ* ᾗ προέκειτο, οὐδ' αὐτὸν ἠξίουν αἰτιᾶσθαι ἐμὲ οὐδ' ἀδικεῖν, *τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ* ᾗ ἐξεφέρετο ὁ παῖς, πεπεισμένοι ἦσαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κτλ.»

Ὅλων τούτων οὕτως ἐχόντων, πέποιθα ὅτι δὲν ἥμαρτον κατ' οὐδένα τρόπον ἐν τῇ διηγήσει τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους κατὰ τῆς ἱστορικῆς τῶν τότε συμβάντων ἀληθείας.

Ἐν Πέστῃ τῇ 18|30 Δεκεμβρίου 1872. Ι. Β. ΤΕΛΦΥΣ.

Ἀπάντησις Πζ.

ΠΑΛΙΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝΤΑΦΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Κύριε Συντάκτα τῶν Καιρῶν.

Χαίρω ὅτι ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Πέστης καθηγητὴς κ. Τέλφυς ἠξίωσε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς περὶ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους ἐναντίας τῇ γνώμῃ του παρατηρήσεις μου, καὶ ἐπέστειλεν ὑμῖν ἀπάντησιν κατ' αὐτῶν, τὴν ἐν ἀριθ. 65 τῶν «Καιρῶν» καταχωρισθεῖσαν· λυποῦμαι ὅμως ὅτι ὁ κ. καθηγητὴς ἐν τῇ προκειμένῃ ἀπαντήσει του, ἐξολισθήσας εἰς νέας παραδρομάς, βαρυτέρας μάλιστα τῶν προτέρων καὶ ἄντικρυς ἀντικειμένας εἰς ἀκραιφνεῖς τῆς ἱστορίας μαρτυρίας, προκαλεῖ δευτέραν ταύτην παρ' ἐμοῦ ἐνόχλησιν.

Ἐξετάσωμεν ἓν πρὸς ἓν τὰ ὑπὸ συζήτησιν θέματα.

Α'.

Ἐγὼ εἶπον, καὶ ὀρθῶς τὸ εἶπον, ὅτι καὶ ὁ ἀνώνυμος βιογράφος τοῦ Σοφοκλέους καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Τέλφυς ἔσφαλαν εἰπόντες, ὅτι ἐζητήθη ἡ ἄδεια τοῦ Λυσάνδρου νὰ ταφῇ εἰς τὸν πατρῷον τάφον ὁ Σοφοκλῆς, διότι ὁ Λύσανδρος ἦτο πόρρω τῶν Ἀθηνῶν, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς. Ὁ κ. Τέλφυς ἀπολογούμενος λέγει τάδε· «Ταύτης τῆς τοῦ ἀξιοτίμου ἀντιπάλου μου γνώμης τὸ ἐναντίον ἀποδεικνύει Ξενοφῶν, Λυσίας, Διόδωρος ὁ Σικελιώτης καὶ Πλούταρχος»· ἔπειτα στιχολογεῖ τὰς περὶ ἐλεύσεως τοῦ Λυσάνδρου εἰς Ἀθήνας ῥήσεις τῶν εἰρημένων συγγραφέων, ἃς εἶδεν ὁ ἀναγνώστης ἐν τῇ ἀπαντήσει τοῦ κ. Τέλφυος, ἐν ἀρ. 65 τῶν «Καιρῶν» (καὶ ἀνωτέρω).

Τώρα προσέξατε, κ. συντάκτα, ἵνα καταμάθητε τὴν πλάνην τοῦ ἀξιοτίμου καθηγητοῦ κ. Τέλφυος.

Ἡ τοῦ Ἀριστοφάνους κωμῳδία *Βάτραχοι* ἐδιδάχθη ἐπὶ Καλλίου Ἀθήνησιν ἄρχοντος ἐπωνύμου, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ληναίων, ἀγομένην ἐν μηνὶ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Γαμηλιῶνι, ὃν διὰ τοῦτο οἱ Ἴωνες Ληναιῶνα ἔλεγον, ἢ κατ' ἄλλους ἐν μηνὶ Ἀνθεστηριῶνι, δηλαδὴ κατὰ μῆνα Ἰανουάριον ἢ Φεβρουάριον, ἕνα μῆνα πρὸ τῆς ἑορτῆς τῶν Χοῶν. Συγχρόνως δ' ἐδιδάχθη καὶ ἡ τοῦ Φρυνίχου κωμῳδία *Μοῦσαι*, καὶ ἡ τοῦ Πλάτωνος (τοῦ κωμικοῦ) *Κλεοφῶν*. Ὁ εἰρημένος Καλλίας ἦτο ἄρχων τὸ τρίτον ἔτος τῆς 63 Ὀλυμπιάδος. «Τὸν τρίτον ἐνιαυτὸν τῆς ἐνενηκοστῆς καὶ τρίτης Ὀλυμπιάδος ἄρχοντος Ἀθήνησι Καλλίου μετ' Ἀντιγένη» (Διον. Ἀλικ. Ἀρχ. Ζ). «Τὸ δὲ δρᾶμα (οἱ Βάτραχοι) τῶν εὖ καὶ φιλοπόνως πάνυ πεποιημένων, ἐδιδάχθη ἐπὶ Καλλίου ἄρχοντος τοῦ μετ' Ἀντιγένη διὰ Φιλωνίδου εἰς Λήναια· πρῶτος ἦν, δεύτερος Φρύνιχος Μούσαις, Πλάτων τρίτος Κλεοφῶντι (ὑποθ. Βατράχ.). Λέγει δὲ «τὸν μετ' Ἀντιγένη», ἵνα μὴ γείνῃ σύγχυσις μὲ ἄλλον Καλλίαν, τὸν ἄρχοντα τοῦ 1 ἔτους τῆς 92 Ὀλυμπιάδος τὸν μετὰ Κλεόκριτον (412 π. Χ.) καὶ ἄλλον πρότερον τούτου.

«Οἱ Βάτραχοι ἐδιδάχθησαν τὸ 405 π. Χ. 93 Ὀλυμπ. 3. Muller ἱστορ. ἑλλ. φιλολ. ΚΗ.»

Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ ἐνιαυτὸς παρ' Ἀθηναίοις μετὰ τὸν ἄρχοντα Ἀψευδῆ (433 π. Χ.) ἤρχετο περὶ τὰ μέσα τοῦ θέρους, ἤτοι τὸν κατ' αὐτοὺς Ἑκατομβαιῶνα (Ἰούλιον). «Ἀθηναῖοι τοῦ ἐνιαυτοῦ ἤρχοντο ἀπὸ Ἑκατομβαιῶνος». (Θεοδ. Γαζ.) καὶ σαφέστερα ὁ Πλάτων νομ. ϛ'. «Ἐπειδὰν μέλλῃ ὁ νέος ἐνιαυτὸς μετὰ τὰς θερινὰς τροπὰς τῷ ἐπιόντι μηνὶ γενέσθαι κτλ.»

Ἐν τοῖς Βατράχοις ποιεῖται ὁ Ἡρακλῆς λόγον τῷ μέλλοντι νὰ καταβῇ εἰς τὸν Ἅδην Διονύσῳ ν' ἀναγάγῃ ἐκεῖθεν τὸν Σοφοκλῆ.

> Εἶτ' οὐχὶ Σοφοκλέα, πρότερον ὄντ' Εὐριπίδου
> μέλλεις ἀναγαγεῖν, εἴπερ ἐκεῖθεν δεῖ σ' ἄγειν;

Ὅτε δὲ προσεκλήθη ν' ἀνέλθῃ ἐξ Ἅδου ὁ Αἰσχύλος ἀντὶ τῶν ἄλλων

> Ἄγε δὴ χαίρων, Αἰσχύλε, χώρει
> καὶ σῷζε πόλιν τὴν ἡμετέραν
> γνώμαις ἀγαθαῖς, καὶ παίδευε
> τοὺς ἀνοήτους· πολλοὶ δ' εἰσὶ κτλ.

λέγει (ἐν τῷ αὐτῷ δράματι πάντοτε) πρὸς τὸν Πλούτωνα

> Ταῦτα ποιήσω· σὺ δὲ τὸν θᾶκον
> τὸν ἐμὸν παράδος Σοφοκλεῖ τηρεῖν
> καὶ διασῴζειν κτλ.

Ἐν ταῖς συγχρόνως δὲ διδαχθείσαις Μούσαις τοῦ Φρυνίχου φέρονται τάδε,

> Μάκαρ Σοφοκλέης, ὃς πολὺν χρόνον βιοὺς
> ἀπέθανεν, εὐδαίμων ἀνὴρ καὶ δεξιός,
> πολλὰς ποιήσας καὶ καλὰς τραγῳδίας,
> καλῶς δ' ἐτελεύτησεν οὐδὲν ὑπομείνας κακόν.

Ἐκ τούτων ἀριδήλως καταφαίνεται, καὶ πάντες ὁμολογοῦσι, καὶ αὐτὸς πάντως ὁ κ. Τέλφυς δὲν δύναται ν' ἀρνηθῇ, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἦτο ἀποθαμμένος τοὐλάχιστον τὸν Ἰανουάριον ἢ Φεβρουάριον τοῦ 405 π. Χ. ὅτε ἐδιδάχθησαν βεβαίως τὰ εἰρημένα δράματα ἐπὶ Καλλίου ἄρχοντος.

Τὸν Φεβρουάριον λοιπὸν τοῦ 405 π. Χ. δὲν ἔζη ὁ Σοφοκλῆς. Τὸ πότε δ' ἀκριβῶς ἀπέθανε πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου ἢ τοῦ Φεβρουαρίου τούτου εἶναι ἄλλης διατριβῆς ὑπόθεσις, ὡς καὶ ἡ ἐπενεγκοῦσα τὸν θάνατον αὐτοῦ αἰτία.

Ὁ ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων Καλλικρατίδας, διαδεξάμενος τὸν Λύσανδρον, ἀπέθανε κατὰ τὴν ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίαν· ἐπειδὴ δὲ νόμος ἐκώλυε νὰ ναυαρχῇ τις δίς, οἱ Σπαρτιᾶται ὠνόμασαν μὲν ναύαρχον Ἄρακόν τινα, τὸν δὲ ἀρχαῖον ναύαρχον Λύσανδρον ἔστειλαν παρὰ τούτῳ ὡς *ἐπιστολέα* μὲν λόγῳ, ἔργῳ δὲ κύριον ἁπάντων (Πλουτ. Λυσ. Ζ, Διόδ. ΙΓ. 100, Ξενοφ. ἑλλ. Β. 1).

Ὁ Λύσανδρος ὡς τοιοῦτος, ἀφ' οὗ ἐπὶ μακρὸν διέμεινεν εἰς τὰ παράλια Ἀσίας τῆς Μικρᾶς, καὶ κατέστρεψε τέλος τὸν τῶν Ἀθηναίων στόλον ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς, ἦλθεν εἰς Πειραιᾶ καὶ ἐπολιόρκησε τὰς Ἀθήνας διὰ θαλάσσης, καὶ ὁ Παυσανίας εἰσέβαλε καὶ ἐπολιόρκησεν αὐτὰς διὰ ξηρᾶς στρατοπεδεύσας ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τὸν Νοέμβριον τοῦ 405, ἤτοι τὸ 4 ἔτος τῆς 93 Ὀλυμπιάδος, ἐπὶ ἄρχοντος Ἀλεξίου, τοῦ διαδεξαμένου τὸν Καλλίαν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου Καλλίου ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς. Ἄρα ἦλθεν ὁ Λύσανδρος εἰς Πειραιᾶ δέκα μῆνας μετὰ τὴν τῶν *Βατράχων* τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τῶν *Μουσῶν* τοῦ Φρυνίχου διδασκαλίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ Σοφοκλῆς δὲν ἦτο ἐν τοῖς ζῶσι. Τὴν ἐπὶ Ἀλεξίου ἄρχοντος, τοῦ μετὰ τὸν Καλλίαν, ἔλευσιν τοῦ Λυσάνδρου βεβαιοῦσι καὶ ἄλλαι μαρτυρίαι, καὶ αὐτὸς ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Διόδωρος, οὓς ἐκάλεσε μάρτυρας ἐναντίον μου ὁ κ. Τέλφυς. Ἄρα δὲν ἔσφαλα ἐγὼ εἰπών, ὅτι ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Λύσανδρος ἦτο πόρρω τῶν Ἀθηνῶν· σφάλλει ὅμως βεβαίως ὁ κ. Τέλφυς πιστεύων ὅτι ὁ Λύσανδρος ἦτο ἐν Ἀθήναις, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς. Αἱ ὑπὸ τοῦ κ. Τέλφυος παρατεθεῖσαι μαρτυρίαι τοῦ Ξενοφῶντος καὶ Διοδώρου κλπ. εἶναι οὐχὶ κατ' ἐμοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ ἐμοῦ. Ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Διόδωρος ῥητῶς λέγουσιν, ὅτι ὁ Λύσανδρος ἦλθεν εἰς Πειραιᾶ ἐπὶ Ἀλεξίου ἄρχοντος. Ὁ Διόδωρος μάλιστα προστίθησιν ἐν τοῖς ἐπὶ Καλλίου ἄρχοντος, τοῦ προκατόχου τοῦ Ἀλεξίου, γεγονόσι καὶ τὸν θάνατον τοῦ Σοφοκλέους. «Περὶ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον ἐτελεύτησεν ὁ Σοφοκλῆς ὁ Σοφίλου ποιητὴς τραγῳδιῶν κλπ. Τοῦτο βεβαιοῦται καὶ ἐκ τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἐπὶ Κολωνῷ Οἰδίποδος «Σαφὲς δὲ τοῦτ' ἔστιν ἐξ οὗ ὁ μὲν Ἀριστοφάνης ἐν τοῖς Βατράχοις ἀνάγει τοὺς τραγικοὺς ὑπὲρ γῆς, ὁ δὲ Φρύνιχος ἐν Μούσαις, ἃς συγκαθῆκε τοῖς Βατράχοις, φησὶν οὕτως·

> Μάκαρ Σοφοκλέης, ὃς πολὺν χρόνον βιοὺς
> ἀπέθανεν κτλ.

Καὶ τὸ Πάριον χρονικὸν ἔχει ἐν ἀρ. 65 ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐτελεύτησεν ἐπὶ ἄρχοντος Ἀθήνησι Καλλίου (ἴδε Clinton Fasti Hellenici τόμ. ΙΙ 83). Ὥστε ἡ περικοπὴ καὶ παράθεσις τῶν ῥητῶν Ξενοφῶντος, Διοδώρου κλπ. ἃ ἐστιχολό-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

γησεν ὁ κ. Τέλφυς, χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τὴν χρονολογίαν τῶν γεγονότων, καταμαρτυροῦσιν αὐτοῦ καὶ κυροῦσι τὸν ἐμὸν ἰσχυρισμόν, ὅτι *ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς*, ὁ *Λύσανδρος ἦτο πόρρω τῶν Ἀθηνῶν* κατὰ τὰ παράλια Ἀσίας τῆς Μικρᾶς ὡς ἐπιστολεὺς τοῦ στόλου τῶν Λακεδαιμονίων ὑπὸ τὸν ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι ναύαρχον Ἄρακον. (Ἴδε Ἑλλ. Ξενοφ. Α. δ. Ι, Β, κ. 7. 10, Β. 6, 5, καὶ Διόδ. Σικελ. βιβλ. ΙΓ. 80. 103. 104. Β. 107).

Ἀφ' οὗ λοιπὸν ὁ Λύσανδρος δὲν ἦτο εἰς Ἀθήνας, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, τίς ἦτο ὁ ἐπιτρέψας τὸν εἰς τὸν πατρῷον τάφον ἐνταφιασμόν του; Θὰ ἦτο βέβαια ὁ ἐν Δεκελείᾳ ἡγούμενος τῆς ἐκεῖ κατοχῆς βασιλεὺς Ἆγις, ὅπως εἶπόν που καὶ πέρυσιν. Ὁ δὲ πολὺς F. W. Schneidewin ἐν τῷ προλόγῳ του εἰς τὴν Γ' ἔκδοσιν τοῦ Σοφοκλέους, παραδεχόμενος ὀρθῶς καὶ αὐτός, ὅτι ὁ Λύσανδρος ἦτο πόρρω τῶν Ἀθηνῶν, διευθύνων τὸν πελοποννησιακὸν στόλον, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, καὶ θέλων νὰ συμβιβάσῃ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνωνύμου βιογράφου λεγόμενα, λέγει, ὅτι ἀντὶ τοῦ ἡγουμένου τῆς ἐν Δεκελείᾳ φρουρᾶς τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγιδος ἐσφαλμένως ὠνομάσθη ὁ Λύσανδρος ὡς ἐπιτρέψας διὰ κήρυκος τοῖς Ἀθηναίοις νὰ θάψωσι τὸν Σοφοκλέα εἰς τὸν πατρῷον τάφον.

Ἂν θέλῃ καὶ νεωτέρους ὑπολογισμοὺς καὶ μαρτυρίας ὁ κ. Τέλφυς περὶ τοῦ ὅτι κατὰ Νοέμβριον τοῦ 405 π. Χ. ἤτοι δέκα μῆνας τοὐλάχιστον μετὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁμολογουμένως δὲν ἔζη ὁ Σοφοκλῆς, ἐλθὼν ἐπολιόρκησε τὰς Ἀθήνας ὁ Λύσανδρος καὶ οἱ λοιποί, ἂν μὴ ἀρκοῦσιν ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Διόδωρος κλ. ὧν τὴν μαρτυρίαν εἰς ζημίαν τοῦ θέματός του ἐκάλεσε, δύναται νὰ ἴδῃ τὸν Θιρουόλδον, τὸν περιώνυμον Γρότε, τὸν ἡμέτερον Κωνσταντῖνον Παπαρηγόπουλον, καὶ ὃν ἂν θέλῃ ἄλλον ἱστορικὸν ἀρχαῖον ἢ νέον. Περὶ δὲ τοῦ χρόνου τοῦ θανάτου τοῦ Σοφοκλέους, ἂς ἴδῃ ὅλους τοὺς νέους βιογράφους του καὶ τοὺς συγγραφεῖς ἱστοριῶν ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἐν οἷς διαπρέπει ὁ παρ' ἡμῖν κείμενος πολὺς Μύλλερος. Ἀλλ' ἀφοῦ ὑπάρχουσιν ἀναντίρρητοι ἀρχαίων μαρτυρίαι, οἷαι αἱ ἀνωτέρω παρατεθεῖσαι, παρέλκουσι πάντως αἱ τῶν νεωτέρων.

Ἐν τούτοις ἀπορῶ πῶς δὲν ἐμνημόνευσεν ὁ κ. Τέλφυς καὶ προτέρας τινὸς παροδικῆς ἐλεύσεως τοῦ Λυσάνδρου εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς, ὅτε καὶ ἠσπάσατο τὸν εἰς ἐντάμωσίν του κατελθόντα Ἆγιν, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος. Ἀλλὰ καλῶς ἐποίησε σιωπήσας ταύτην, διότι καὶ ὁ Διόδωρος λέγει, ὅτι τότε «μέγα μὲν οὐδὲν οὐδ' ἄξιον μνήμης ἔπραξε, δι' ὃ καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἀναγράφειν ἐσπουδάσαμεν», καὶ διότι οὗτος ὁ εἰς Ἀττικὴν πλοῦς τοῦ Λυσάνδρου καὶ ἡ κατεσπευσμένη ἀναχώρησίς του ἐγένετο ἐπὶ Ἀλεξίου ἄρχοντος τὸ 4 ἔτος τῆς 93 Ὀλυμπιάδος, μετὰ τὸν θάνατον δηλονότι τοῦ ἐπὶ Καλλίου ἄρχοντος ἀποβιώσαντος Σοφοκλέους. (Ἴδ. Διοδ. Σικελ. ΙΓ. 193 καὶ ΙΓ. 104. Ἴδε καὶ ὑπόθ. Οἰδ. ἐπὶ Κολωνῷ).

Κατὰ πάντα ταῦτα καταπίπτει ἀθρόος ἀνεπανόρθωτον πτῶσιν ὁ ἰσχυρι-

σμὸς τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Πέστης καθηγητοῦ κ. Τέλφυος, ὅτι ἦτο εἰς Ἀθήνας ὁ Λύσανδρος ὅταν ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, καὶ μένει κραταιὰ καὶ ἀκράδαντος ἡ ἀλήθεια ὅτι «ὅταν ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Λύσανδρος ἦτο πόρρω τῶν Ἀθηνῶν».

Β'

Χωροῦμεν νῦν εἰς τὸ θολερὸν ζήτημα, τὸ περὶ τοῦ τόπου ἔνθα ἔκειντο οἱ τοῦ Σοφοκλέους πατρῷοι τάφοι, ὅπου καὶ οὗτος ἐτέθη. Ἐλπίζομεν ν' ἀποδιηθήσωμεν καὶ τοῦτο διὰ τῆς λογικῆς καὶ ἐκ πλαγίου ἀποδείξεων.

Ὅτε ὁ Σοφοκλῆς ἀπέθανεν, ἡ Δεκέλεια κατείχετο ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, οἵτινες εἶχον ἐπιτειχίσει αὐτήν, Ἀλκιβιάδου ὑποθεμένου. Τούτων δὲ ἡγεῖτο Ἆγις ὁ ἕτερος τῶν τῆς Σπάρτης βασιλέων. Ὅτι ἡ κατοχὴ αὕτη ἐγένετο ὀχληρὰ καὶ πάνυ ἐπιζήμιος τοῖς Ἀθηναίοις εἶναι ἀναντίρρητον. Ὁ Θουκυδίδης διὰ βραχέων μέν, κατὰ τὴν συνήθειάν του, ἐκφραστικώτατα ὅμως ἐκθέτει τὰ περὶ τούτου «Τότε δὲ ξυνεχῶς ἐπικαθημένων, καὶ ὁτὲ μὲν καὶ πλεόνων ἐπιόντων, ὁτὲ δὲ ἐξ ἀνάγκης τῆς ἴσης φρουρᾶς *καταθεούσης* τε τὴν χώραν καὶ λῃστείας ποιουμένης, βασιλέως τε παρόντος τοῦ τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγιδος, ὃς οὐκ ἐκ παρέργου τὸν πόλεμον ἐποιεῖτο, μεγάλα οἱ Ἀθηναῖοι ἐβλάπτοντο. Τῆς τε γὰρ χώρας ἁπάσης ἐστέρηντο καὶ ἀνδραπόδων πλέον ἢ δύο μυριάδες ηὐτομολήκεσαν, καὶ τούτων τὸ πολὺ μέρος χειροτέχναι· πρόβατά τε πάντα ἀπολώλει καὶ ὑποζύγια». (Θουκ. Ζ. 27). Ἐκ τούτων ὅμως δὲν πρέπει νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν στενῶς ἐντὸς τοῦ ἄστεος καὶ τῶν ἀπὸ τούτου εἰς Πειραιᾶ σκελῶν πολιορκημένοι· διότι ὁ αὐτὸς Θουκυδίδης ἐπιφέρει τοῖς εἰρημένοις καὶ τάδε «ἵπποι τε» (τῶν Ἀθηναίων δηλονότι) «*ὁσημέραι ἐξελαυνόντων τῶν ἱππέων πρὸς τὴν Δεκέλειαν καταδρομὰς ποιουμένων καὶ κατὰ τὴν χώραν φυλασσόντων*, οἱ μὲν ἀπεχωλοῦντο ἐν γῇ ἀποκρότῳ τε καὶ ξυνεχῶς ταλαιπωροῦντες, οἱ δ' ἐτιτρώσκοντο» (Θουκ. Ζ. 27) ἐξ ὧν γίγνεται δῆλον, ὅτι οἱ ἐν Δεκελείᾳ κατέθεον μὲν τὴν χώραν καὶ λαφυραγωγοῦντες ἐπανήρχοντο εἰς τὸ τεῖχός των, οἱ ἱππεῖς ὅμως τῶν Ἀθηναίων *ὁσημέραι ἐξήλαυνον πρὸς τὴν Δεκέλειαν καταδρομὰς ποιούμενοι, φυλάσσοντες δὲ κατὰ τὴν χώραν*· ἄλλως δὲν ἤθελον ἀνθέξει οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ ἐννέα ὅλα ἔτη, καθ' ἃ οἱ Λακεδαιμόνιοι διέμενον ἐν Δεκελείᾳ. Ὅτε δὲ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 405 ἐπολιορκήθησαν στενὰ διὰ θαλάσσης τε καὶ ξηρᾶς, τοῦ μὲν Λυσάνδρου κλείσαντος τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς, τοῦ δὲ Παυσανίου καὶ λοιπῶν στρατοπεδευσάντων ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς καταστροφήν, οὐδ' ἐπὶ ἓξ μῆνας ἠδυνήθησαν ν' ἀνθέξωσιν· ὅθεν ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὰς ὀλεθρίας ἐκείνας προτάσεις τῶν Λακεδαιμονίων.

Ὅτι δὲν εἶχον πολλὴν ἀνάγκην οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῆς κατοχῆς τῆς Δεκελείας, οὐδ' ἦσαν στενῶς πολιορκημένοι, μαρτυρεῖ αὐτὸς πάλιν ὁ Θουκυδίδης ἱστορῶν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπεμψαν εἰς τὰ ἴδια τοὺς μαχαιροφόρους Θρᾷκας,

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τριακοσίους καὶ χιλίους, ἐλθόντας βραδύτερον τῆς ἐκπλεύσεως τοῦ στρατηγοῦ Δημοσθένους εἰς Σικελίαν, μεθ' οὗ ἤθελον συμπλεύσει ἐκεῖσε· ἐθεώρησαν δὲ πολυδάπανον νὰ τοὺς κρατήσωσιν ἕνεκα τῆς Δεκελείας· «Τὸ γὰρ ἔχειν πρὸς τὸν ἐκ τῆς Δεκελείας πόλεμον αὐτοὺς πολυτελὲς ἐφαίνετο· δραχμὴν γὰρ τῆς ἡμέρας ἕκαστος ἐλάμβανεν». Ἂν εἶχον πολλὴν ἀνάγκην, ἤθελον βέβαια τοὺς κρατήσει, χωρὶς νὰ πολυσυλλογισθῶσι τὴν τότε χρηματικὴν τῆς πόλεως στενοχωρίαν.

Ἀπόδειξις ἄλλη, ὅτι δὲν ἦσαν στενῶς πολιορκημένοι εἶναι ὅτι, κατὰ τὸν αὐτὸν Θουκυδίδην, καὶ τὸν Ὠρωπὸν κατεῖχον μέχρι τινὸς οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τὸ Σούνιον ἠδυνήθησαν νὰ τειχίσωσι καὶ εἰς *αὐτὸν τὸν ἵππειον Κολωνὸν* ἐκκλησίαν (συνέλευσιν) νὰ ποιήσωσι (Θουκ. Η'. 4. 54. 60. 67 «Ἔπειτα ἐπειδὴ ἡ ἡμέρα ἐφῆκε, ξυνέκλησαν ἐκκλησίαν εἰς τὸν Κολωνὸν (ἔστι δὲ ἱερὸν Ποσειδῶνος ἔξω πόλεως ἀπέχον σταδίους μάλιστα δέκα)».

Ὅτε δέ ποτε ὁ Ἆγις ἠθέλησε νὰ πλησιάσῃ, ἐκ Δεκελείας ἐφορμῶν, εἰς τὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν, ἔφερεν ἐκ Πελοποννήσου «στρατιὰν πολλήν»· ἀποκρουσθεὶς δὲ μὲ ζημίαν του εἰς Δεκέλειαν, «ἀπέπεμψεν ἐπ' οἴκου» τὴν ἐπελθοῦσαν στρατιὰν καὶ ἔμεινε πάλιν μὲ τὴν προτέραν φρουρὰν (Θουκ. Η'. 71). Ὅτε δὲ, ἡττηθέντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων περὶ Κύζικον, (410 π. Χ.) ἔπεμψαν πρεσβείαν εἰς Ἀθήνας περὶ εἰρήνης, ὁ ἀρχιπρεσβευτὴς Ἔνδιος εἶπεν ἐπ' ἄλλοις καὶ τάδε τοῖς Ἀθηναίοις «Ἡμεῖς μὲν ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον γεωργοῦμεν, ὑμεῖς δὲ βραχὺ μέρος τῆς Ἀττικῆς» (Διόδωρ. Σικ. ΙΓ. 52) ὅπερ δηλοῖ, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον εἰς τὴν ἐξουσίαν των τοὐλάχιστον μέρος τῆς Ἀττικῆς, καὶ τοῦτο βέβαια δὲν θὰ ἦτο τὸ πορρωτάτω τῆς πόλεως. Τοῦτο ἀναντιρρήτως βεβαιοῖ καὶ ἡ περὶ τῆς ἀποκρούσεως τοῦ Ἄγιδος, πλησιάσαντός ποτε ἐν ἀσελήνῳ νυκτὶ εἰς τὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν (408 π. Χ.) εἴδησις (ἴδ. Διόδωρ. ΙΓ. 72).

Ὁσάκις γίγνεται λόγος περὶ αὐτομόλων ἢ προσφύγων ἢ δραπετῶν, πάντοτε ἀναφέρεται ὅτι εἰς Δεκέλειαν κατέφευγον (Διόδ. ΙΓ. 103 κλ.).

Μένει λοιπὸν ἀδιαφιλονείκητον, ὅτι ὁ Κολωνὸς καὶ ἐν γένει ἡ περίχωρος τοὐλάχιστον τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄλλα ἀπωτέρω μέρη ἦσαν εἰς πλήρη κατοχὴν τῶν Ἀθηναίων. Ἂν λοιπὸν ἀπεῖχε κατὰ τὸν ἀξιότιμον κ. Τέλφυν ὁ πατρῷος τάφος τοῦ Σοφοκλέους ἕνδεκα σταδίους ἀπὸ τοῦ τείχους τῶν Ἀθηνῶν, καὶ δὴ ἦτο ἐν Κολωνῷ, δὲν ἦτο οὐδεμία ἀνάγκη νὰ ζητηθῇ ἡ ἄδεια τῶν ἐν Δεκελείᾳ, 120 σταδίους τῶν Ἀθηνῶν ἀφεστηκυίᾳ, ἵνα τεθῇ εἰς αὐτὸν ὁ νεκρὸς τοῦ Σοφοκλέους. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐζητήθη ἡ ἄδεια, ἕπεται ὅτι ὁ τάφος ἦτο οὐχὶ ἕνδεκα σταδίους πρὸ τοῦ τείχους τῆς Δεκελείας, ὅπως βεβαιοῦται ἐκ τῆς ὀρθῆς ἀντιλήψεως τοῦ κειμένου τοῦ μόνου περὶ τούτου ποιουμένου λόγον ἀνωνύμου βιογράφου τοῦ Σοφοκλέους· διότι ἄνευ τῆς τοιαύτης ἀδείας δὲν ἠδύναντο οἱ Ἀθηναῖοι νὰ πλησιάσωσι τόσον εἰς τὸ ἐν Δεκελείᾳ εἰρημένον τεῖχος.

Ἰδοὺ δὲ ἀμφότερα τὰ περὶ τούτου χωρία, παραλλάσσοντα κατὰ λέξιν πρὸς ἄλληλα.

Κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Westermann, ἣν μοὶ συνιστᾷ ὁ κ. Τέλφυς, ἔχει οὕτως «ἐπὶ τὸν πατρῷον τάφον ἐτέθη τὸν ἐπὶ τῇ ὁδῷ τῇ κατὰ τὴν Δεκέλειαν φερούσῃ κείμενον πρὸ τοῦ τείχους ἕνδεκα σταδίων· φησὶ δὲ ὅτι καὶ τῷ μνήματι αὐτοῦ σειρῆνα ἐπέστησαν, οἱ δὲ κηληδόνα (χελιδόνα;) χαλκῆν, καὶ τοῦτον τὸν τόπον ἐπιτετειχικότων Λακεδαιμονίων κατ' Ἀθηναίων Διόνυσος κατ' ὄναρ ἐπιστὰς κτλ.».

Κατὰ δὲ τὴν προτεταγμένην ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Σοφοκλέους ὑπὸ Γαισφὸρδ μετὰ σημειώσεων ὑπὸ Βρουνκίου καὶ Sheaferi ἐκ κειμένου τοῦ Ἐλμσλείου, ἔχει ὡς ἑξῆς· «Τῶν δὲ πατρῴων αὐτοῦ τάφων ἐπὶ Δεκέλειαν κειμένων πρὸ σταδίων τοῦ τείχους ἕνδεκα καὶ τοῦτον τὸν τόπον ἐπειτετειχικότων Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἐπείπερ οὐχ οἷόν τε ἦν αὐτὸν ΕΚΕΙ θάπτειν, Διονύσιος κατ' ὄναρ ἐπιστὰς κτλ.».

Οὐδεμία ἐν τούτοις μαρτυρία ὑπάρχει, ὅτι ἔκειτο ὁ τάφος εἰς τὸν Κολωνὸν, ἔνθα τὸν θέλει καὶ τὸν θέτει ὁ κ. Τέλφυς, μεταθέσας αὐτὸν ἐκ τῆς ἰδίας του θέσεως. Αἱ τοιαῦται μεταθέσεις ἀπό τινος ἤδη χρόνου εἰσὶν οἷον εἰπεῖν τοῦ συρμοῦ. Οὕτω καὶ ἔναγχος ἠθέλησεν ἄλλος νὰ μεταθέσῃ τὴν Πνύκα ἀλλαχόσε, καὶ ἂν μὴ ἐκράτει αὐτὴν *ὀδὰξ* εἰς τὴν θέσιν της ὁ ἐλλόγιμος Γρ. Παππαδόπουλος, ἠθέλαμεν τώρα περιτρέχει τῇδε κἀκεῖσε νὰ εὕρωμεν ποῦ ἆρά γε εἶναι ἡ Πνὺξ ἀφ' οὗ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἦναι ἐκεῖ ὅπου εἶναι.

Τὸ ἐπιχείρημα τοῦ καθηγητοῦ κ. Τέλφυος, ὅτι δὲν εἶναι πιστευτὸν ὅτι νεκρικὴ πομπὴ διῆλθεν ἑκατὸν ἐννέα σταδίους ἀπὸ τοῦ ἄστεος ἐπὶ Δεκέλειαν, δὲν φαίνεται ἰσχυρόν. Ἂν ἔπρεπε, κατὰ τὰ πάλαι ἔθιμα, νὰ ἐνταφιασθῇ ὁ Σοφοκλῆς ἐν τοῖς πατρῴοις ἠρίοις, οὐ μόνον ἐπὶ Δεκέλειαν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Θορικὸν, τὸν διπλάσιον τῆς Δεκελείας ἀπέχοντα τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἐπὶ Σούνιον ἔτι ἂν ἦσαν αὐτὰ, ἤθελον ἐκεῖ τὸν ἐνταφιάσει χωρὶς νὰ μετρήσωσι τὴν ἀπόστασιν. Δὲν εἶδά που λελεγμένον, ὅτι ἂν ἦτο πλησίον τοῦ τόπου, ὅπου ἀπέθνησκέ τις, ὁ πατρῷος τάφος, τὸν ἔθετον εἰς αὐτόν, ἂν δὲ μακρὰν, δὲν ἐλάμβανον τὸν κόπον νὰ τὸν μεταφέρωσιν εἰς αὐτόν. Ἡ εὐσέβεια δὲν μετρεῖ ἀποστάσεις καὶ οἱ οἰκεῖοι δὲν κουράζονται τὰ νόμιμα τοῖς νεκροῖς ἀποδίδοντες.

Οἱ ἀρχαῖοι λέγουσιν ἡμῖν, ὅτι ἐν τῷ ἱππείῳ Κολωνῷ ἦσαν βωμοὶ Ποσειδῶνος Ἱππίου καὶ Ἀθηνᾶς Ἱππίας, ἡρῷον δὲ Πειρίθου καὶ Θησέως, Οἰδίποδός τε καὶ Ἀδράστου, ἔτι δὲ καὶ ἄλσος τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ναὸς (Παυσ. Α. 30) ἱερὸν Προμηθέως κλπ., ὅτι ἐκεῖ που οὐ πόρρω τῆς Ἀκαδημίας ἦτο Πλάτωνος μνῆμα, καὶ ἂν δὲ ἦτο ἐν αὐτῷ, ὅπως ὁ κ. Τέλφυς θέλει, καὶ τάφος τοῦ Σοφοκλέους, ἢ καὶ πλησίον που τοῦ Κολωνοῦ, ἕνδεκα σταδίους ἀπὸ τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως, δὲν ἤθελε τὸ ἀποσιωπήσει ὁ Παυσανίας, ὅστις μνη-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΟΛΩΜΟΥ

μονεύει πλήθους ἄλλων τάφων ἐν τῷ ἔξω Κεραμεικῷ καὶ παρὰ τὴν Ἀκαδημίαν ἀνδρῶν ἧττον τοῦ Σοφοκλέους ἐπιφανῶν.

Σημειωτέον ἐν τούτοις, ὅτι δὲν ὑπῆρχε ὁδὸς ἀρχομένη ἀπό τινος τῶν πυλῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄγουσα εἰς Δεκέλειαν, ὀνομαζομένη ὁδὸς ἐπὶ Δεκέλειαν· ἦσαν πύλαι ἀχαρνικαί, ἐξ ὧν ἐξήρχοντο οἱ εἰς Ἀχαρνὰς πορευόμενοι, ὑπῆρχεν ὁδός, ὀνόματι ἱερά, ἄλλη ὀνόματι Στειρικὴ ἐν Μεσογαίᾳ κλ. ἀλλὰ ὁδὸς ἰδίως Δεκελικὴ λεγομένη δὲν ὑπῆρχε· ὁδὸς δὲ ἐπὶ Δεκέλειαν, ἡ ἄγουσα ἐπὶ Δεκέλειαν, θὰ ὠνομάζετο ἴσως ἡ ὡρισμένως εἰς Δεκέλειαν ἄγουσα ἀπὸ τοῦ πλησιεστέρου εἰς αὐτὴν δήμου ἐκ τῶν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ἄστεος· ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπῆρχεν ὀνομαστὶ τοιαύτη ὁδός, ὁ λόφος Κολωνός, «*ὑφ' ὃν*, κατὰ τὸν κ. Τέλφυν, *ἀναπαύεται ἡ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ κόνις*», δὲν ἔκειτο μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Δεκελείας. Αἱ Ἀθῆναι, ὁ Κολωνὸς καὶ ἡ Δεκέλεια ἀποτελοῦσι τρίγωνον, ἕκαστος δὲ τῶν τόπων τούτων κεῖται ἐν μιᾷ τῶν γωνιῶν τοῦ τριγώνου· ὥστε ὁ ἀπερχόμενος ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Δεκέλειαν δὲν διέβαινε διὰ τοῦ Κολωνοῦ. Δι' ἄλλης πύλης ἐξήρχοντο οἱ μεταβαίνοντες εἰς Κολωνόν, δι' ἄλλης δὲ οἱ εἰς Δεκέλειαν, ἄλλη δὲ ἦτο ἡ ἄγουσα εἰς Κολωνὸν ὁδός, ἢ ἡ δι' αὐτοῦ διερχομένη, καὶ ἄλλη ἡ εἰς Δεκέλειαν, ὡς δύναταί τις νὰ βεβαιωθῇ ἐκ τῆς θέσεως τῶν δύο τούτων χωρίων πρὸς τὰς Ἀθήνας.

Ὁ ἐκ τῶν καλῶν καὶ ἀκριβεστέρων δημογράφων τῆς Ἀττικῆς C. Hanriot, ἀρχαῖον μέλος τῆς Ἀθήνησι γαλλικῆς σχολῆς, ἀδιστάκτως παραδέχεται, ὅτι ὁ τάφος τοῦ Σοφοκλέους ἦτο ἐπὶ Δεκέλειαν, καὶ μεταχειρίζεται μάλιστα τοῦτο ὡς ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ Δεκέλεια ἦτο ὅπου νῦν τὸ Τατόϊον, διότι κεῖται ἕνδεκά που σταδίους πρὸ τοῦ ὑψώματος Κατσιμιδίου, ὅπου ἦτο τὸ φρούριον τῶν Λακεδαιμονίων, τὸ τεῖχος. (Hanriot, Dèmes de l' Attique P. III σελ. 122). Ταῦτα περὶ τοῦ τάφου τὸ νῦν εἶναι.

Γ'.

Ἐπειδὴ εἶπον ἐγὼ ἐν τῇ πρώτῃ διατριβῇ μου, τῇ ἐν ἀριθ. 57 τῶν «Καιρῶν» καταχωρισθείσῃ (ἴδε καὶ ἀνωτέρω ταύτην) καὶ διὰ μαρτυριῶν ἀρχαίων τὸ ῥῆμά μου τοῦτο ἐβεβαίωσα ὅτι «ἐθεωρεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς εὐάρεστος τοῖς νεκροῖς ὁ ἄνευ ἀναβολῆς ἐνταφιασμός», καὶ διὰ τοῦτο ὁ Σοφοκλῆς θὰ ἐτάφη *ὅσον ἦτο δυνατὸν ταχύτερον*, ὁ κ. Τέλφυς φέρει μαρτυρίας ὅτι, ὁ νεκρὸς ἐξεκομίζετο τὴν τρίτην ἡμέραν. Ἡ βεβαίωσις αὕτη παρέλκει πάντως, διότι ἐγὼ εἰπὼν ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον, ἐννοοῦν ὅτι δὲν ἀνεβάλλετο πέραν τοῦ ὡρισμένου πρὸς ταφὴν χρόνου. Πάντες γνωρίζουσιν ὅτι οἱ νεκροὶ τὸ πάλαι ἐνεταφιάζοντο τριήμεροι. Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις καὶ παραδείγματα ὅτι καὶ διήμεροι ἐνεταφιάζοντο νεκροὶ ὡς καὶ ὑπερτριήμεροι. Οὕτω ὁ Φερεκύδης ἐτάφη διήμερος, τὴν ὑστεραίαν δηλονότι τοῦ θανάτου του, τοῦ δὲ Τιμολέοντος ἀνεβλήθη ἐπὶ ἡμέρας ἡ ταφή, ἵνα δυνηθῶσιν οἱ Συρακούσιοι νὰ παρα-

σκευάσωσι τὰ περὶ ταύτην, συνέλθωσι δὲ εἰς τὴν κηδείαν του περίοικοι καὶ ξένοι. Τὰ περὶ ἐνταφιασμοῦ τῶν ἀρχαίων γνωρίζομεν ὁπωσοῦν ἐπαρκῶς, καὶ ὅ,τι εἴπομεν περὶ τούτου δὲν φαίνεται νὰ ἦναι εὐσάλευτον.

Ταῦτα λοιπὸν περὶ τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους. Ὡς ἐπίμετρον δὲ φέρομεν καὶ ἄλλο χρονολογικὸν ὀλίσθημα τοῦ κ. Τέλφυος, ὅπερ δὲν εἶναι ἐκτὸς τοῦ προκειμένου. Λέγει ἐν τοῖς «Τριάκοντα Τυράννοις» του (ἀριθ. 44 τῶν «Καιρῶν») τάδε· «Ἐν Ἀθήναις, ἃς καὶ πάλιν ὁ Λύσανδρος »μετὰ τὴν τοῦ Σοφοκλέους κηδείαν ἐπέκειτο πολιορκῶν, ἐνέσκηπτεν ἤδη, »τοῦ σίτου παντάπασιν ἐκλιπόντος, ἀκάθεκτος λιμός· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἄθυ»μοι ἐκαραδόκουν τὴν ἐπάνοδον τοῦ Θηραμένους, *δι' οὗ πολὺν πρὸ τῆς τε»λευτῆς τοῦ Σοφοκλέους χρόνον ἐπρεσβεύσαντο εἰς Λακεδαίμονα περὶ εἰ»ρήνης*».

Ὅτι ταῦτά εἰσιν ἐσφαλμένα χρονολογικῶς καὶ ἱστορικῶς μανθάνει ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῶν ἑξῆς·

Ὅτε μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς πανολεθρίαν, οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὸ τέλος τοῦ φθινοπώρου καὶ τὸν χειμῶνα 405—404 π.Χ. πολιορκούμενοι κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν «ἠπόρουν τί χρὴ ποιεῖν, οὔτε συμμάχων αὐτοῖς ὄντων, οὔτε σίτου» ἔστειλαν πρέσβεις παρὰ Ἆγιν «βουλόμενοι σύμμαχοι εἶναι Λακεδαιμονίοις ἔχοντες τὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἐπὶ τούτοις συνθήκας ποιεῖσθαι» Οὗτος δὲ εἶπε νὰ πορευθῶσιν εἰς Λακεδαίμονα, ὡς μὴ ἔχων τοιαύτην ἐξουσίαν, καὶ ὅτε, πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς Σπάρτην, ἐμηνύθη αὐτοῖς τὸ ἀπαράδεκτον τῶν προτάσεών των, καὶ ἐπανελθόντες ἀπήγγειλαν τὴν ἀποτυχίαν εἰς τὴν πόλιν, οἱ Ἀθηναῖοι ἐνέπεσον εἰς ἀθυμίαν «ᾤοντο γὰρ ἀνδραποδισθήσεσθαι», ὁ ἐκ τοῦ δήμου Στειρίας τῆς Πανδιονίδος φυλῆς Θηραμένης, υἱὸς τοῦ Ἅγνωνος, ἢ κατ' ἄλλους Κεῖος τὴν πατρίδα υἱὸς δὲ ποιητοῦ τοῦ Ἅγνωνος, ἀνὴρ ὀλιγαρχικὸς καὶ ὁπωσοῦν ῥαδιοῦργος καὶ στρόφις, ἐπρότεινε νὰ πέμψωσιν αὐτὸν οἱ Ἀθηναῖοι παρὰ Λύσανδρον ὡς πρεσβευτήν. Πεμφθεὶς δὲ διέτριβε παρὰ Λυσάνδρῳ τρεῖς μῆνας καὶ πλεῖον. Ἐπανελθὼν δὲ ἄπρακτος εἰς τὴν πόλιν εἶπεν ὡς παρὰ Λυσάνδρου, νὰ τὸν στείλωσιν εἰς Λακεδαίμονα πρὸς τοὺς κυρίους τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης ἐφόρους. Αἱρεθεὶς δὲ πρεσβευτὴς εἰς Λακεδαίμονα αὐτοκράτωρ (πληρεξούσιος) δέκατος αὐτὸς καὶ μεταβὰς ἐκεῖ καὶ οὐδὲν ποθητὸν τοῖς Ἀθηναίοις κατορθώσας ἐπανῆλθεν οὐ μόνον κομιστὴς τῶν περὶ καθαιρέσεως τῶν τειχῶν καὶ παραδόσεως τοῦ στόλου καὶ καθόδου τῶν φυγάδων προτάσεων, ἀλλὰ καὶ ὑποστηρικτὴς αὐτῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐδέχθησαν μετὰ μικρὰν συζήτησιν τοὺς ὀλεθρίους αὐτοὺς ὅρους, οἵτινες καὶ ἐξετελέσθησαν καὶ ὁ ἐνιαυτὸς (κατὰ Ξενοφῶντα) ἔληγεν, ὁ ἐπὶ Ἀλεξίου δηλονότι ἄρχοντος.

Ὁ σταλεὶς λοιπὸν εἰς Λακεδαίμονα πρεσβευτὴς δέκατος κατὰ Φεβρουάριον ἢ Μάρτιον τοῦ 404 π. Χ. Θηραμένης, πῶς λέγεται ὑπὸ τοῦ κ. Τέλφυος σταλεὶς «πολὺν πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Σοφοκλέους χρόνον»; ἐν ᾧ ὁ καλό-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΤΟΜΟΣ Δ' ΤΕΥΧΟΣ Γ'.
31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1880

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΥ ΥΠΟ Σ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
1880

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Τ. ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ. Τὸ ἀρχειοφυλακεῖον Κερκύρας. Μέρος Β΄. τὰ μετὰ τὴν Βενετικὴν ἐποχὴν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων σ. 745.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ. Δημώδεις μετεωρολογικοὶ μῦθοι. VII Ἀνεμοστρόβιλος σ. 762.

BULWER LYTTON. Ἡ δέσποινα τῆς Λυὼν ἢ ἔρως καὶ ἔπαρσις. Δρᾶμα εἰς πράξεις πέντε κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Μ. Ν. Δαμιράλη μετὰ προλεγομένων περὶ τοῦ βίου τοῦ συγγραφέως σ. 776.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ. *Πειραϊκαὶ ἀρχαιότητες α΄)* ἀνάγλυφον ἀναθηματικὸν β΄) ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς Μουνιχίας ὑπὸ *Ἰακ. Δραγάτση.—Ἐπιγραφαὶ Λωρύμων τῆς Καρίας* ὑπὸ Δ. Χαβιαρᾶ.—*Εἰδήσεις* σ.831-835

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ σ. 836.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ. Ἀθωνικὰ εὑρήματα.—Πίνακες τοῦ ἑλληνισμοῦ σ. 837-840.

Τὸ παρὸν τεῦχος οὐ ἐβράδυνεν ἡ ἐκτύπωσις κατὰ [illegible] κατὰ ἓν τυπογραφικὸν φύλλον.

Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιστατεῖ ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κκ. Εἰρηναίου Ἀσωπίου, Ἐμμανουὴλ Δ. Ῥοΐδου, Παναγιώτου Ι. Φέρμπου, Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου καὶ προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου κ. Τιμολέοντος Ἀργυροπούλου.

ΠΑΝΑΓΗΣ ΣΤ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ 1927 ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΟΥ

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΕΙΟΝ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ *

ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΒΕΝΕΤΙΚΗΝ ΕΠΟΧΗΝ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ ΗΜΑΣ ΧΡΟΝΩΝ.

Α΄

Καὶ τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον τῆς πόλεως καὶ τ' ἄλλα ἐν Κερκύρᾳ ἀρχειοφυλακεῖα τῶν Βενετικῶν ἀρχῶν, οἷον τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ καὶ τοῦ Βαΐλου, νέας περιπετείας ὑπέστησαν, καταπεσούσης τῆς ἀριστοκρατικῆς τῶν Βενετῶν κυριαρχίας, ἣν ἐπὶ βραχὺν ἀλλὰ πολυκύμαντον χρόνον, ἀπὸ Ἰουνίου 1797 μέχρι Μαρτίου 1799, διεδέχθησαν οἱ Δημοκράται Γάλλοι, ἀδιάλλακτοι καὶ ὁρμητικοὶ πολέμιοι τῶν παλαιῶν καθεστώτων.

Ἡ ἐν ζωηρῷ πνεύματι πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀνακαινίσεως ἱδρυθεῖσα τότε ἐν Κερκύρᾳ Προσωρινὴ Δημαρχία [1], ἥτις συνῆλθε τὸ πρῶτον ἐν τῷ Παλατίῳ τοῦ πρώην Βαΐλου, συνέστησεν ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ὀκτὼ ἐπιτροπάς, καὶ εἰς τὴν σπουδαιοτέραν τούτων τὴν τῆς Δημοσίας σωτηρίας, ἐξασκοῦσαν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν καὶ ἔχουσαν τὴν πρωτοβουλίαν πάσης σημαντικῆς ὑποθέσεως, καὶ ἐντολὴν τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν, ἀνέθεσε τὴν φύλαξιν καὶ διαχείρισιν τῶν ἀρχειοφυλακείων. Συνάμα δὲ διὰ τοῦ ψηφίσματος αὐτῆς φέροντος χρονίαν 6 Ἰουλίου 1797 Ἑλλ. ἔτους, πρώτου τῆς Κερκυραϊκῆς ἐλευθερίας, προσέταττε τὴν καταστροφὴν τῶν Βενετικῶν σημάτων, ἔτι δὲ τὴν ἐν τῇ Πλατείᾳ Κερκύρας ἐνώπιον τοῦ δένδρου τῆς ἐλευθερίας πυρπόλησιν ἁπάντων τῶν ἐγγράφων τῶν ἀφορώντων εἰς διακρίσεις καὶ προνόμια εὐγενείας [2]. Ἐννοεῖται ἐντεῦθεν ὑπὸ ποῖον πνεῦμα ἡ τῆς Δημοσίας σωτηρίας ἐπιτροπὴ ἀμέσως παρελάμβανε τ' Ἀρχειοφυλακεῖα διὰ τοῦ Γραμματέως αὐτῆς πολίτου Νικολάου Λοβέρδου [3]. Τότε ἐπὶ τοῦ Ἀρχειοφυλακείου τῆς Πόλεως βλέπομεν ἐξασκουμένην πράγματι ἐπιθεωρητικὴν καὶ ἐξελεγκτικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ τοῦ παρὰ τῆς Δημαρχίας διωρισμένου εἰς τὴν

* Ἴδ. σελ. 528.

1 Municipalità provvisoria.

2 Ὅρα Lunzi. Storia delle Isole Jonie Sotto il reggimento dei Republicani Francesi σελ. 43—50 καὶ 51.

3 Δεμάτιον Ἀριθ. 112. Municipalità di Corfù, βιβλ. ἀριθ. 25. Reggistro lettere del Comitato di Salute Publica Anno V Republicano Pmo. della libertà di Corfù. Ἐπιστολὴ 23 Thermidor. Al Citt. Ex. Secr. Generalizio καὶ 13 Brumaire. All' Ex Canceliere Pref-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

αναθεώρησιν τῶν ἀρχειοφυλακείων Νικολάου Κόντη Μπούκα, ὅστις καὶ εἰς ἀφαίρεσιν ἐγγράφων προέβη, κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τῆς τοιαύτης ἐξουσίας, ὅπερ ἐμφαίνουσι καί τινες σημειώσεις αὐτοῦ ἀπαντώμεναι εἴς τινας τόμους τῶν διαφόρων ἀντικειμένων τῆς πόλεως Κερκύρας, οἷον ἡ ἀπὸ 20 Ἰουλίου 1797 ἐν τόμῳ πεντηκοστῷ ἕκτῳ ἐπὶ τῆς ἑνδεκάτης δεσμίδος, περὶ ἀφαιρέσεως τῆς δεκάτης δεσμίδος, καθ' ὃ περιεχούσης Ἀρχιεπισκοπικὸν τελετικόν [1] περὶ τῆς συνεντεύξεως τῶν δύο θρησκευμάτων, δηλαδὴ τῶν δύο κλήρων Ὀρθοδόξου καὶ Λατινικοῦ, συμμετεχόντων ἐπὶ Βενετοκρατίας εἰς ἐπισήμους τινὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ πολιτικὰς τελετάς. [2]

Εἶχε δὲ προστάξῃ, τῇ 6 Ἰουλίου 1797, ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Δημοσίας σωτηρίας νὰ καῇ πανδήμως ἐν τῇ Πλατείᾳ τῆς πόλεως τὸ ἐν τῷ Ἀρχειοφυλακείῳ σωζόμενον αὐθεντικὸν πρωτότυπον τῆς λεγομένης χρυσῆς βίβλου, ἐν ᾗ ὑπῆρχον καταγεγραμμέναι αἱ τῶν Εὐπατριδῶν οἰκογένειαι, δηλαδὴ οἱ ἄρρενες αὐτῶν, ὧν οἱ ἐνήλικες ἐδικαιοῦντο νὰ συγκαταριθμῶνται ἐν τῷ Γενικῷ Συμβουλίῳ. [3] Εἰς ταύτην δὲ τὴν διαταγὴν ὑπήκων παρέδιδε τὸ αἰτηθὲν βιβλίον, ὁ εἰσέτι τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον αὐτὸ κατέχων Καγκελλάριος τῆς πόλεως, ὁ τελευταῖος ὡς τοιοῦτος ἐπὶ Βενετοκρατίας διορισθείς, Γεώργιος Ἰωάννης Βαπτιστὴς Καλογερᾶς π. Βενεδίκτου. Ὁ αὐτὸς διετάχθη πρὸς τούτοις προφορικῶς τε καὶ ἐγγράφως ὑπὸ τῆς τότε λεγομένης Ἐπιτροπῆς τῆς Οἰκονομίας καὶ ὑπὸ τῆς Προσωρινῆς Δημαρχίας Κερκύρας τῇ πέμπτῃ Παχνώδους, ἔτους ἕκτου Δημοκρατικοῦ (Νοέμβριος 1797) νὰ δώσῃ τὰ εἰς χεῖράς του, ὡς Καγκελλαρίου τῆς πόλεως εὑρισκόμενα ἀργυροῦν μελανοδοχεῖον καὶ λύχνον καὶ τοὺς δύο κώδωνας, τὸν μὲν τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως, ὅπερ τὸ πάλαι διὰ κωδωνοκρουσίας εἰς συνεδρίασιν συνεκαλεῖτο, τὸν δὲ τοῦ Βαϊλαρχείου· εἰς τοῦτο δὲ ἐπίσης ὑπήκουσε. [4]

1 Ceremoniale.

2 Vol. 56. Arg. Div. Δέσμη 11η ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου. Ὅρα καὶ Vol. 57 Δέσμη 4η καὶ Vol. 73 Δέσμη 18 ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου.

3 Ὑπάρχει νῦν ἐν τῷ Ἀρχειοφυλακείῳ βιβλίον τι ἐκ κοινοῦ χάρτου μὲ ἐξώφυλλον ἐφ' οὗ ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή, ἥτις ὡς φαίνεται ἐγράφη μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Βενετοκρατίας.

Libro di oro.

Libro dei Cittadini Corciresi con gli anni delle loro nascite e matrimonii, che al tempo dell' Aristocrazia Veneta avevano l'esclusivo ingresso nel Consiglio della Città di Corfù cosi detto de Nobili.

Ἔσωθεν δὲ ἐν μιᾷ γωνίᾳ τοῦ ἐξωφύλλου γεγραμμένα ἑλληνιστὶ δι' ὡραίου μικροῦ χαρακτῆρος ἀναγινώσκονται τὰ ἑξῆς·

«Ἀπόγραφον ἐξαχθὲν ἐκ τοῦ Βιβλίου ὑπάρχοντος ἐν τῷ Ἀρχειοφυλακείῳ τούτῳ καὶ ὅπερ φέρει τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφήν.»

Καὶ εἰς τὸ πρῶτον φύλλον ὡς προμετώπιον εἶναι τῷ ὄντι ὡς ἐπιγραφὴ τοῦ βιβλίου δι' ἀρχαιοτέρου χαρακτῆρος ἡ ἑξῆς· Aggiunta del Libro dei Cittadini Corciresi.

Ὡς δηλοῖ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, τὸ βιβλίον τοῦτο δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀντίγραφον τῆς πυρποληθείσης Χρυσῆς βίβλου, ἀλλ' ἁπλῶς Ἀλφαβητικὴ καταγραφὴ μελῶν τινων διαφόρων οἰκογενειῶν ἐξαχθεῖσα ἔκ τινος προσθήκης γενομένης διὰ τὴν ἀφηθεῖσαν Χρυσῆν βίβλον.

4 Δεμάτιον Ἀριθ. 117. Ἀριθ. 2. Terzo. Deputazioni e Presidenze di Corfù. Terminazioni del 29 Maggio 1799 al 24 Aprile 1801 — Βιβλ. 1. φύλλ. 17. Terminazione 15 Luglio 1799.

Καθὼς λοιπὸν καὶ τὰ ἕτερα παλαιὰ ἀρχειοφυλακεῖα διετηρήθησαν ἕκαστον ὑπὸ ἰδιαιτέραν διεύθυνσιν, οὕτω φαίνεται συνέβη καὶ ὡς πρὸς τὰ βιβλία καὶ ἔγγραφα τῆς παλαιᾶς Καγκελλαρίας τῆς πόλεως, τὰ συνιστῶντα τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον αὐτῆς ἅτινα ἔμενον εἰς χεῖρας τοῦ μνησθέντος πρώην Καγκελλαρίου αὐτῆς, ὅστις καὶ πιστοποιητικὰ ἐξέδιδεν ἐκ τῶν παρ' αὐτῷ τηρουμένων ἐγγράφων, ἐν οἷς ῥητῶς τῇ 20 Σεπτεμβρίου 1798 μνημονεύει καὶ τὰ βιβλία τοῦ συμβουλίου τῆς πόλεως, ἅτινα, ὡς εἶναι γνωστὸν ἦσαν ἤδη πρὸ ἐτῶν συνερραμμένα εἰς τὰς δεσμίδας τῶν Τόμων τῶν διαφόρων ἀντικειμένων. [1]

Οὐδὲν γινώσκομεν περὶ τοῦ πῶς καὶ ποῦ εὑρίσκετο τὸ ἡμέτερον ἀρχειοφυλακεῖον, ὅπερ καίτοι ὑπὸ τοῦ πρώην Καγκελαρίου τῆς πόλεως κατεχόμενον, διετέλει ὅμως ὡς εἴδαμεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς προσωρινῆς Δημαρχίας, ἥτις ὀλίγας ἡμέρας ἑδρεύσασα ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ πρώην Βαΐλου, ὅπερ δὲν ἐθεωρήθη κατάλληλον διὰ τὰς συνεδριάσεις αὐτῆς, διὰ ψηφίσματος ἀπὸ 4 Ἰουλίου 1797, συμφώνως τῇ προτάσει τῆς ὑπ' αὐτῆς ἐντεταλμένης Ἐπιτροπῆς περὶ δεόντων οἰκημάτων διὰ τὰς διαφόρους Ἀρχάς, ἀπεφάσισε νὰ μετοικήσῃ μετὰ τῶν ἄλλων Ἀρχῶν τοῦ λαοῦ εἰς τὸ πρώην Παλάτιον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἰς οἴκημα τῆς Κοινότητος μετατρεπόμενον, ν' ἀφήσῃ δὲ τὸ ἤδη ὑπ' αὐτῆς κατεχόμενον παλάτιον τοῦ πρώην Βαΐλου διὰ κατάλυμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὑποχρεουμένου νὰ μετοικήσῃ εἰς τοῦτο ἐντὸς πέντε ἡμερῶν. Κατὰ δὲ τὴν μνησθεῖσαν πρότασιν, εἴτε ἔκθεσιν τῆς ἐπὶ τῶν οἰκημάτων Ἐπιτροπῆς ἡ Δημαρχία ἐν τῷ πρώην Ἀρχιεπισκοπείῳ ἐλάμβανε τὴν μεγάλην ἰσόγειον αἴθουσαν καὶ παρακείμενα δωμάτια διὰ τὰς Ἐπιτροπάς, δύο δὲ μικρὰ δωμάτια τῆς τρίτης ὀροφῆς εἰς ἓν συνενούμενα ἔμελλον νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς φύλαξιν τῶν ἐγγράφων τῆς Δημαρχίας. [2]

Οὐδεμίαν ἔχομεν βεβαιότητα ἂν εἰς τὰ ἐκεῖ ἐναποτιθέμενα ἔγγραφα τῆς Δημαρχίας ἐπρόκειτο νὰ περιληφθῶσι καὶ τὰ τοῦ πρώην Ἀρχειοφυλακείου τῆς πόλεως.

Δεμάτιον Ἀριθ. 127. Atteggio dell' Onoranda Generale Deputazione di Corfù No 11 Terzo Δέσμη 7 Memorie 1801— 1802. Φυλλ 199. Ἀναφορὰ 1802 22 Ἰανουαρίου προσαχθεῖσα εἰς τὸν Τιμιώτατον Πρόεδρον τῆς Γενικῆς Δεπουτατζιῶνος τῶν Κορυφῶν ὑπὸ Γεωργίου Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Καλογερᾶ. Καὶ εἰς φύλλ. 198 συνημμένη ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος διαταγὴ τῆς Προσωρινῆς Δημαρχίας.

Ὅτι ὑπὸ ἰδιαιτέραν διεύθυνσιν διετηρήθησαν τὰ παλαιὰ Ἀρχειοφυλακεῖα ἐξάγεται ὡς ἐκ τῆς ἀπαντωμένης ὑπογραφῆς, ἔν τινι Πιστοποιητικῷ ὑπὸ χρονίαν α'. Βλασταίου, ἔτους ς'. Citt. Dom. Alberghini Archivista sostituto degli Atti Generalizii (Δεμάτιον Ἀριθ. 102 Municipalità di Corfù. Lettere Diverse 1797—1798. Δέσμη. 1.)

1 Δεμάτιον Ἀριθ. 102 Municipalità di Corfù. Lettere Diverse Δέσμη 2. Πιστοποιητικὸν 20 Σεπτεμβρίου 1798.

2 Δεμάτιον Ἀριθ. 107 Municipalità di Corfù Δέσμη ἀριθ. 10. Fondamenti dell' Amministrazione Generale. 1797—1798· φυλλ. 143.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ἀγνοοῦμεν δὲ τίνα ἦσαν τὰ ἔγγραφα τὰ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ πρώην Βαΐλου εὑρισκόμενα, τῶν ὁποίων ὀλίγον μετὰ ταῦτα, τὴν ἀλλαχοῦ μετακόμισιν ἀπῄτει ὁ Γάλλος Ταξίαρχος καὶ φρούραρχος πολίτης Καρβῶν καὶ περὶ ὧν ἀπήντα αὐτῷ τῇ 23 Ὀμιχλώδους ἔτους ἕκτου (Νοεμβρίου 1797) ἡ ἐπὶ τῆς Ἀστυνομίας Ἐπιτροπή, ὅτι δὲν εἶναι τόσον εὔκολος ἡ ἐκκένωσις τῶν δωματίων ἐκείνων ἔνθα περιέχονται τοσαῦτα ἔγγραφα καὶ τηλικαύτης σημασίας. Ὑπέσχετο δὲ ἐν τοσούτῳ ἡ Ἐπιτροπὴ νὰ ἐρευνήσῃ τὸ κατὰ δύναμιν ὅπως εὕρῃ κατάλληλον μέρος διὰ τὰ ἔγγραφα ἐκεῖνα. [1] Οὐδὲν γινώσκομεν περὶ ἐκτελέσεως τοῦ αἰτουμένου μέτρου.

Β΄.

Ἀφοῦ κατὰ Νοέμβριον 1797 ἀφιχθέντος εἰς Κέρκυραν τοῦ Εὐγενείου Βωαρναὶ ὑπασπιστοῦ τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ Γάλλου Ἀρχιστρατήγου Βοναπάρτου, ἐκηρύττετο ἡ ἕνωσις τῶν νήσων μετὰ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, νέος ἐπήρχετο διοικητικὸς ὀργανισμός, καθ' ὃν ἡ Κέρκυρα ἀπετέλει μετὰ τῶν Παξῶν, τοῦ Βουθρωτοῦ καὶ τῆς Πάργας, ἕνα νομὸν παρέχουσα εἰς αὐτὸν τ' ὄνομά της. Ἑπομένως τὴν Προσωρινὴν Δημαρχίαν διεδέχετο ἡ Διαχείρισις τοῦ νομοῦ, εἴτε ἡ Κεντρικὴ Διαχείρισις, ἐντεταλμένη τὴν γενικὴν τοῦ νομοῦ διοίκησιν, ὑφ' ἣν συνιστῶνται αἱ Δημαρχίαι, διὰ τὴν πόλιν καὶ διὰ τὰς πρωτευούσας κώμας τῆς νήσου. [2]

Ἐν τούτοις καὶ ἐν τῷ πρώην Παλατίῳ τοῦ Βαΐλου νέαι συνέβαινον μεταβολαὶ καὶ ἄλλαι ἀρχῶν ἐγκαταστάσεις, ἀποπεμφθέντος ἐκεῖθεν τοῦ Λατίνου Ἀρχιεπισκόπου Φραγκίσκου Μαρία Φέντση, ὅστις μετὰ μικρὸν καὶ ἐκ τῶν νήσων ἐξωρίζετο ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ἀρχιστρατήγου Chabot, ὡς ἐπικίνδυνος πολέμιος τῶν καθεστώτων περὶ ἀρχὰς Ἀπριλίου 1798. [3]

Κατὰ Μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἷς ἐκ τῶν τῆς Δημαρχίας ἐπιτετραμμένος τὰ περὶ καταλυμάτων δι' ἐγγράφου ὑπὸ χρονίαν 26 Ἀνεμώδους ἔτους ς΄. Δημοκρατικοῦ, ἔνθα ποιεῖται σαφῶς διάκρισιν μεταξὺ οἰκίας τῆς Κοινότητος καὶ οἰκίας τοῦ πρώην Βαΐλου, λαλῶν περὶ τῆς ἐν ταῖς οἰκίαις ταύταις νέας τοποθετήσεως διαφόρων ἀρχῶν, ἐνῷ σὺν τοῖς ἄλλοις ἀναφέρει καὶ τὸ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Βαΐλου δωμάτιον τὸ χρησιμεῦον ἄλλοτε ὡς Καγκελ-

1 Δεμάτιον. Ἀριθ. 112 Municipal. di Corfù. Βιβλ. Ἀριθ 23. Reggistro lettere scritte dal Comitato di Polizia. Ἐπιστολὴ ἀριθ. 79—23 Brumaire Anno 6. Al Cit. Carbon Capo di Brigata e Commandante di piazza.

2 Lunzi. Storia κ.τ.λ. Κεφ. η΄. σελ. 79 καὶ Κεφ. ια΄. σελ. 109.

3 Δεμάτιον Ἀριθ. 102. Municip. di Corfù Ἐπιστολὴ 23 Germinal an 6. Le general de Division Chabot aux Administrateurs du Departement de Corcyre.

Δεμάτιον Ἀριθ. 112. Mun. κ.τ.λ. Processi Verbali Libro 1mo φυλλ. 69. Ἀντίγραφον τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς ἐκοινοποιήθη ὑπὸ τῆς Διαχειρίσεως τοῦ Νομοῦ δι' ἐπιστολῆς αὐτῆς πρὸς τὴν Δημαρχίαν Κερκύρας κατὰ τὴν συνεδρίασιν 24 Βλαστaίου ἔτους ς΄.

λαρίου τῆς πόλεως (Cancellaria dell' ex città) ἐκφράζει τὴν γνώμην, ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ δύνανται νὰ συναχθῶσι τὰ ἔγγραφα τὰ διεσπαρμένα ἐν τοῖς διαφόροις ἀρχειοφυλακείοις τῆς πόλεως καὶ τοῦ φρουρίου ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιτήρησιν τῶν ἁρμοδίων ἀρχῶν. [1]

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγους μῆνας, περὶ Αὔγουστον 1798, ἄλλαι πρόκεινται περὶ συγκεντρώσεως τῶν ἀρχειοφυλακείων ἀποφάσεις τῆς Κεντρικῆς Διαχειρίσεως, λαμβανούσης ἀφορμὴν ἐξ ἀναφορᾶς Γεωργουλᾶ τινος γραμματέως (greffier) τοῦ τότε Προσωρινοῦ Κακουργειοδικείου τοῦ Νομοῦ Κερκύρας. Μὴ δυνάμενος, ὡς λέγει οὗτος, νὰ ἐξακολουθῇ περαιτέρω φυλάττων τὴν εἰς αὐτὸν παραδεδομένην πληθὺν ἐγγράφων ἐν οἷς καὶ δικογραφίαι παλαιαὶ τῆς πρώην Κυβερνήσεως, αἵτινες ἦσαν ἄλλοτε ἐν ταῖς καγκελλαρίαις τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ καὶ τοῦ Βαΐλου (cancellarie ex Generalizia, ex Prettorea ed ex Preffettizia) ἀπετείνετο πρὸς τὴν Κεντρικὴν Διαχείρισιν, ὅπως ἐπιτρέψῃ αὐτῇ τινὰ τῶν δημοσίων Ἀρχειοφυλάκων ἢ ἕτερον πρόσωπον, εἰς ὃν αὐτὸς ὁ Γεωργουλᾶς νὰ παραδώσῃ διὰ καταγραφῆς ἅπαντα ἐκεῖνα τὰ ἔγγραφα, ὅσα δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸ Κακουργειοδικεῖον τοῦ νομοῦ οὗτινος διετέλει γραμματεὺς (ministro). Ἡ περὶ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης συνημμένη σχετικὴ ἔκθεσις, ἐφ' ἧς σημειοῦται χρονία 13 Καρποφόρου ἔτους ς΄. σκοποῦσα εἰς τὸν τρόπον, καθ' ὃν δύνανται νὰ ἑνωθῶσιν εἰς ἕνα μόνον χῶρον τὰ ἐν τοῖς διαφόροις Ἀρχειοφυλακείοις διεσπαρμένα ἔγγραφα, περιλαμβάνει οὐσιωδῶς τὰ ἑπόμενα.

«Χρήζει σοβαρωτάτης σκέψεως τὸ περὶ φυλάξεως τῶν διαφόρων Ἀρχειοφυλακείων, ἀστυκῶν, ποινικῶν, συμβολαιογραφικῶν, διοικητικῶν, ἅτινα ὑπάρχουσι νῦν διεσπαρμένα εἰς διαφόρους τόπους, εἰς θέσεις ὑγρὰς καὶ ἀκαταλλήλους πρὸς τὴν ἀκριβῆ διατήρησιν ὑπομνημάτων τοσαύτης σημασίας, ἄνευ τῶν μεθόδων, τῶν κανόνων καὶ τῶν διατάξεων, αἵτινες ἐγγυῶνται τὴν δέουσαν ἀγνότητα καὶ ἐπιμέλειαν κατὰ τὴν διαχείρισιν τῶν Δημοσίων Ἀρχειοφυλακείων. Ὅπως ἀρθῶσι τὰ τοιαῦτα ἄτοπα, συνενωθῶσιν εἰς ἕνα μόνον χῶρον τὰ ῥηθέντα Ἀρχειοφυλακεῖα, εὑρεθῶσι τόποι στεγνοὶ καὶ κατάλληλοι διὰ τὴν ἀλύμαντον τήρησιν τῶν ἐγγράφων καὶ ὅπως ἐκλεχθῇ ἁρμόδιον πρόσωπον ἵνα παραλάβῃ τὰ πάντα προτείνομεν τὸ σχέδιον τοῦ ἑπομένου θεσπίσματος (arreté.)

«Ἡ Διαχείρισις τοῦ Νομοῦ ἀκούσασα τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γραφείου τῆς Γενικῆς Διαχειρίσεως θεσπίζει: Τὰ βιβλία καὶ πάντα τὰ ἔγγραφα τῶν δικαστηρίων τῆς πεσούσης Κυβερνήσεως καὶ τοῦ κατηργημένου πρώην Κακουργειοδικείου (Camera Criminale) μὲ πάντα τὰ ἑρμάριά των τὰ χρησιμεύοντα εἰς τὴν ἐναπόθεσιν καὶ φύλαξιν τῶν ἐγγράφων διαβιβασθήσονται, ὅσον ἔνεστι

1 Δεμάτιον Ἀριθ. 107. Munic. κ.τ.λ. Filza col No 10. Fondamenti dell' Amministrazione Centrale φυλλ. 77 Corfù 26 Ventoso anno 6to Rep. Il Membro Municipale Nocca Deputato agli alloggi all' Amministrazione Municipale di Corfù.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τάχιον, εἰς τὴν κατηργημένην μονὴν τὴν ἐπιλεγομένην τῆς Τενέδου ἀναλώμασι τοῦ ταμείου τοῦ Νομοῦ. Παραδοθήσονται τὰ πάντα ὑπὸ τοῦ πολίτου Γεωργουλᾶ εἰς τὸν πολίτην Μαρμορᾶν, φύλακα τῆς ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ ὑπαρχούσης Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, καταγραφομένου παντὸς πράγματος ἐν διπλῷ καταλόγῳ πρὸς ἀσφάλειαν τῶν δύο εἰρημένων πολιτῶν. Ὁ πολίτης Μαρμορᾶς θέλει τοποθετήσῃ ἅπαντα τὰ ἔγγραφα καὶ τὰ βιβλία ἐν τοῖς ὑποδειχθησομένοις αὐτῷ δωματίοις ὑπὸ τῆς Διαχειρίσεως. Ἐπιτρέπεται εἰς τὸν αὐτὸν Μαρμορᾶ νὰ ἐκδίδῃ πᾶν αἰτούμενον ἀντίγραφον καὶ νὰ ἐκτελῇ πᾶσαν ἐργασίαν προσήκουσαν εἰς τὸν Ἀρχειοφύλακα, λαμβάνων τὴν ὑπὸ τῆς νομίμου διατιμήσεως διατεταγμένην ἀμοιβήν. Θέλει δὲ σημειοῖ εἰς ἐπὶ τούτῳ βιβλίον πᾶν ἐκδοθὲν ἀντίγραφον καὶ πιστοποιητικὸν καὶ τὴν διὰ ταῦτα εἴσπραξιν καὶ τ' ὄνομα τοῦ ἐνδιαφερομένου καὶ πληρώσαντος, προσυπογράφοντος καὶ τούτου. Ὀφείλει δὲ κατὰ πᾶν δεκαήμερον νὰ εἰσφέρῃ εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ Νομοῦ πᾶν τὸ διὰ τ' ἀνωτέρω εἰσπραχθὲν ποσὸν, λαμβάνων ἑκάστοτε ἀπόδειξιν τῶν μετρηθέντων.

«Εἰς τὴν Γενικὴν Διαχείρισιν παραγγέλλεται νὰ προτείνῃ ἀκολούθως τὰς ἰδέας περὶ τῶν παραδεκτέων καλητέρων συστημάτων, ὡς πρὸς τὰ Ἀρχειοφυλακεῖα.

«Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν Ἀρχειοφυλακείων καὶ περὶ τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ φυλάξεως αὐτῶν ἐν τοῖς δωματίοις τῆς μνησθείσης μονῆς προνοηθήτω προσεχῶς κατόπιν τῆς ἐκθέσεως τῆς Γενικῆς Διαχειρίσεως.» [1]

Ταῦτα περιέχει τὸ σχεδιασθὲν θέσπισμα. Κατὰ δὲ τὰς τελευταίας αὐτοῦ διατάξεις, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἔμελλεν ἀκολούθως νὰ γίνῃ πρόνοια καὶ περὶ τοῦ Ἀρχειοφυλακείου τῆς πόλεως, ὅπερ ὡς ἀνωτέρω εἴδαμεν ἦτο ἕως τότε εἰς χεῖρας τοῦ πρώην Καγκελλαρίου αὐτῆς, καθ' ἃ ἐκ τοῦ ἀπὸ 20 Σεπτεμβρίου 1798 πιστοποιητικοῦ αὐτοῦ θετικῶς προκύπτει. Οὐδὲν ὅμως φαίνεται πραγματοποιηθὲν τῶν προτεινομένων εἴτε μελετωμένων μέτρων περὶ συγκεντρώσεως τῶν Ἀρχειοφυλακείων ἐν τῇ πρώην Λατινικῇ μονῇ τῆς Τενέδου. Μετ' ὀλίγον τὸν Βιβλιοφύλακα Μαρμορᾶν διεδέχθη ὁ Ἰταλὸς Ῥουσκόνης, μηνὶ Ὀκτωβρίῳ 1798, εἰς ὃν οὐδεμία προκύπτει δοθεῖσα ἐντολὴ, εἰμὴ περὶ τῆς Βιβλιοθήκης, οὐδενὸς γενομένου λόγου περὶ ἐγγράφων. [2]

1 Δεμάτιον Ἀριθ. 106 Mun. κ.τ.λ. Atti diversi 1797—1798. Ἔγγραφον ὑπ' ἀριθ. 130. φέρον χρονίαν ἐγγραφῆς (enregistré) 13 Καρποφόρου ἔτους Ϛ'. σχετικὸν πρὸς ἀναφορὰν τοῦ μνημονευομένου Γεωργουλᾶ ἀπὸ 7 Καρποφόρου ἔτους Ϛ'. πρὸς τὴν Κεντρικὴν Διαχείρισιν τοῦ Νομοῦ καὶ παρὰ ταύτης δι' ὀπισθογραφήσεως παραπεμπομένη εἰς τὴν Γενικὴν Διαχείρισιν, ὅπως ποιήσῃ τὴν ἔκθεσίν της περὶ τοῦ τρόπου τῆς εἰς ἕνα χῶρον συνενώσεως τῶν ἐν διαφόροις Ἀρχειοφυλακείοις διεσπαρμένων ἐγγράφων. Ἡ Γενικὴ Διαχείρισις ὑπάγεται ὡς φαίνεται εἰς τὴν Κεντρικὴν Διαχείρισιν τοῦ Νομοῦ.

2 Δεμάτιον Ἀριθ. 112. Mun. κ.τ.λ. Βιβλ. 26 φυλλ. 83. Ὁ Ἰωάννης Μαρμορᾶς εἶχε διορισθῇ φύλαξ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῇ 11 Λειμωνίου (Prairial) ἔτους ϛ'. δηλαδὴ πρὸς τὰ τέλη Μαΐου 1798.

Ἤγγιζεν ἐν τούτοις ἡ πολεμικὴ καταιγὶς ἥτις καὶ τὰ βραχυχρόνια ἐκεῖνα Δημοκρατικὰ καθεστῶτα ἔμελλε βιαίως ν' ἀνατρέψῃ καὶ ἐν τῇ ἀνατροπῇ ἐκείνῃ ἔμελλον ν' ἀναφανῶσι τὰ ἴχνη τοῦ παλαιοῦ Ἀρχειοφυλακείου τῆς πόλεως.

Γ'.

Μηνὶ Νοεμβρίῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1798, πολιορκηθέντων τῶν Γάλλων ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν στρατιῶν Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, εἰς μέγιστον περιῆλθον κίνδυνον τὰ Ἀρχειοφυλακεῖα. Αἱ τότε τὴν πόλιν διέπουσαι Γαλλικαὶ ἀρχαὶ, πρὶν ἢ παραδώσωσι ταύτην τῇ 22 Φεβρουαρίου 1799, εἶχον διασκορπίσῃ, οὐχὶ μόνον τὰ βιβλία καὶ τὰ ἔγγραφα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ μᾶλλον ἐπίζηλα τῆς πρώην Βενετικῆς Κυβερνήσεως. Ταῦτα δὲ πάντα ἔσπευσαν νὰ διασώσωσιν ἡ ἅμα τῇ ἐξώσει τῶν Γάλλων, προσωρινῶς ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως συστηθεῖσα ἐξαμελὴς Ἐπιτροπὴ καὶ ἡ κατὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς νέας μονίμου τάξεως τῆς νεοδμήτου Ἑπτανήσου Πολιτείας ἀντικαταστήσασα ἐκείνην Ἐπιτροπεία καὶ Προεδρία τοῦ Ἐλάσσονος Συμβουλίου τῆς Κερκύρας. (Deputazione e Presidenza del Minor Consiglio). Κατὰ τὴν διάσωσιν ταύτην ἀναφαίνονται τέλος τὰ βιβλία καὶ τὰ ἔγγραφα τῆς πόλεως καὶ ὁ ἐπὶ Βενετοκρατίας Καγκελλάριος αὐτῆς, μετέχων τῆς διασώσεως πρῶτον μὲν ὡς Καγκελλάριος τῆς ἅμα τῇ ἐξώσει τῶν Γάλλων συστηθείσης Προσωρινῆς Ἐπιτροπῆς, ἔπειτα δὲ ὡς Καγκελλάριος τῆς ῥηθείσης Ἐπιτροπείας καὶ Προεδρίας.

Καθ' ἃ ἐκτίθενται ἐν τῷ ἀπὸ 11 Ἰουνίου 1799 ὁρισμῷ ἤτοι θεσπίσματι τῶν Ἐπιτρόπων καὶ Προέδρων τοῦ Ἐλάσσονος Συμβουλίου Κερκύρας, τῇ συνεργείᾳ τῶν γραμματέων ἐκείνων οἵτινες καὶ ἐπὶ τῆς πρώην Γαλλικῆς ἀρχῆς εἶχον τὴν φύλαξιν τῶν ὡς εἴρηται διασκορπισθέντων παντοίων ἐκείνων ἐγγράφων, ἐναπετέθησαν συγκεχυμένως εἰς ἓν τῶν ἰσογείων δωματίων τοῦ Δημοσίου παλατίου (πρώην ἀρχιεπισκοπείου) ὅσα βιβλία καὶ ἔγγραφα ἐλευθερωθείσης τῆς πόλεως, εὑρέθησαν ἐν διαφόροις δωματίοις τοῦ αὐτοῦ παλατίου, ἀποτελοῦντα τὰ πρακτικὰ τῆς παυσάσης Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, ἐν οἷς καὶ τ' ἀνήκοντα εἰς τὴν τότε Κεντρικὴν Διαχείρισιν, τὴν Δημαρχίαν καὶ τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς δημοσίας σωτηρίας. Ἐκεῖ δὲ ὑπῆρχον ἐπίσης οἱ τόμοι καὶ ὅ,τι ἄλλο ἦτο ἐν τῷ πρώην Ἀρχειοφυλακείῳ τῆς πόλεως. Τὸ δὲ δωμάτιον ἔνθα ταῦτα πάντα ἐναπετέθησαν ἐκλείσθη διὰ κλειδὸς καὶ ἐσφραγίσθη ἐνώπιον τῶν οἰκείων γραμματέων.

Δεμάτιον. Ἀριθ. 109 Mun. κ.τ.λ. Carte Diverse 1797—1798. Θέσπισμα τῆς Κεντρικῆς Διαχειρίσεως τοῦ Νομοῦ Κερκύρας ἀπὸ 3 Ὀμιχλώδους ἔτους Ζ'. (Ὀκτωβ. 1798) διορίζον ἀντὶ τοῦ Βιβλιοφύλακος Μαρμορᾶ τὸν πολίτην Ῥουσκόνην ἁπλοῦν φύλακα (gardien) τῆς Βιβλιοθήκης.—Αὐτόθι. Ἔγγραφον ἀπὸ 6 Ὀμιχλώδους ἔτους Ζ' δι' οὗ ὁ Ῥουσκόνης ἀναγγέλλει πρὸς τὸ Γραφεῖον τῆς Γενικῆς Διαχειρίσεως Κερκύρας ὅτι παρέλαβε παρὰ τοῦ Μαρμορᾶ τὴν Βιβλιοθήκην.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

'Αλλ' αἱ καθ' ἡμέραν παρουσιαζόμεναι αἰτήσεις περὶ ἀντιγράφων ἐκ μέρους τῶν πολιτῶν δὲν ἐπέτρεπον νὰ μείνωσιν οὕτως ἔγκλειστα τ' ἀρχεῖα ἐκεῖνα. Ὅθεν διὰ τοῦ ἀπὸ 11 'Ιουνίου 1799 ὁρισμοῦ, διωρίσθη ὁ Σπυρίδων Γαλλιέλος 'Αρχειοφύλαξ οὐχὶ μόνον τῶν ἐν τῷ ῥηθέντι ἐγκλείστῳ δωματίῳ βιβλίων, δεσμίδων καὶ ἐγγράφων, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων ἅτινα ἐν αὐτῷ δὲν ἐναπετέθησαν, σὺν τοῖς ἄλλοις δὲ *τῶν τόμων καὶ λοιπῶν ἐγγράφων ἅτινα εὑρίσκονται ἐν τοῖς ἐρμαρίοις τοῦ πρώην ἀρχειοφυλακείου τῆς πόλεως τουτέστι τῶν ἀνηκόντων εἰς τοὺς ἐνιαυσίους δικαστὰς* (Giudici annali) *ἐπὶ τῆς πρώην Βενετικῆς Κυβερνήσεως· ὡς ἐπίσης πάντων τῶν ἰδιωτικῶν ἐγγράφων συναλλαγματικῶν καὶ ἄλλων, τόσον ἐλευθέρων ὅσον ὑπὸ κατάσχεσιν, ἅτινα ὑπάρχουσιν ἐν τῇ πρώην Καγκελλαρίᾳ τῆς πόλεως*, ὀφείλοντος τοῦ ὡς εἴρηται διοριζομένου νὰ παραλάβῃ πάντα ταῦτα παρὰ τῶν οἰκείων γραμματέων δι' ἀκριβοῦς ἀπογραφῆς κατατεθησομένης ἐκ τῇ Καγκελλαρίᾳ τῆς ταῦτα ὁριζούσης 'Επιτροπείας καὶ Προεδρίας, χορηγουμένου δέ, διὰ τὴν ἐναπόθεσιν καὶ φύλαξιν τῶν ἐγγράφων τούτων, τοῦ μικροῦ δωματίου τοῦ χρησιμεύοντος ποτὲ ὡς Πραιτωρικῆς ἀντικαγκελλαρίας, ὑπὸ τὸ παλάτιον τῶν πρώην Βαΐλων. 'Οφείλει δὲ ὁ ῥηθεὶς Γαλλιέλος, ὡς ἀρχειοφύλαξ, νὰ ἐξάγῃ πάντα τὰ αἰτούμενα ἀντίγραφα καὶ νὰ συντάττῃ τὰς εἰς τὰ μέρη δεούσας πράξεις, ἀπολαμβάνων διὰ ταῦτα τὰς ἐπὶ Βενετοκρατίας ὑπὸ τῶν 'Αρχειοφυλάκων εἰσπραττομένας ἀμοιβάς. 'Επὶ τούτῳ δὲ εἰδοποιηθήσονται οἱ οἰκεῖοι πρώην γραμματεῖς περὶ τῆς ὁρισθησομένης ἡμέρας, ὅπως ἀνοιχθῇ τὸ ῥηθὲν δωμάτιον καὶ γίνῃ ἡ παράδοσις. 'Εν τέλει δὲ λέγεται, ὅτι τὰ ἐπίλοιπα βιβλία καὶ ἔγγραφα, ἅτινα *ἀνῆκον εἰς τὴν πόλιν θέλουσι μείνει εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ παρόντος Καγκελλαρίου τῆς 'Επιτροπείας καὶ Προεδρίας ἐπειδὴ ὁ αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ φύλαξ τούτων καὶ ὑπὸ τὴν παρελθοῦσαν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν*, ὅστις θέλει φροντίσῃ νὰ συνάξῃ ἅπαντα τὰ βιβλία καὶ τὰ ἔγγραφα τ' ἀνήκοντα εἰς τὰς ἐπὶ Γάλλων 'Αρχὰς Κεντρικὴν καὶ Δημοσίας Σωτηρίας καὶ Δημαρχίαν, δηλαδὴ ὅσα ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως. [1]

Ταῦτα ἀπαντῶμεν ἀφορῶντα εἰς τὸ παλαιὸν 'Αρχειοφυλακεῖον τῆς πόλεως Κερκύρας, εἰς τὸν μνησθέντα 'Ορισμὸν τῆς 11 'Ιουνίου 1799. 'Αποδεικνύεται λοιπὸν θετικῶς ὅτι τὰ εἰς τὸ πρώην 'Αρχειοφυλακεῖον τῆς πόλεως ἀνήκοντα βιβλία καὶ ἔγγραφα τῶν ἐπὶ Βενετοκρατίας ἐνιαυσίων δικαστῶν εὑρίσκοντο εἰσέτι ἐν τοῖς ἐρμαρίοις τοῦ αὐτοῦ πρώην 'Αρχειοφυλακείου· ταῦτα δὲ μὲ ἄλλα ἔγγραφα ὕλης, φρονοῦμεν, δικανικῆς, εὑρισκόμενα ἐν τῇ πρώην Καγκελλαρίᾳ τῆς πόλεως, παρεδίδοντο εἰς τὸν Σπυρίδωνα Γαλλιέλον τὸν συγχρόνως διορισθέντα 'Αρχειοφύλακα τῶν παντοίων βιβλίων καὶ ἐγγράφων τῶν συναχθέντων, ὡς εἴδαμεν εἰς ἓν τῶν ἰσογείων δωματίων τοῦ δημοσίου παλατίου, καὶ ἐχορηγεῖτο διὰ τὴν φύλαξιν καὶ ἐναπόθεσιν τῶν αὐτῶν βιβλίων καὶ ἐγγράφων, τὸ μικρὸν δωμάτιον τὸ χρησιμεῦον ποτὲ ὡς Πραιτωρικὴ ἀντικαγκελλαρία ὑπὸ τὸ παλάτιον τοῦ πρώην Βαΐλου. [1] Τὰ δὲ λοιπὰ βιβλία καὶ ἔγγραφα τὰ ὁποῖα ἀνῆκον εἰς τὴν πόλιν ἀφίνοντο εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Καγκελλαρίου τῆς 'Επιτροπείας καὶ Προεδρίας, ὅστις ὑπῆρξε φύλαξ τούτων καὶ ὑπὸ τὴν παρελθοῦσαν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν. Οὗτος δὲ ἦτο αὐτὸς ὁ ἐπανειλημμένως μνησθεὶς Γεώργιος 'Ιωάννης Βαπτιστὴς Καλογερᾶς, ὁ πρώην Καγκελλάριος τῆς Πόλεως ἐπὶ Βενετοκρατίας ὁ καὶ ἅμα τῇ ἐξώσει τῶν Γάλλων Καγκελλάριος χρηματίσας τῆς τότε Προσωρινῆς ἑξαμελοῦς 'Επιτροπῆς. [2] 'Εννοεῖται δὲ ὅτι τὰ εἰς τοῦτον ἐμπιστευόμενα βιβλία καὶ ἔγγραφα ἦταν κυρίως οἱ Τόμοι τῶν διαφόρων ἀντικειμένων καὶ τ' ἄλλα τὰ εἰς τὴν πρώην Καγκελλαρίαν τῆς πόλεως ἀνήκοντα, τὰ πρὸς τὴν διοίκησιν αὐτῆς ἀμέσως σχετιζόμενα, τὰ κυρίως ἀποτελοῦντα τὸ παλαιὸν 'Αρχειοφυλακεῖον αὐτῆς.

'Αρμόζει δὲ νὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα ὅτι ὁ αὐτὸς Καλογερᾶς δι' ἑτέρου ἀπὸ 15 'Ιουλίου 1799 'Ορισμοῦ τῶν μνηθέντων 'Επιτρόπων καὶ Προέδρων, ἐπεφορτίζετο ἐπίσης τὴν κατάρτισιν τῆς ἐπὶ 'Επτανήσου Πολιτείας συστηθείσης τότε νέας Χρυσῆς βίβλου, ἥτις ὡς ἀνανέωσις τῆς ὑπὸ τῶν Γάλλων πυρποληθείσης παλαιᾶς εὐλόγως ἔπρεπε νὰ ἦναι ἔργον ἀνδρὸς ἔχοντος ἀνὰ χεῖρας τὰ κυριώτερα ἔγγραφα τοῦ παλαιοῦ 'Αρχειοφυλακείου τῆς πόλεως. [3]

'Εκ τῶν ἀνωτέρω εἴδομεν θετικῶς ὅτι τὰ βιβλία τῶν ἐνιαυσίων δικαστῶν ὑπάρχοντα εἰσέτι καὶ μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν Γάλλων εἰς τὸ ἐν τῷ Παλατίῳ τοῦ πρώην Βαΐλου παλαιὸν 'Αρχειοφυλακεῖον τῆς πόλεως καὶ ἄλλα εἰς τὴν αὐτόθι Καγκελλαρίαν ταύτης, ἐναπετέθησαν εἰς ἓν δωμάτιον τοῦ αὐτοῦ Παλατίου. 'Αλλ' ἂν καὶ οὐδὲν λέγεται ποῦ ἐτέθησαν τ' ἄλλα βιβλία τῆς πόλεως τὰ ἐμπιστευθέντα εἰς τὸν Γεώργιον 'Ιωάννην Βαπτιστὴν Καλογερᾶν, ὡς τότε Καγκελλάριον τῆς προϊσταμένης τῶν ἐγχωρίων πραγμάτων 'Επιτροπείας καὶ Προεδρίας τοῦ 'Ελάσσονος Συμβουλίου Κερκύρας, ἥτις εἶχε

1 Δεμάτιον. 'Αριθ. 117. 'Αριθ 2. Terzo. Deputazione e Presidenza di Corfù. I Libro Terminazioni (φυλλ. 7, 8 καὶ 9.)

1 Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὡς πρὸς τὸν Σπυρίδωνα Γαλλιέλον ὅτι τῇ 22 'Ιουλίου 1799 διωρίσθη 'Αρχειοφύλαξ τῶν Ποινικῶν καὶ 'Αστυκῶν Πράξεων τοῦ πρώην Δικαστηρίου τοῦ Γεν. Προβλεπτοῦ (Foro ex Preffetizio). Τῇ 7 Σεπτ. διετάττετο νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διάσωσιν καὶ παραλαβὴν τούτων ἐκ τῶν μερῶν ὅπου ἦσαν. (Δεμάτιον. 'Αριθ. 119. No. 4 Deputaz· e Presid. di Corfù Βιβλ ἀριθ. 20 Mandati del 1799 al 1801 φυλλ. 1.) Τῇ δὲ 14 Αὐγούστου 1800 ἡ αὐτὴ 'Αρχή, ὡς 'Αρχειοφύλακα ὑπ' αὐτῆς ἐκλελεγμένον παρήγγειλεν αὐτὸν νὰ ἐκκενώσῃ τὰ εἰς ἄλλας δημοσίας ἀνάγκας προωρισμένα δωμάτια, ὅπου ὑπῆρχον τὰ εἰς αὐτὸν ἐμπεπιστευμένα βιβλία καὶ μεταφέρῃ αὐτὰ εἰς ἓν δωμάτιον ἐν τῇ ὀροφῇ τοῦ πρώην Παλατίου τοῦ Βαΐλου τὸ ἤδη ἐπὶ τούτῳ παρασκευασθέν. (Αὐτόθι φυλλ. 29) Ἄδηλον ἂν προέκειτο περὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθέντων ἐγγράφων τοῦ πρώην 'Αρχειοφυλακείου τῆς πόλεως ἢ μόνον περὶ τῶν ἄλλων.

2 Δεμάτιον ἀριθ. 117. ἀριθ. 2 Terzo ὡς ἄνω. 'Αναφορὰ τοῦ Γ. Ι. Β. Καλογερᾶ.

3 Αὐτόθι φυλλ. 117.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τὴν ἕδραν της ἐν τῷ πρώην Λατινικῷ Ἀρχιεπισκοπείῳ τῷ ἐπὶ Δημοκρατικῶν Γάλλων μετατραπέντι εἰς οἴκημα τῆς Κοινότητος τῷ τότε ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας δημοσίῳ παλατίῳ λεγομένῳ, ἦτο ἑπόμενον νὰ τηρῶνται καὶ ταῦτα παρὰ τῇ αὐτῇ Ἐπιτροπείᾳ καὶ Προεδρείᾳ ἐν τῷ οἰκήματι ἐκείνῳ, ὡς ὑπαγόμενα εἰς τὴν ἐγχώριον Διοίκησιν, οἱαδήποτε ἂν ὑπῆρχεν ἡ ἐπωνυμία καὶ ἡ διοργάνωσις αὐτῆς, εἴτε ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας, εἴτε ἐπὶ τῆς ταύτην μετ' ὀλίγα ἔτη διαδεξαμένης δεσποτίας τῶν Αὐτοκρατορικῶν Γάλλων. Σημειωτέον δὲ ὡς πρὸς τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας, ὅτι ἕτερος ὁρισμὸς τῶν Ἐπιτρόπων καὶ Προέδρων τοῦ Ἐλάσσονος Συμβουλίου ὑπὸ χρονίαν 15 Ἰουλίου 1799 ἀφορῶν καὶ οὗτος εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ἐν τῷ Παλατίῳ τῆς Κυβερνήσεως εὑρεθέντων, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἐγγράφων, δέχεται τὴν πρότασιν ἑτέρου Ἰωάννου Καλογερᾶ Καγκελλαρίου τοῦ Κακουργιοδικείου προσενεχθέντος ἄνευ ἀξιώσεως ἀμοιβῆς νὰ ἐξετάσῃ ἐπιμελῶς τὰ ἔγγραφα ἐκεῖνα, διαλογήσῃ καὶ κατατάξῃ αὐτὰ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς εὑρέσεως πάσης πράξεως ἀναγκαίας εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις, ὅπως ἐν τάξει αὐτὰ κατατεθῶσιν ἐν τῇ Καγκελλαρίᾳ τῆς Ἐπιτροπείας καὶ Προεδρίας χάριν τῶν ἐνδιαφερομένων.[1] Καὶ ἐντεῦθεν αὐξάνει ἡ πιθανότης ὅτι καὶ τὰ εἰς τὸν Γεώργιον Ἰωάννην Βαπτιστὴν Καλογερᾶν ἐμπιστευθέντα βιβλία καὶ ἔγγραφα τῆς πόλεως ἐναπετέθησαν ἐν τῷ αὐτῷ οἰκήματι τῆς τότε προϊσταμένης Ἐγχωρίου Ἀρχῆς τῆς Κερκύρας. Ἐκεῖ δὲ ἔπρεπε νὰ μένωσιν, ἐκτὸς ἂν οὗτος, ὅστις ἐγένετο βραδύτερον καὶ φύλαξ τῶν βιβλίων τῶν τεθνεώτων συμβολαιογράφων, μὴ ἐτήρησε μετὰ τούτων καὶ τὰ εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθέντα παλαιὰ βιβλία καὶ ἔγγραφα τῆς πόλεως ἴσως καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ αὐτὰ περισώσας.

Θέλομεν προσθέσῃ ἐνταῦθα ὅτι κατὰ τὰς συμβάσας ἐμφυλίους ταραχὰς ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας, ἕνεκα τοῦ Ἀριστοκρατικοῦ αὐτῆς Συντάγματος, καθ' ἃς ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον συνεκροτήθη ἡ Γενικὴ Ἐπιτροπεία τῆς Πόλεως τῶν προαστίων καὶ τῶν κωμῶν τῆς Κερκύρας, ἥτις ἀπὸ τῆς 16 Νοεμβρίου 1801 κατέλαβεν ἐπὶ ὀλίγους μῆνας τὴν θέσιν τῶν προηγουμένων Ἐγχωρίων Ἀρχῶν, μεχρι μηνὸς Μαρτίου 1802, αὐτὸς ὁ Γεώργιος Ἰωάννης Βαπτιστὴς Καλογερᾶς, δι' ἀναφορᾶς προσαχθείσης τῇ 24 Ἰανουαρίου 1802 πρὸς τὴν Προεδρίαν τῆς αὐτῆς Γενικῆς Ἐπιτροπείας, ὡς διαταχθεὶς νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἀργυρᾶν λαμπάδα καὶ τὸ μελανοδοχεῖον, ἅτινα ὑπετίθετο ὅτι εἶχεν εἰσέτι εἰς χεῖράς του, ὡς ὑπάρξας ἐπὶ Βενετοκρατίας Καγκελλάριος τῆς πόλεως, ἀπολογούμενος ὅτι εἶχεν ἤδη παραδώσῃ ταῦτα εἰς τὴν ἐν ἔτει 1797 καθεστηκυῖαν ἐπὶ Γάλλων Ἀρχὴν ἐπέλεγεν: «Ἡ τιμιότης σας ἠξεύρετε μὲ ποίαν θερμότητα ἐνήργησα τὰς προσταγάς σας ἵνα ἐγχειρίσω εὐθὺς ὅ,τι εἶχα εἰς χεῖράς μου ταύτην τὴν ὑστέραν φοράν.»[2] Διὰ τῶν ἐκ-

1 Αὐτόθι φύλλ. 18.

2 Δεμάτιον ἀριθ. 127. Atteggio dell' Onoranda Generale Deputazione di Corfù—No 11.

φράσεων αὐτῶν, αἰνίττεται οὗτος γενομένην τινὰ παράδοσιν ἐγγράφων ἢ μᾶλλον πραγμάτων εἰς χεῖράς του εὑρεθέντων ὡς πρώην Καγκελλαρίου τῆς πόλεως; Ὅπως δήποτε, ἡ γενομένη αὕτη πρόσκλησις εἰς τὸν Καλογερᾶν, ἔχει μίαν σχέσιν πρὸς τὸ Παλαιὸν Ἀρχειοφυλακεῖον τῆς πόλεως, καθ' ὃ μαρτυροῦσα ὅτι οὗτος εἰσέτι καὶ τότε ἐθεωρεῖτο ὡς ἔχων εἰς χεῖράς του πράγματα ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐπὶ Βενετῶν Καγκελλαρίαν τῆς πόλεως, ὅπερ ἐνισχύει ἔτι μᾶλλον τὴν ἡμετέραν γνώμην ὅτι αὐτὸς ἦτο πράγματι ὁ κάτοχος τοῦ παλαιοῦ Ἀρχειοφυλακείου.

Δ'.

Διάδοχοι τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ Ῥωσικῆς κατοχῆς ἐπῆλθον ἐν τούτοις μετὰ τὴν ἐν Τιλσὶτ εἰρήνην, οἱ αὐτοκρατορικοὶ Γάλλοι ὧν τὰ πρῶτα τάγματα ἀφικνοῦντο εἰς Κέρκυραν τῇ 7 Αὐγούστου 1807 καὶ τῇ 13 ὁ Ἀρχιστράτηγος αὐτῶν. Εὐθὺς δὲ τῇ 14)26 Αὐγούστου ἡ Ἑπτανησιακὴ Γερουσία ἐφανέρονε πρὸς τοὺς κατοίκους τὴν ἐπελθοῦσαν μεταβολὴν καὶ δι' ἑτέρας αὐτῆς προκηρύξεως τῇ 23 Αὐγούστου) 4 Σεπτεμβρίου ἀνήγγελλε τὴν ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ἀρχιστρατήγου καὶ Γενικοῦ Κυβερνήτου Κερκύρας καὶ ἐξαρτωμένων χωρῶν Καίσαρος Βερθιὲ, ἐπιδοθεῖσαν αὐτῇ ἐν ὀνόματι τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων καὶ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας Ναπολέοντος Α'. ὑπὸ χρονίαν ά. Σεπτεμβρίου 1807 Ε. Ν. Προσωρινὴν Διοργάνωσιν καθ' ἣν ἡ Ἑπτάνησος Πολιτεία περιελαμβάνετο εἰς τὰς ὑπὸ τὴν Γαλλικὴν Αὐτοκρατορίαν ὑπαγομένας Κυβερνήσεις.[1]

Περὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας σημαντικὸν μέρος τῶν ἐγγράφων τοῦ Παλαιοῦ Ἀρχειοφυλακείου τῆς πόλεως, ἤτοι οἱ Τόμοι τῶν διαφόρων ἀντικειμένων, τὸ λεγόμενον Βιβλίον τοῦ Χρυσοβούλλου καὶ αἱ πρεσβεῖαι εὑρέθησαν ἐν τῷ Δημοσίῳ Παλατίῳ ὁπωσοῦν συγκεχυμένα· καὶ ἐπεφορτίσθη τῇ 12 Σεπτεμβρίου 1807, ὑπὸ τοῦ τότε ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ Γενικῆς Ἀστυνομίας Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας νὰ συνάξῃ καὶ διασώσῃ αὐτὰ, αὐτὸς ὁ πρώην Καγκελλάριος Γεώργιος Ἰωάννης Βαπτιστὴς Καλογερᾶς ὅπερ αὐτὸς οὗτος μαρτυρεῖ. Καὶ ἐντεῦθεν δὲν φαίνεται οὗτος κατὰ τὴν τεταραγμένην ἐκείνην περίοδον τῶν Κυβερνητικῶν τῆς Ἑπτανήσου μεταβολῶν ὅλως παύσας τοῦ νὰ ἐπιμε-

Terzo. Filze No 7. Memorie da 4 Nov. 1801 12 Feb. 1802· φυλλ. 199. Ἡ ἐν τῇ Δέσμῃ ταύτῃ εὑρισκομένη ἀναφορὰ τοῦ Γ. Ι. Β. Καλογερᾶ, περὶ ἧς ὁ λόγος, φέρει χρονίαν 1801. 22 Ἰανουαρίου. Ἀλλ' ἡ σημείωσις τοῦ ἔτους εἶναι προδήλως γραφικὸν λάθος, διότι ἡ Ἀρχὴ πρὸς ἣν ἀποτείνεται δὲν ὑπῆρχεν ἱδρυμένη εἰμὴ ἀπὸ Νοεμβρίου 1801. Διὸ πραγματικὴν χρονίαν παραδεχόμεθα τὴν 22 Ἰανουαρίου 1802.

1 Le Tre Costituzioni (1800, 1803, 1817) delle Sette Isole Ionie ed i relativi documenti. Corfù Tipografia Mercurio 1849· σελ. 121, μέχρις 125.

Χρονικὸν Ν. Ἀρλιώτου ἐκδοθὲν ὑπὸ Ν. Β. Μάνεση. Σελ. 105. Ἡ ὑπὸ τῶν ἀναχωρούντων Ῥώσων εἰς τοὺς Γάλλους παράδοσις τῆς Κερκύρας ἐτελειοῦτο τὴν 16 Σεπτ. 1807.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

λῆται καὶ ἐπιτηρῇ τὰ ἔκπαλαι εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του ὑπαγόμενα ἔγγραφα τῆς πρώην Καγκελλαρίας τῆς πόλεως, τουτέστι τοῦ Ἀρχειοφυλακείου αὐτῆς. Καὶ ἡ περίστασις τῆς ἐν τῷ Δημοσίῳ Παλατίῳ ἐν ἔτει 1807 εὑρέσεως τῶν βιβλίων τῆς πόλεως συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι ἐκεῖ ἐτηροῦντο ταῦτα καὶ προηγουμένως παρὰ τῇ ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας προϊσταμένῃ Ἀρχῇ τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως Κερκύρας.

Ἀλλ' ὀλίγον διετέλεσεν ἐν τῷ οἰκήματι ἐκείνῳ ὁ ἅμα τῇ ἐλεύσει τῶν Αὐτοκρατορικῶν Γάλλων διορισθεὶς Διαχειριστὴς Κερκύρας (Amministratore di Corfù) τουτέστι προϊστάμενος τῆς ἐγχωρίου Διοικήσεως Στυλιανὸς Βλασόπουλος, ὁ καὶ βραδύτερον μετὰ τὴν ἔλευσιν τῶν Ἄγγλων ἐξακολουθήσας τοιοῦτος. Ἀναφέρει οὗτος πρὸς τὸν Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας τῇ 26 Ἰανουαρίου 1808, ὅτι τὸ γραφεῖόν του μετετέθη ἐκ τοῦ Δημοσίου Παλατίου, εἰς τὴν οἰκίαν τῶν ἀδελφῶν Πολίτη. [1] Ἰδίως δὲ περὶ τοῦ παρὰ τῇ Διαχειρίσει αὐτοῦ Ἀρχειοφυλακείου ποιούμενος λόγον τῇ 7 Μαρτίου αὐτοῦ ἔτους, γράφει πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Γερουσίας τῆς Ἑπτανήσου ὅτι «τοιαύτη εἶναι ἡ ἀταξία τοῦ Ἀρχειοφυλακείου, ὥστε πρὸς εὕρεσιν οἱουδήποτε ἐγγράφου δέον νὰ ἐξετασθῶσι πᾶσαι αἱ πράξεις τῶν παρελθουσῶν Κυβερνήσεων. [2]

Ταῦτα ἐξηγοῦσι πιθανῶς διὰ τί ἐν ἔτει 1807 τὰ ἔγγραφα τοῦ Παλαιοῦ Ἀρχειοφυλακείου τὰ εὑρεθέντα ἐν τῷ Δημοσίῳ Παλατίῳ ὁπωσοῦν συγκεχυμένα, ἐνεπιστεύθησαν εἰς τὸν μνησθέντα ἀρχαῖον Καγκελλάριον τῆς πόλεως, ὅστις, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω ἀποδεδειγμένως εὑρίσκεται κάτοχος αὐτῶν ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1807, μέχρι τῆς μεθ' ἱκανὰ ἔτη ἐναποθέσεως αὐτῶν εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τὴν Βρεταννικὴν Προστασίαν Ἰονίου Κράτους ἀνακαινισθὲν Τοπικὸν Ἀρχειοφυλακεῖον Κερκύρας.

Ε΄.

Πρὸς διευκρίνισιν τοῦ ἡμετέρου θέματος διὰ βραχείας παρεκβάσεως θέλομεν σημειώση ἐνταῦθα ἐν παρόδῳ ὅτι ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας ὑπῆρχεν ἤδη ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἓν Ἀρχειοφυλακεῖον τῆς Γενικῆς Κυβερνήσεως, ὡς καὶ προηγουμένως ἐπὶ Βενετοκρατίας τὸ τῆς ὑπερτάτης ἐν ταῖς νήσοις Βενετικῆς Ἀρχῆς τὸ ἐν τῷ Παλαιῷ φρουρίῳ Ἀρχειοφυλακεῖον τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ τῆς θαλάσσης εἴτε τῶν τῆς Ἀνατολῆς νήσων λεγομένου. Ἄδηλά εἰσι τὰ κατὰ τὴν εἰκοσάμηνον κυριαρχίαν τῶν Δημοκρατικῶν Γάλλων, ὧν ἡ ἐπὶ τῶν ἑπτὰ Νήσων ὑπερτάτη Ἀρχὴ ἦτο κυρίως στρατιωτική. Ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας βλέπομεν τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον τῆς Γερουσίας μνημονευόμενον ἐν ἐπισήμῳ τινὶ ἐγγράφῳ ὑπὸ χρονίαν 11 Ὀκτωβρίου 1804 τοῦ τότε Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας Ἰω. Καποδιστρίου, τοῦ μετὰ ταῦτα ἀοιδίμου καὶ πολυκλαύστου Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος. Εἰς ἐκεῖνο δὲ τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον τῆς Γερουσίας εἴτε τῆς Γενικῆς Κυβερνήσεως, δίδει ἐπισημοτέραν καθιέρωσιν καὶ διοργάνωσιν, ὁ κατὰ τὴν 3 Ἰανουαρίου 1807 ψηφισθεὶς ὑπὸ τοῦ τότε Νομοθετικοῦ Σώματος Ὀργανικὸς νόμος περὶ τῆς Ἡγεμονικῆς Ἀρχῆς τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας.

1 Δεμάτιον ἀριθ. 30 Amministratore Sr. D. Vlassopulo. Reggistro 1mo Dispacci ai tre Sig. Secretarii Σελ. 97.

2 Αὐτόθι. Reggistro II Dispacci a S. E. il Presidente del Senato delle Sette Isole Σελ. 20.

Διαλαμβάνει ὁ Νόμος ἐκεῖνος ἐν ἄρθρῳ ιδ΄. ὅτι ὑπάρχει Γενικὸς Ἀρχειοφύλαξ, ἐκλεγόμενος παρὰ τῆς Ἡγεμονικῆς Ἀρχῆς, ὅστις φυλάττει ἅπαντα τὰ δημόσια ἔγγραφα τὰ ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν εἰς αὐτὸν παραδιδόμενα καὶ παραλαμβάνει ἐπίσης καὶ φυλάττει τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον τῶν προηγουμένων Διοικήσεων τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἀρχῆς. Ὁρίζει δὲ ὁ νόμος αὐτὸς (ἐν ἄρθρῳ ιγ΄.) ὅτι ἰδιαίτερον Ἀρχειοφυλακεῖον φυλάττει τὰ ἔγγραφα τ' ἀφορῶντα εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς Πολιτείας, τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν ξένων Δυνάμεων, τὰς διαπραγματεύσεις, τὰς συνθήκας, τὴν ἐξωτερικὴν ἀλληλογραφίαν, ἣν ἡ Ἡγεμονικὴ Ἀρχὴ κρίνει ἀξίαν ἐπιζηλοτέρας περιφρουρήσεως, ὡσαύτως τὰ πρωτότυπα τῶν νόμων καὶ ἅπαντα τὰ ἔγγραφα ἐφ' ὧν οὗτοι στηρίζονται. Κλείεται δὲ διὰ τριῶν κλειδῶν, ὧν μίαν ἔχει ὁ Ἡγεμών, μίαν ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸς καὶ μίαν ὁ Γενικὸς Ἀρχειοφύλαξ. [1]

Τούτου δὲ τοῦ Ἀρχειοφυλακείου τῆς Γενικῆς Κυβερνήσεως τὴν ὕπαρξιν ἀνεγνώρισε καὶ τὸ Σύνταγμα τοῦ Ἡνωμένου Ἰονίου Κράτους ἐν ἔτει 1817, ποιούμενον ῥητῶς λόγον τοῦ Ἀρχειοφύλακος τῆς Γενικῆς Κυβερνήσεως τοῦ Ἡνωμένου Ἰονίου Κράτους. [2] Ἀλλὰ τὸ ἵδρυμα τοῦτο, τὸ γνωστὸν καὶ σήμερον ὡς Ἀρχειοφυλακεῖον τῆς Ἰονίου Γερουσίας, ἀνῆκον εἰς τὴν Γενικὴν Κυβέρνησιν τοῦ Ἡνωμένου Ἰονίου Κράτους, οὐδὲν ἔχει κοινὸν οὔτε μετὰ τοῦ παλαιοῦ Ἀρχειοφυλακείου τῆς Πόλεως Κερκύρας, οὔτε μετὰ τοῦ νῦν Τοπικοῦ Ἀρχειοφυλακείου.

ΣΤ΄.

Μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων νήσων ὑπὸ τὴν Βρεταννικὴν Προστασίαν, τὸ Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1817 ἀναγνωρίζει τὴν προγενεστέραν ὕπαρξιν τοῦ ἐγχωρίου Ἀρχειοφυλακείου Κερκύρας, ὁρίζον εἰς τὰς περὶ τῶν Τοπικῶν Διοικήσεων διατάξεις, ὅτι ὁ τῆς Τοπικῆς διοικήσεως προϊστάμενος Ἔπαρχος ἑκάστης νήσου θέλει ἔχει ὑπ' αὐτὸν τὸν Ἀρχειοφύλακα ὑπ' αὐτοῦ διοριζόμενον, τῇ ἐγκρίσει τῆς Γερουσίας καὶ ὄντα τῆς νήσου ἰθαγενῆ. [3] Συμφώνως δὲ πρὸς τὰς διατάξεις ταύτας διορίζεται ὁ πρῶτος

1 Le Tre Costiluzioni delle Isole Jonie. Σελ. 114, 116 καὶ 117.

2 Κεφ. Γ΄. Τμῆμ. γ΄. ἄρθ. 23.

3 Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1817. Κεφ. Α΄. Τμῆμ. Β΄. ἄρθ. 4. Τμῆμ. Γ΄. ἄρθ. 15.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

'Αρχειοφύλαξ καὶ ἀναφαίνεται τὸ νῦν Τοπικὸν 'Αρχειοφυλακεῖον ἐν ἔτει 1818, τὸ ὁποῖον ἐγκατεστάθη τότε παρὰ τῷ 'Επαρχείῳ Κερκύρας, ἐν τῇ κατὰ τὴν ἀγορὰν τῆς πόλεως οἰκίᾳ τῶν Κομήτων Φλαμπουριάρη, πρώην οἰκίᾳ Κομπίτση, ἐν ᾗ συνάγονται τὰ ἔγγραφα τῶν πρώην διαφόρων ἐπὶ Γάλλων καὶ 'Ρώσων διοικήσεων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1799, ἅτινα ὑπῆρχον παρὰ τῇ Γραμματείᾳ τοῦ πρώην Διαχειριστοῦ Κερκύρας Στυλιανοῦ Βλασοπούλου. [1] Τότε δὲ ὁ μνησθεὶς Γεώργιος 'Ιωάννης Βαπτιστὴς Καλογερᾶς ἐν ἔτει 1819 χρηματίσας τέως ὑποφύλαξ (vice custode) τῶν βιβλίων τῶν τεθνεώτων Συμβολαιογράφων, ὧν προηγουμένως εἶχεν ὑπάρξῃ καὶ φύλαξ, παρίσταται ἀρχόμενος τῆς παραδόσεως τῶν παρ' αὐτῷ Συμβολαιογραφικῶν Πράξεων πρὸς τὸν τότε τοπικὸν 'Αρχειοφύλακα Σπυρίδωνα Βαρλάμ. [2] 'Εν ἔτει δὲ 1822 τῇ 5 Αὐγούστου ὡς πρώην Καγκελλάριος τῆς πόλεως ἐκτελεῖ τὴν πρὸς τὸν αὐτὸν 'Αρχειοφύλακα παράδοσιν τῶν Τόμων οἵτινες ὑπῆρχον ἐν τῷ 'Αρχειοφυλακείῳ τῆς πόλεως διὰ τακτικοῦ καταλόγου, μεθ' ὧν παραδίδει καὶ τὸ ἐκ μεμβράνης βιβλίον τὸ ἐπικαλούμενον χρυσόβουλλον, ἅτινα πάντα ἐσώζοντο παρ' αὐτῷ. [3] 'Εν ἔτει δὲ 1825 κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 3 καὶ ὑπὸ χρονίαν 25 'Ιουλίου Κυβερνητικῆς πράξεως, δημοσιευσείσης τῇ 5 Αὐγούστου, ἥτις διέταττε τὴν εἰς τὸ 'Επαρχεῖον προσαγωγὴν τῶν παρὰ ἰδιώταις ὑπαρχόντων δημοσίων ἐμγράφων ἵνα κατατεθῶσιν ἐν τῷ Τοπικῷ 'Αρχειοφυλακείῳ, ὁ αὐτὸς Γεώργιος 'Ιωάννης Βαπτιστὴς Καλογερᾶς δι' ἀναφορᾶς προσαχθείσης τῇ 20 Σεπτεμβρίου πρὸς τὸν ῎Επαρχον Κερκύρας παρουσίαζεν ἕτερα ἔγγραφα, ἅτινα ἤθελε νὰ παραδώσῃ. Καθ' ἃ δὲ ἐξέθετεν ἐν τῇ ἀναφορᾷ καὶ ἀκριβῶς διελαμβάνοντο ἐν τῇ κεφαλίδι τοῦ προσαγομένου καταλόγου ὅστις ἐχρονολογεῖτο ἀπὸ 20 Αὐγούστου 1825, τὰ ἔγγραφα ἐκεῖνα «ἀνῆκον εἰς τὸ πρώην 'Αρχειοφυλακεῖον τῆς πόλεως καὶ συνεπείᾳ τῆς ἀπὸ 12 Σεπτεμβρίου 1807 διαταγῆς τοῦ τότε ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ ἐπὶ τῆς Γενικῆς 'Αστυνομίας Γραμματέως τῆς 'Επικρατείας [4], εἶχε διασώσει αὐτὰ ἐκ τῆς αἰθούσης τοῦ Δημοσίου Παλατίου ὅπου ἦσαν διεσκορπισμένα μετὰ πολλῶν ἄλλων ἅτινα ἤδη παρέδωκεν, εἰς τὸν τότε 'Αρχειοφύλακα νῦν δὲ Γραμματέα τοῦ 'Επαρχείου Σπυρίδωνα Βαρλάμ.» ῏Ησαν δὲ ταῦτα τὰ βιβλία τῶν Πρεσβειῶν καὶ ἄλλα τινα. Καὶ τὸ σπουδαῖον τοῦτο μέρος τοῦ πρώην

1 Δεμάτιον 'Αριθ. 2289. Atteggio Sig. Spiridione Varlamo era Archivista Locale e addetto alla Revisione de' Notaj. Reggistro Lettere, 26 Febb. 1818.

2 Αὐτόθι. 'Επιστολὴ πρὸς τὸν ῎Επαρχον 7 Μαΐου 1819.

3 Δεμάτιον. ἀριθ. 97 Inventarii di Documenti consegnati in Archivio delle differenti Autorità in diverse epothe.

4 'Εν τῷ ὑπ' ἀριθ. 28 ἀπὸ 29 Σεπτεμβρίου 1825 Πρακτικῷ τοῦ 'Επάρχου ἡ χρονία τῆς διαταγῆς ταύτης φέρεται 12 Νοεμβρίου 1807. Θεωροῦμεν ὅμως ἀκριβῆ τὴν χρονίαν 12 Σεπτεμβρίου 1807, ἣν μνημονεύει ὁ Κατάλογος, ὡς ἐπίσης τὸ ἀπὸ 5 Δεκεμβρίου 1825 ἔγγραφον τοῦ 'Επάρχου ὑπ' ἀριθ. 273, διαβιβάζοντος πρὸς τὴν Γερουσίαν τὸν ῥηθέντα Κατάλογον.

'Αρχειοφυλακείου τῆς πόλεως, παραδοθὲν τακτικῶς τῇ α'. Νοεμβρίου 1825 ὑπὸ τοῦ πρώην Καγκελλαρίου αὐτῆς εἰς τὸν τότε Γραμματέα τοῦ 'Επαρχείου Σπυρίδωνα Βαρλάμ, συνεπείᾳ τῶν ἐπὶ τούτῳ ἀποφάσεων τῆς Γερουσίας τῇ 8)20 'Απριλίου 1826, παρεδόθη παρὰ τοῦ ῥηθέντος Γραμματέως εἰς τὸν 'Αρχειοφύλακα 'Ιωάννην Κασιμάτην, ὅστις παρὰ πόδα τῆς γενομένης αὐτῷ παραδόσεως διαδηλοῖ ὅτι πρόκειται νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν, τῶν ἤδη ἐν τῷ Δημοσίῳ 'Αρχειοφυλακείῳ εὑρισκομένων, ἅτινα ἀνῆκον εἰς τὸ πρώην 'Αρχειοφυλακεῖον τῆς πόλεως, οὗτινος ἐπίσης ὁ ῥηθεὶς Καλογερᾶς εἶχε πραγματοποιήσῃ τὴν παράδοσιν. [1]

'Εντεῦθεν ὅπως δήποτε προκύπτει θετικῶς ὅτι μέχρι τῆς εἰς τὸ 'Επαρχεῖον παραδόσεως καὶ ἐν τῷ νῦν 'Αρχειοφυλακείῳ καταθέσεως ἁπάντων τῶν μνησθέντων ἐγγράφων τοῦ πρώην 'Αρχειοφυλακείου τῆς πόλεως, πρῶτον μὲν τῶν τόμων τῶν διαφόρων ἀντικειμένων τῆς πόλεως Κερκύρας καὶ τοῦ λεγομένου βιβλίου τοῦ Χρυσοβούλλου, ἔπειτα δὲ τῶν τομιδίων τῶν Πρεσβειῶν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς συγκαταλογιζομένων, εἰς τὴν διάσωσιν καὶ διατήρησιν αὐτῶν οὐσιωδῶς συνέτεινεν ὁ τελευταῖος Καγκελλάριος τῆς πόλεως Γεώργιος 'Ιωάννης Βαπτιστὴς Καλογερᾶς. Προκύπτει δ' ἐπίσης ἐντεῦθεν τὸ κυριώτατον ὅτι, ἀπὸ τοῦδε τὸ ἐπὶ Βενετοκρατίας 'Αρχειοφυλακεῖον τῆς πόλεως συνταυτίζεται πληρέστατα μετὰ τοῦ ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ, κατὰ φυσικὴν διαδοχὴν πηγάσαντος τοπικοῦ 'Αρχειοφυλακείου Κερκύρας.

Ζ'.

Τὴν κατάστασιν τοῦ ἐν ἔτει 1818 Τοπικοῦ 'Αρχειοφυλακείου ὅπερ ὡς εἴπομεν, ἐγκατεστάθη παρὰ τῷ 'Επαρχείῳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ Φλαμπουριάρη κειμένῃ κατὰ τὴν ἀγορὰν τῆς πόλεως, καὶ τῶν συνηγμένων ἤδη ἐν αὐτῷ ἐγγράφων ἐκ τῶν διαφόρων προϋπαρχόντων τμημάτων 'Αρχειοφυλακείων ἰδοὺ πῶς ἐξεικονίζει, τῇ 26 Φεβρουαρίου 1818, γράφων πρὸς τὸν ῎Επαρχον Κερκύρας, ὁ πρῶτος λαβὼν τὸ ὑπούργημα Τοπικοῦ 'Αρχειοφύλακος Σπυρίδων Βαρλάμ.

«'Απασῶν, λέγει, τῶν πραξολογιῶν ἡ κατάστασις δὲν εἶναι οἵα ἔπρεπε, πλεῖστα δεμάτια χαρτίων ἀπαιτεῖται ἐπειγόντως νὰ τακτοποιηθῶσιν εἰς δε-

1 Δεμάτιον ἀριθ. 97. Inventarii di Documenti consegnati in Archivio κ.τ.λ. Κατάλογος 20 Αὐγούστου 1825.

Δεμάτιον ἀριθ. 255. Reggenza Pres. Cav. Stamo Calichiopulo. Reggistro 3 Processi Verbali. Πρακτικὸν ἀριθ. 28 τῆς 29 Σεπτ. 1825. Πρακτ. ἀριθ. 65 τῆς 5 Δεκεμβρίου 1825 καὶ ἀριθ. 352 τῆς 30 Μαρτίου 1826.

Δεμάτιον ἀριθ. 256 Reggenza ὡς ἄνω Reggistri Lettere ed Uffizi al Senato· ἀριθ. 273 ἔγγραφον 5 Δεκ. 1825.

Δεμάτιον ἀριθ. 258. Reggenza ὡς ἄνω. Lettere ed Uffizi della Reggenza ad autorità diverse. 'Αριθ. 48 ἐπιστολὴ 5 Αὐγούστου 1825 πρὸς τοὺς τότε 'Αστυνόμους.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

σμίδας· τὸ οἴκημα δὲ ὅπου ὑπάρχουσιν εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνον ἕνεκα τῶν ὑπ' αὐτὸ ὑπαρχόντων μαγειρείων ἐν ὑπαίθρῳ (focolai) καὶ τοῦ ἀπὸ τούτων ἀναπεμπομένου καπνοῦ, διὰ τὴν παλαιότητα τοῦ κτιρίου καὶ διὰ τὴν ὀλίγην στερεότητα τῶν θυρῶν καὶ τῶν κλείθρων. Εἰς ταῦτα δὲ πάντα προσθετέον τὴν ἔλλειψιν ἑρμαρίων πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν ἐγγράφων». Ὑποβάλλει ἐν τέλει τὴν ἀνάγκην ἀλλαγῆς οἰκήματος καὶ ἀποκτήσεις ἑρμαρίων, τραπεζῶν καὶ μελανοδοχείων, προκειμένου περὶ Ἀρχειοφυλακείου ὄντος ἐν τῇ συστάσει αὐτοῦ, *ἔνθα μέλλουσι νὰ συναχθῶσιν ὁμοῦ ἅπαντα τὰ διάφορα τμήματα Ἀρχειοφυλακείων τῆς πόλεως τῶν ὁποίων γνωστὴ ὑπάρχει εἴς τε τὴν Γερουσίαν καὶ τὸν Ἔπαρχον, ἡ κατάστασις καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐτηροῦντο τὰ ἔγγραφα ἐκεῖνα ἐξ ὧν κρέμαται ἡ τύχη πολλῶν οἰκογενειῶν.* [1]

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1818 μέχρι τοῦ ἔτους 1833 μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ ἀσχολία τοῦ τε μνησθέντος Ἀρχειοφύλακος, καὶ τοῦ ἐν ἔτει 1823 κατὰ μῆνα Μάρτιον διαδεχθέντος αὐτὸν ἐπιμελοῦς καὶ φιλοπόνου Ἰωάννου Κασιμάτη. [2] Διὰ τὴν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους πληθὺν τῶν εἰς τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον συγκομιζομένων παντοίων βιβλίων καὶ ἐγγράφων τῶν προηγουμένων ἐγχωρίων πολιτικῶν Ἀρχῶν καὶ τῶν δικαστηρίων, καὶ μάλιστα διὰ τῆς ἐν αὐτῷ συνενώσεως τῶν βιβλίων καὶ ἐγγράφων τῶν τεθνεώτων Συμβολαιογράφων, ἅτινα ἐπὶ Βενετοκρατίας ἀπετέλουν, ὡς ἀλλαχοῦ ἐρρέθη, ἰδιαίτερον Ἀρχειοφυλακεῖον τὴν λεγομένην φυλακὴν (Custodia) τῶν βιβλίων τῶν τεθνεώτων Συμβολαιογράφων. Ὁ Ἀρχειοφύλαξ Κασιμάτης εἶχε παραλάβει παρὰ τοῦ προκατόχου του ἐν ἔτει 1823 μηνὶ Μαρτίῳ 17303 βιβλία ἀπαρτίζοντα τὰς πραξολογίας 579 Συμβολαιογράφων. Μετὰ ταῦτα δὲ συνεπείᾳ τῆς 35ης πράξεως τῆς Δευτέρας Περιόδου τοῦ Ἰονίου Κοινοβουλίου (14 Μαρτίου 1825) κανονιζούσης τὰ κατὰ τοὺς Συμβολαιογράφους, καθ' ἣν αἱ Πραξολογίαι πάντων τῶν τεθνεώτων Συμβολαιογράφων δὲν ἠδύναντο νὰ μένωσι πλέον παρ' ἰδιώταις, ἀλλὰ νὰ κατατεθῶσιν εἰς ἴδιον Ἀρχειοφυλακεῖον παρὰ τῷ Τοπικῷ Ἀρχειοφυλακείῳ ἑκάστης νήσου, παρέλαβεν οὗτος ἑτέρας 42 πραξολογίας, ἤτοι ἕτερα βιβλία 1370, ὡς ἅπαντα ταῦτα ἀναφέρει πρὸς τὸν Ἔπαρχον εἰς τὸ λεπτομερὲς ὑπόμνημά του ὑπὸ χρονίαν 2 Νοεμβρίου 1826. [3] Ἐν τῷ ὑπομνήματι ἐκείνῳ μνημονεύεται ἅπαν τὸ τότε περιεχόμενον ἐν τῷ Τοπικῷ Ἀρχειοφυλακείῳ, εἰς ὃ ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ, ἐγένετο κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἡ παράδοσις τῶν εἰς χεῖρας πλείστων, ὡς εἴπομεν, περισωθέντων παντοίων διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν Ἀρχειοφυλακείων τῆς Βενετικῆς ἐποχῆς, ὥσπερ

1 Δεμάτιον ἀριθ. 2291. Atteggio Sig. Spiridione Varlamo era Archivista Locale κ.τ.λ. Reggistro lettere. Ἐπιστολὴ 26 Φεβρ. 1818.

2 Δεμάτιον ἀριθ 2291. Atteggio Sr. Giovanni Cassimati Archivista Locale addetto anche alla Revisione dei Notaj.

3 Δεμάτιον ἀριθ. 2291 Reggistro Lettere.

καὶ τῶν Τόμων τῶν διαφόρων ἀντικειμένων τῆς πόλεως καὶ τῶν Πρεσβειῶν, ὡς εἴρηται. [1]

Πρὶν ἢ προβῶμεν παραιτέρω, ὡς εἰς συμπλήρωσιν τῶν περὶ Ἀρχειοφυλακείου διατάξεων, θέλομεν σημειώσῃ ἐνταῦθα τὰ οὐσιωδέστερα τοῦ μέρους τῆς ἄνω μνησθείσης Κοινοβουλευτικῆς Πράξεως, ἀπὸ 14 Μαΐου 1825, ὅπερ ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐν τῷ Τοπικῷ Ἀρχειοφυλακείῳ ἐναπόθεσιν τῶν Πραξολογιῶν τῶν τεθνεώτων συμβολαιογράφων, καθ' ὅσον τοῦτο ῥυθμίζει τὸν εἰς τὸ ἡμέτερον Ἀρχειοφυλακεῖον προστεθέντα σπουδαῖον ἐκεῖνον κλάδον. [2]

Τὰ βιβλία καὶ ἔγγραφα τῶν ἀποβιωσάντων Συμβολαιογράφων περιλαμβάνονται εἰς ἓν ἐπὶ τούτῳ Ἀρχειοφυλακεῖον προσηρτημένον εἰς τὸ Τοπικὸν ἑκάστης νήσου, καὶ ἐμπεπιστευμένον εἰς τὸν Τοπικὸν Ἀρχειοφύλακα ὑποχρεούμενον νὰ φυλάττῃ αὐτὰ ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ τάξει τοποθετημένα εἰς τὰς οἰκείας θέσεις κατὰ χρονολογικὴν τάξιν, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀνευρίσκηται εὐκόλως πᾶσα πρᾶξις καὶ πᾶσα εἴδησις τυχὸν ζητουμένη. Ἐπὶ τούτῳ δὲ πρέπει νὰ τηρῶνται δύο γενικοὶ Ἀλφαβητικοὶ Πίνακες, ὁ μὲν περιέχων τὰ ὀνόματα τῶν Συμβολαιογράφων, ὁ δὲ τὰ ὀνόματα τῶν ἐν ταῖς παρ' ἑκάστῳ Συμβολαιογράφῳ πράξεσι συμβαλλομένων μερῶν. Ἐντὸς τριμηνίας ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ κανονισμοῦ τούτου ὑποχρεοῦνται ἅπαντες οἱ διάδοχοι εἴτε κληρονόμοι τῶν ἀποβιωσάντων Συμβολαιογράφων, ἢ πᾶν ἄλλο πρόσωπον ἢ σωματεῖον κατέχον οἱῳδήποτε δικαιώματι Συμβολαιογραφικὰ βιβλία καὶ ἔγγραφα, νὰ προσαγάγωσιν αὐτὰ εἰς τὸν Ἀρχειοφύλακα ἐπὶ ἀποδείξει, ἐπὶ ποινῇ καταδιώξεως ποινικῆς καὶ κατὰ νόμον τιμωρίας διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν ἢ ἀπόκρυψιν αὐτῶν. Εἰς τὸν Ἀρχειοφύλακα ἀνατίθεται ἡ ἔκδοσις ἀντιγράφων ἐκ τῶν παρ' αὐτῷ Πραξολογιῶν καθ' ὃν τρόπον γίνεται ὑπὸ τῶν Συμβολαιογράφων διὰ τὰς παρ' αὐτοῖς πράξεις.

Τοιαῦται εἶναι αἱ τῆς Κοινοβουλευτικῆς ἐκείνης πράξεως κύριαι διατάξεις, αἱ τὰ περὶ Συμβολαιογραφικῶν βιβλίων ῥυθμίζουσαι, ὧν τὴν ἐκτέλεσιν κατὰ τὰ ἐνόντα πρῶτος ἀνέλαβεν ὁ τότε Ἀρχειοφύλαξ Ἰωάννης Κασιμάτης, ἐν μέσῳ τῶν ἄλλων ἐπιπόνων ἐργασιῶν, διὰ τὴν ἐν τῷ Τοπικῷ Ἀρχειοφυλακείῳ συνάθροισιν καὶ κατάταξιν παντοίων διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν ἐγγράφων.

Ἐνῷ ὁ Ἀρχειοφύλαξ Ἰωάννης Κασιμάτης πρὸς τὴν 17 Δεκεμβρίου 1832 εἶχε προσβληθῇ ἐξ ἀποπληξίας, ἐξ ἧς μηνὶ Ἰανουαρίου ἐπιόντος ἔτους ἐτελεύτησε καὶ καθ' ὃν χρόνον ἐξετέλει χρέη Ἀρχειοφύλακος ὁ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1818 ἀρχαῖος τοῦ Ἀρχειοφυλακείου βοηθὸς Ἀθανάσιος Ἰατρᾶς, ἐγένετο πολὺ ἀκαίρως ἡ τοῦ καταστήματος μετακόμισις εἰς μίαν πτέρυγα τοῦ διὰ τοὺς Ἁρμοστὰς καὶ τὴν γενικὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν νεοδμήτου Παλατίου τῶν Ἁγίων

1 Δεμάτιον ἀριθ. 97. Μνησθὲν ἀνωτέρω.

2 Πρᾶξις 35η 14 Μαΐου 1825 τῆς Δευτέρας Βουλευτικῆς Περιόδου. Τίτλος ϛ'. ἄρθρα 77, 78, 79, 80, 81, 82 καὶ 83.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου, τὴν παρὰ τὸν κῆπον, ὅπου βλέπομεν τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον ἤδη ἐγκατεστημένον τῇ 31 Ἰανουαρίου 1833, ὅτε εἶχε διορισθῇ Ἀρχειοφύλαξ ὁ Κόμης Ἀνδρέας Θεοτόκης Ἀνδρουτσέλης, ὃν μετ' ὀλίγον διεδέχθη ὁ Σπυρίδων Παλλαδᾶς, ὅστις μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ προκατόχου παράδοσιν τοῦ Ἀρχειοφυλακείου, ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του ἀπὸ ά. Μαΐου 1833. [1]

(Ἕπεται τὸ τέλος) Ν. Τ. ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΜΥΘΟΙ

VII. ΑΝΕΜΟΣΤΡΟΒΙΛΟΣ *

Ἀνεμοστρόβιλος· Ἀνεμογαζοῦδες· ἀνεμικαί. — Κακοποιὰ πνεύματα ἐν ἀνεμοστροβίλῳ. — Διάβολος ἄνεμος. — Νεράιδες ἐν ἀνεμοστροβίλῳ — Νεράιδες χορεύουν. — Προσκύνησις καὶ προσαγορεύσεις κατὰ τὴν δίοδον ἀνεμοστροβίλου. — Προσφοραὶ καὶ μειλίγματα. — Συνέπαρμα· ἄνεμος ψυχοπομπός. — Ἅρπυιαι. — Νυμφικὴ πομπὴ ἐναέριος. — Μανικὴ στρατιά.

Ἡ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ταραχή, ἣν προκαλοῦσιν ἀντίπνοα πνεύματα, ἀποκαλεῖται διὰ λέξεων τῆς ἰδιώτιδος, αἵτινες ἀπαντῶσι παρὰ βυζαντιακοῖς συγγραφεῦσιν *ἀνεμοτάραξις* ἢ *ἀνεμοταραχή*, συνηθέστατα δέ, διὰ λέξεως κοινοτάτης, ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος νῦν ἀκουομένης, *ἀνεμοζάλη*, ἣ παραβλητέαι αἱ ἀρχαῖαι *ζάλη* ἢ *ζάλος*, τὸ ῥῆμα *ζαλάω* καὶ τὸ ἐπίθετον ζαλόεις. Ἰδιαίτατα δὲ ἡ τῶν ἀνέμων συστροφή, ἡ παρὰ τῶν ἀρχαίων καὶ *στρόβιλος* (καὶ ποιητικῶς *στρόβος* ἢ *στρόμβος*), καλεῖται *ἀνεμοστρόβιλος*, κατὰ παραφθορὰν δὲ *ἀνεμοστρόβιλας*, *ἀνεμοστρόφιλας*, *ἀνεμοστρούβιλος*, *ἀνεμοστρούφιλος*, *ἀνεμορρούφουλας*, *ἀνεμορρούφουλος*, *ἀνεμοστρίφτουλας*.[2] Ὁ Δουκάγγιος ἐν τῷ Γλωσσαρίῳ παρατίθησιν ἓν μόνον παράδειγμα ἑνὸς τῶν ἀνωτέρω τύπων ἐκ Θεοφυλάκτου τοῦ ἱεροδιακόνου· «φορτοῦνα μεγάλη ἐσηκώθη μὲ »*ἄνεμον* δυνατὸν καὶ *ἀνεμοστρόφιλον* καὶ ἐσύντριψε τὰ μονόξυλά τους.»

Κοινῶς πιστεύεται, ὅτι ὁ ἀνεμοστρόβιλος προέρχεται ἐκ δαιμονικῆς δυνάμεως, καὶ ὅτι δι' αὐτοῦ κακοποιὰ πνεύματα μεταβαίνουσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἐν Γορτυνίᾳ, τά τε ἐν τούτῳ πνεύματα, καὶ αὐτὸς ὁ ἀνεμοστρόβι-

* Συνέχεια ἴδε προηγούμενον τεῦχος.

1 Δεμάτιον ἀριθ. 2291. Atteggio Sr. Giovanni Cassimati κ.τ.λ. Reggistro Lettere 2do. Δεμάτιον 2294. Atteggio del Conte Andrea Teotochi Andruzzellie Spiridione Palladà erano Archivisti Locali di Corfù. No 1. Lettere. Ὁ διορισμὸς τοῦ Παλλαδᾶ ἐνεκρίθη παρὰ τῆς Γερουσίας τέλη Μαρτίου 1833.

2 Οἱ τρεῖς τελευταῖοι τύποι ἐν Κεφαλληνίᾳ. Ἑλ. Νεοελλ. ἀνάλ. τ. Β. σ. 161.

λος ὀνομάζονται *ἀνεμογαζοῦ*, πληθ. *ἀνεμογαζοῦδες*. [1] Ἐν δὲ Μακεδονίᾳ, *ἀνεμικαίς*. [2] Ἐν Κορινθίᾳ, ὅπου τὴν στρογγύλην δίνην ἀνέμου καλοῦσι *σαγανάκια* (πινάκια), νομίζουσιν, ὅτι ἀκούουσιν εὐκρινῶς ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ τὰς φωνὰς καὶ τὴν ταραχήν, ἣν ποιοῦσιν οἱ δαίμονες· συγκαταλέγουσι δὲ καὶ τὸν ἀνεμοστρόβιλον μεταξὺ τῶν συρμῶν (*οἱ συρμοὶ* [3],) ὡς ἀποκαλεῖται ἡ δίοδος Στοιχειῶν ἢ φαντασμάτων, ἢ τὰ μέρη ὅπου ταῦτα ἐπιφαίνονται, καὶ νομίζουσιν, ὅτι ἡ κατάρα *πιάνει* (εἰσακούεται), καὶ παραχρῆμα πληροῦται, ἐκφωνουμένη καθ' ἣν ὥραν πνέει ἀνεμοστρόβιλος. Κατά τινα κορινθιακὴν παράδοσιν, μήτηρ κατηρᾶτο μίαν φορὰν τὸ παιδίον της· καὶ μία κακὴ γειτόνισσα, ὅτε κατόπιν ἐπέρναγαν μὲ τὸν ἀνεμοστρόβιλον τὰ ἐξωτικά, τῆς ἐφώναξεν ἀμέσως. «Γειτόνισσα, γειτόνισσα, ἂν θέλῃς τώρα, νὰ καταρασθῇς τὸ παιδί σου, ποῦ εἶναι συρμοὶ καὶ θὰ πιάσῃ ἡ κατάρα σου! — Μπᾶ, 'ποῦ νὰ πέσουν τὰ 'μάτια σου καλλίτερα, ὄχι θὰ καταρασθῶ ἐγὼ τὸ παιδί μου!» ἀπεκρίθη ἡ μητέρα· καὶ τὰ 'μάτια τῆς κακῆς γειτόνισσας ἐχύθησαν ἀμέσως ἐκείνην τὴν στιγμήν. [4]

Ἕνεκα τῆς δοξασίας ταύτης, ὅτι ὁ Διάβολος προξενεῖ τοὺς ἀνεμοστροβίλους, ἡ λέξις *ἄνεμος* εἶναι πολλάκις ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ ταὐτόσημος τῇ Διάβολος. [5] Ἐν Κωμηλλίῳ Λευκάδος, ὁ Διάβολος καλεῖται *ἀνεμορπὴ* (ῥιπὴ ἀνέμου) καὶ *ἄνεμος* [6] «εἶναι τἀνέμου καὶ τοῦ γυιοῦ του», λέγουσι παροιμιακῶς ἐν Λευκάδι, [7] πρὸς δήλωσιν πονηροτάτου ἀνθρώπου. Ἡ γνωστοτάτη παροιμία «Ἀνεμομαζώματα, ἀνεμοσκορπίσματα» λέγεται καὶ

1 Π. Παπαζαφειροπούλου, Γλωσσάριον ἐν Βύρωνι τ. Β'. σ. 8. Καὶ μεταφορικῶς καλεῖται ἀνεμογαζοῦ, «ἄτακτον καὶ ἀνήσυχον παιδίον, στρεφόμενον συνεχῶς, ὡς ὁ ἄνεμος.» — Ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως μοὶ εἶναι ἄγνωστος.

2 Χαρισ Μεγδάνου, ὁ λύχνος τοῦ Διογένους, ἢ ἠθικοὶ χαρακτῆρες, 1818 σ. 262.

3 Ἡ λέξις, εὕρηται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπὶ ἀναλόγου σημασίας· «συρμῷ ἀνέμων» (Ἀντίπατρος ὁ Σιδώνιος ἐν Ἀνθολ. Παλ. Ζ', 498, 4)· «νιφετῶν συρμούς.» (Ἀντίπατρος αὐτ. Ζ', 8, 4). «χαλαζήεντα συρμόν». (Λεωνίδας αὐτ. VI, 221, 1), «Πρηστήρων ἐξαισίους συρμούς». ([Πλάτων.] Ἀξίοχ. σ. 370 c.) «Τοῦ δὲ χειμῶνος ἐπίτασιν λαμβάνοντος ἐπεγεννήθη πνευμάτων μέγεθος μετὰ πολλῆς χαλάζης, ὥστε, τοῦ συρμοῦ κατὰ πρόσωπον ὄντος ἀναγκασθῆναι καθίσαι τὴν δύναμιν ἅπασαν.» (Διόδωρ. Σικελ. ΙΔ', 28). Τὸν κατὰ πρόσωπον συρμόν, ὅταν μάλιστα συνοδεύηται ὑπὸ νιφετοῦ ἢ χαλάζης, καλοῦσιν ἐν Θεσσαλίᾳ, Φθιώτιδι, Φωκίδι, Παρνασσίδι, ἴσως δὲ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, τὸ φιὸ (ὄφιν).

4 Παρὰ τοῦ κ. Ι. Σταματούλη.

5 Πρβλ. τὸ ἀρχαῖον Τυφῶν ἢ Τυφώς· «ἀνέμου συστροφὴ ἢ πυρός.» (Σχολ. Ἀριστοφ. Ἱππ. 511) ὁ δεινὸς ὀφιόπους δαίμων, ὁ κατὰ τῶν θεῶν πολεμήσας, συνεταυτίσθη μετὰ τοῦ ἀνέμου, πρὸ πάντων τοῦ στροβιλώδους· καὶ ἔφορος τούτου ἐλέγετο. (Σχολ. Ἀριστοφ. Βατρ. 847).

6 Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλ. σύλλογος, τ. Η' σ. 456. Ἐν Κεφαλληνίᾳ λέγουσιν ἀνεμορπὴ καὶ ἀνεμορριπὴ καὶ φράσεις «σῦρε» ἢ «'πήαινε 'ς τὴν ἀνεμορπή» (χάσου ἀφανίσου)· «ποῦ 'ς τὴν ἀνεμορπὴ ἤσουνε;» Νεοελλ. ἀνάλ. τ. ΙΙ σ. 161. Πρβλ. καὶ σ. 412).

7 αὐτ. σ. 395. Πρβλ. τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν «Ἀνέμου παιδίον· ἐπὶ τῶν εὐμεταβόλων καὶ κούφων.» (Παροιμ. Βοδλ. 122. 205 σ. 12 20 ed. Gaisford. — Διογεν. Α', 122 (Gaisf.). Διογεν. Α', 22, Α', 47 ed Leutsch τ. ΙΙ σ. 8 — Γρηγορ. Κυπρ. (Λουγδ.) Α', 54. — Μακαρ. Β', 22. Ἀποστολ. Γ, 14 — Σουίδας). Ἐσφαλμένως ἐν πολλοῖς τῶν ἀπογράφων καὶ ἔν τισιν ἐκδόσεσι φέρεται «πεδίον» ἀντὶ παιδίου. — Πρβ. Πολυδευκ. Α', 196 «εἴποι ἂν αὐτὸν (ἵππον) Ὅμηρος αὔρας ἢ ἀνέμου παῖδα·» τὸν ταχύποδα δηλαδὴ ἵππον.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

« Ἀνεμομαζώματα, διαβολοσκορπίσματα» ἢ «Διαβολομαζώματα κτλ.» Ἡ δὲ κατάρα «Νὰ σὲ πάρῃ ὁ διάβολος» λέγεται ὑπό τινων εὐφημότερον «Νά σε πάρῃ ὁ ἄνεμος!» (μερικοὶ προσθέτουσι «Καὶ νὰ σ' ἀλέσῃ ὁ μῦλος!) Ἐκ τῶν Λατίνων πατέρων τῆς ἐκκλησίας Γρηγόριος ὁ Πάπας ὁ Διάλογος ἀποκαλεῖ τὸν δαίμονα ventus urens καὶ aquilo [1], καὶ οἱ Γερμανοὶ ἀναλόγους μεταχειρίζονται λέξεις [2] καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ ἀνεμοστροβίλου προξενουμένας ζημίας ἐθεώρουν διαβολικὸν ἔργον, Teufelswerk. [3] Καθ' ὅλου δ' εἰπεῖν παρ' ἅπασι τοῖς εὐρωπαϊκοῖς λαοῖς φέρεται ἡ δοξασία, ὅτι ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ οἰκοῦσι πονηρὰ καὶ κακοποιὰ πνεύματα· κατὰ τὰς παραδόσεις γαλλικῶν τινῶν τόπων, οἱ ἀνεμοστρόβιλοι ἐγκλείουσι δαίμονας ἢ μάγους. [4] Αἱ γερμανικαὶ δοξασίαι εἰσὶ ποικίλαι καὶ πολυπληθεῖς· ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ περιάγεται κολαζομένη ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος. [5] Ἐν Κάτω Ῥήνῳ νομίζεται, ὅτι κάθηται ἐν αὐτῷ κακὴ μάγισσα, [6] ἐν Lechrain, ὅτι πολλαὶ μάγισσαι. [7] Ἐν Βεστφαλίᾳ λέγουσι περὶ ἀνεμοστροβίλου: «da fliegen die Buschjungfer.» [8] Ὅταν ἄνεμος πνέῃ ἐπὶ τῶν σπαρτῶν λέγουσιν ἐν Γερμανίᾳ· «Die Kornmutter geht über die Getreide.» [9] Κατὰ τὸν Mannhardt, ὁ στρόβιλος, ἡ θύελλα καὶ ἡ καταιγίς, εἰσὶν ἐν τῇ δημώδει μυθολογίᾳ παραστάσεις ἐξωτερικῆς ἐνεργείας τοῦ αὐτοῦ δαιμονίου, ὅπερ ἐν ἠρέμῳ καταστάσει νομίζεται ἐνσεσαρκωμένον ἐν τοῖς δένδροις τῶν δασῶν. [10] Οἱ Λιέσσοι, πνεῦμα τῶν δασῶν κατὰ τὰς προλήψεις τῶν Ῥώσσων, ὑποτίθενται ἔστιν ὅτε πνέοντες μετὰ τοῦ ἀνεμοστροβίλου. [11] Ἑτέρας παραπλησίας δοξασίας Γερμανῶν, Δανῶν, Σουηδῶν καὶ Βοημῶν, ἀναφέρει ὁ αὐτὸς συγγραφεύς. [12] Οἱ Σουηδοὶ νομίζουσιν, ὅτι ὁ προηγούμενος καταιγίδος ἀνεμοστρόβιλος εἶναι Τρὸλλ καταδιωκομένη ὑπὸ τῆς βροντῆς· [13] ἐν δὲ γερμανικοῖς καὶ σκανδιναυικοῖς μύθοις ἀναφέρεται καταδίωξις τῶν Τρὸλλ, τῶν Holzfräulein, τῶν Λευκῶν γυναικῶν κλπ. ὑπὸ τοῦ ἀγρίου κυνηγοῦ, τοῦ Oden κλπ. ἀνάλογος εἶναι ὁ ἑλληνικὸς μῦθος περὶ καταδιώξεως τῶν Ἁρπυιῶν ὑπὸ τῶν πτερωτῶν υἱῶν τοῦ Βορέου. [14] Κατὰ τοὺς σλαβικοὺς μύθους ὁ ἀνεμοστρόβιλος νομίζεται χορὸς τοῦ πονηροῦ πνεύματος· κλείουσι δὲ ἐπιμελῶς ἐν

1 Gregor. Magn., I, 247, 570.
2 Βλ. Grimm, Δ. M. σ. 951—952. Πρβλ. καὶ σ. 262. 599.
3 Schwartz, Naturan. II. 74—75.
4 Βλ. Monnier, Tradit. popul. comparées 1854 σ. 28—30.
5 Zeitschrift f. deutsche myth. u. sittenk. τ. I σ. 102.—Grimm. D. M. σ. 262.
6 Kuhn, Westf. Sagen. II, 93.
7 Leoprechting, Lechrain σ. 15, 101.
8 Montanus, Die deutschen Volksfeste. Iserlohn, 1854. II σ. 103.
9 Mannhardt, Wald-u. Feldkulte, τ. I σ. 611. Τοῦ αὐτοῦ, Korndämonen σ. 2. 19.
10 Mannhardt, Wald-u. Feldk. I. σ. 149.
11 αὐτ. I, 139.
12 αὐτ. I, 149.
13 αὐτ. I, 128.
14 αὐτ. τ. II σ. 95.

ταῖς καλύβαις πάντα τὰ ἀνοίγματα, ἵνα μὴ εἰσδύσῃ τὸ κακόν· [1] κατὰ δὲ τὰς δοξασίας τῶν Βοημῶν, ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ ὑπάρχει ὁ διάβολος ἢ μία μάγισσα· [2] οἱ δὲ Ῥωμοῦνοι τῆς Τρανσυλβανίας πιστεύουσιν ὅτι ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ χορεύει τὸ πονηρὸν πνεῦμα. [3] Τέλος οἱ χωρικοὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ Βρετανίας καὶ Πικαρδίας λέγουσιν, ὅταν πνέῃ ἀνεμοστρόβιλος· «ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος περᾷ.» [4]

Ἐκ πάντων δὲ τῶν πονηρῶν πνευμάτων κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰς Νεράιδας ἀποδίδωσιν ὁ καθ' ἡμᾶς λαὸς τὴν γένεσιν τοῦ ἀνεμοστροβίλου. Ἐν Γορτυνίᾳ λέγοντες *Ἀνεμογαζοῦδες* καὶ ἀλλαχοῦ *Ἀνεμικὰς*, τὰ ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ δαιμόνια, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, ἐννοοῦσι κυρίως Νεράιδας. Ἡ αὐτὴ καθαρῶς δοξασία διετηρήθη καὶ παρά τισι κελτικοῖς λαοῖς· οὕτως οἱ Βρετανοὶ ἐν Γαλλίᾳ νομίζουσιν, ὅτι ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἐγκλείει Fées [5], καὶ οἱ Ἰρλανδοὶ Ἔλφ· [6] παρὰ δὲ Γερμανοῖς, παραφθαρείσης τῆς ἀρχικῆς ἰδέας, ἀντικαθιστᾶσι ταύτας μάγισσαι (Hexen), ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω. — Ἐν Ζακύνθῳ, ὁσάκις πνέῃ ἀνεμοστρόβιλος, λέγουσι «*χορεύουνε ἡ Ἀνεράιδες*·» τοὺς δὲ κύκλους, οἵτινες χαράσσονται ἐν τῇ κόνει ἢ ἐν τῇ ἄμμῳ ἐκλαμβάνουσιν ὡς ἴχνη τῶν ποδῶν τῶν Ἀνεράιδων. [7] Οἱ παλαιότεροι Γερμανοὶ ἐπίστευον ὁμοίως, ὅτι ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ χορεύει ἡ Ἡρωδιάς· [8] ἐν Innthal τῆς Τιρολίας ὁ ἀνεμοστρόβιλος καλεῖται Hexentanz (χορὸς μαγισσῶν), διότι ὀρχοῦνται ἐν αὐτῷ αἱ μάγισσαι. [9] Ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν ὁμοίων σλαβικῶν καὶ ῥουμουνικῶν μύθων· κατά τινα δὲ πολωνικὴν δοξασίαν, ὅταν πνέῃ ἀνεμοστρόβιλος, ὀρχεῖται τὸ πονηρὸν πνεῦμα [10]

Ὅπως μὴ ἐξοργισθῶσιν αἱ Νεράιδες, ὀφείλει ἕκαστος κατὰ τὴν δίοδον ἀνεμοστροβίλου νὰ πέσῃ πρηνὴς κατὰ γῆς, μέχρις οὗ παρέλθῃ τὸ κακόν. Τὰ παιδία κωλύουσιν ἐπιμελῶς ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς οἰκίας, ἢ ὁσάκις τοῦτο εἶναι ἀδύνατον καθίζουσι ταῦτα χαμαί. Κατά τινα ἠπειρωτικὴν παράδοσιν μία μητέρα ἐθέριζε μὲ τὴν κόρην της· τότε ἐσηκώθη ἕνας μεγάλος ἀνεμοστρόβιλος, καὶ ἡ μητέρα ἔσκυψε, ὅσῳ 'ποῦ πέρασε· ἡ κόρη ὅμως δὲν ἤθελε νὰ σκύψῃ. Τὴν ἐπῆραν λοιπὸν αἱ Νεράιδες καὶ τὴν ὑπῆγαν εἰς ἓν βουνὸν καὶ τὴν ἐκράτησαν μαζί τους. [11] — Οἱ Ἰρλανδοὶ πιστεύουσιν ὅτι Ἔλφ με-

1 Hanusch, Slawische Mythologie σ. 185.
2 Grohmann, Sagen aus Böhmen σ. 111.
3 W. Schmidt, des Jahr u. seine Tage σ. 16.
4 P. L(acroix) Jacob bibliophile, Curiosités de l'histoire des croyances populaires au moyen âge· 1859 σ. 119.
5 Nore, Coutumes etc. des provinces de France. σ. 216—217.—Ἐν Béarn τῆς Γαλλίας πιστεύουσιν ὅτι αἱ Fées διεγείρουσιν ἢ κατευνάζουσι καταιγίδας· (αὐτ. σ. 125).
6 Nore σ. 216—217.—Grimm, Irische Elfenmärchen σ. X. Deutsche Myth. σ. 599.
7 Schmidt, Volks[illegible] σ. 124.
8 Grimm, D. M. σ. 262 σημ.
9 Zingerle, Sitten u. Gebräuche des Tiroler Volks. Innsbruck, 1857.
10 Woycicki παρὰ Grimm. D. M. σ. 599.
11 Hahn, Gr. u. alban. Märchen ἀρ. 81 τ. II σ. 80.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τοικοῦσι καὶ δι' ἀνεμοστροβίλου μεταβαίνουσιν εἰς τὰς νέας αὐτῶν κατοικίας, διὰ τοῦτο προσκλίνουσι πρὸ τοῦ ἀνεμοστροβίλου οἱ ἀπαντῶντες. [1] Ἐν τοῖς Βοσγίοις ὄρεσι ὑπάρχουσι μέρη, ὧν ὑπεράνω διέρχεται χορεία μουσικῶν (Mouhi-heuken,) ἣν ἐπικίνδυνον εἶναι νὰ συναντήσῃ τις· ὅπως μὴ τὸν κατασπαράξωσιν, ὀφείλει νὰ πέσῃ πρηνής·[2] Παραπλήσια ἐποίουν ἐνιαχοῦ τῆς Γερμανίας οἱ χωρικοί, ὁσάκις ἐνόμιζον ὅτι ἤκουον κατὰ τὴν νύκτα διερχομένην τὴν ἀγρίαν θήραν (die wilde Jagd)· ὤφειλον νὰ κατακλιθῶσι τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν γῆν ἐστραμμένον ἔχοντες, ὅπως μὴ κακοποιήσῃ αὐτοὺς ὁ ἄγριος κυνηγός· ἦν δ' ὁ ἄγριος κυνηγὸς αὐτὸς ὁ ὕπατος τῶν γερμανικῶν μύθων θεὸς Wuotan, ἡ δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἐκχριστιανισθεῖσι γερμανοῖς περισωθεῖσα δεισιδαιμονία ἦν ἴσως λείψανον τῆς παλαιᾶς λατρείας τοῦ θεοῦ τούτου· τανῦν ἐν Βοημίᾳ, πίπτουσιν ἐπίσης πρηνεῖς, ὁσάκις νομίζουσιν, ὅτι ὑπεράνω τοῦ φυλώματος τῶν δασῶν ἀκούουσι τοὺς καλπασμοὺς τῶν ἵππων καὶ τὰς ὑλακὰς τῶν κυνῶν τῶν φανταστικῶν θηρευτῶν, καὶ μένουσιν ἐν τῇ αὐτῇ θέσει μέχρις οὗ ἐπέλθῃ ἡσυχία, ἐμφαίνουσα τὴν απομάκρυνσιν τῆς ἀγρίας θήρας. [3]

Ἐκτὸς δὲ τῆς ὑποκλίσεως πρὸ τοῦ ἀνεμοστροβίλου, συντελεστικωτάτας πρὸς ἀποτροπὴν τῶν ἀπὸ τούτου δεινῶν ἡγοῦνται ἐπῳδάς τινας, ἃς εὐφήμῳ τῷ στόματι καὶ μικρᾷ φωνῇ ἀπαγγέλλουσιν. [4] Ἐν Ἀθήναις καὶ μάλιστα πλησίον τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν, διερχομένου ἀνεμοστροβίλου, αἱ γραῖαι κύπτουσι χαμαὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, ἐπιφωνοῦσαι. *Μέλι καὶ γάλα 'ς τὸ δρόμο σας!* [5] Τούτου ἕνεκα καὶ τὰ ἐξωτικὰ πολλάκις ἐν Μακεδονίᾳ κατ' εὐφημισμὸν καλοῦνται *Γλυκὰ καὶ μελιτεῖνα.*[6] Ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάμης, ἀπαγγέλλουσι μακροτέραν ἐπῳδήν, ἐν ᾗ ἀναφέρεται καὶ ἡ σχέσις τῶν Νεράιδων πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, περὶ ἧς ἀλλαχοῦ ποιούμεθα λόγον. [7] «*Χαιράμεναις, καλόκαρδαις! Μέλι καὶ γάλα 'ς τοῦ βασιλέα τὴν τάβλα! 'Σ τὴν ψυχὴ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἀλέξανδρου, κακὸ μὴ μου κάμετε!*» [8] Πολλαχοῦ τῆς Μακεδονίας, ἐγειρομένης σφοδρᾶς θυέλλης, ἧς πρόξενοι νομίζονται Νεράιδες, ψιθυρίζουσι πρὸς καταστολὴν ταύτης. *Μέλι καὶ γάλα* (τρίς). *κἀτ' ἀπ' ἐδῶ πέρασεν ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος· ζῇ καὶ βασιλεύει* (τρίς). [9] Ἐπὶ τῶν Πιερίων ὀρέων ὑπάρχει μέγα σπήλαιον, ἐν ᾧ, ὡς οἱ ποιμένες καὶ οἱ χωρικοὶ τῶν πέριξ δοξάζουσι, κατοικοῦσιν *ἐξωτικαίς*· οὐδεὶς τολμᾷ νὰ

1 Grimm, Irische Elfenm. σ. X. — Βλ. καὶ Résie, Histoire des sciences occultes τ. I σ. 463.

2 Usages et superstitions dans les Vosges ἐν Magasin pittoresque 1866 σ. 135.

3 Grohmann, Sagen aus Böhmen σ. 77 80.

4 Ἐν Κορινθίᾳ πολλάκις διαβαίνοντος τοῦ ἀνεμοστροβίλου ἐπιφωνοῦσι πτύοντες· «Σκατὰ 'ς τὰ γένειά σου!» καταρώμενοι καὶ ὑβρίζοντες οὕτω τὸν ἐν τῷ ἀνέμῳ διάβολον.

5 Πιττάκης ἐν Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι 1852 σ. 647. — Βλ. καὶ Wachsmuth, das alte Griech. im neuen σ. 31. 56. — Σ. Καρτεσίου, ὁ Καρπάθιος κωμῳδία σ. 31.

6 Χαρισ. Μεγδανοῦ, Λύχνος Διογένους σ. 263.

7 Βλ. Πολίτου, ὁ περὶ Γοργόνων μῦθος σ. 8. κε.

8 Schmidt, Volksl. σ. 125.

9 Ἰω. Μιχαὴλ, Μακεδονικὰ σ. 29.

πλησιάσῃ εἰς αὐτό, οὐδὲ νὰ ἀποκόψῃ δένδρον ἐκ τῶν ἐγγὺς δασῶν· ὁσάκις δ' αἱ γυναῖκες τῶν παρακειμένων χωρίων βλέπουσιν ἐγειρομένας θυέλλας ἐν ταῖς πέριξ κορυφαῖς, ὅπως ἐξορκίσωσι τὰ φοβερὰ πνεύματα, ἀναφωνοῦσι *Μέλι καὶ γάλα!* [1] Αἱ ἐπῳδαὶ αὗται ὑποδεικνύουσιν, ὅτι ἐν ἐποχῇ παλαιοτέρᾳ προσέφερον πράγματι ταῖς Νύμφαις, αἷς ἀπέδιδον τὴν αἰτίαν τῶν θυελλῶν, προσφορὰς ἐκ μέλιτος καὶ γάλακτος. Ἐν οἰκείῳ τόπῳ θὰ διαλάβωμεν ἐκτενῶς περὶ τῶν συνειθιζομένων ἔτι προσφορῶν πεμμάτων καὶ μέλιτος καὶ γάλακτος πρὸς ἐξιλασμὸν τῶν Νεράιδων ἢ τῶν Μοιρῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐν ὁμοίαις περιπτώσεσιν, ἐπὶ ἀνεμοστροβίλου, ὡς βεβαιοῖ ὁ Θεοτόκης ἐν τῷ περὶ Κερκύρας συγγραμματίῳ του, συνείθιζον οἱ χωρικοί, τοὐλάχιστον κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ, πρὸ 60 περίπου ἐτῶν, νὰ προσφέρωσιν εἰς τὰς Νεράιδας *μέλι καὶ γάλα*, ὁσάκις, κατὰ τὴν γνώμην εἰδημόνων γυναικῶν, διήρχοντο διὰ τοῦ μέρους, ἐν ᾧ οἱ προσάγοντες τὴν προσφορὰν εὑρίσκοντο, ὅπερ ἄκρῳ ποδὶ μόλις θίγουσιν· ἐνομίζετο δὲ ὅτι προήγγειλε πάντοτε τὴν δίοδον αὐτῶν αἰφνίδιος στρόβιλος κονιορτοῦ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σφοδρός; [2] Καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες συνείθιζον ἐνίοτε νὰ θύωσιν ἄρνα μέλαιναν τῷ Τυφῶνι, πρὸς ἀποτροπὴν τῶν καταιγίδων. Τὸ ἔθος τοῦτο ὑπαινίσσεται καὶ ὁ Ἀριστοφάνης, καὶ πλατύτερον ἀναφέρουσιν οἱ Σχολιασταὶ αὐτοῦ. [3] Ἀπαράλλακτον δ' ἔθιμον διατηρεῖται μέχρι τοῦ νῦν ἐν Καρινθίᾳ (Kärnten) καὶ ἔν τισιν ἄλλαις γερμανικαῖς χώραις. Σφοδροῦ ἀνέμου πνέοντος, πρὸ πάντων κατὰ τὰ δωδεκαήμερα, πρὸς ἐξιλασμὸν τοῦ ἀνεμοστροβίλου, θέτουσι πρὸ τῶν θυρῶν ἐν ὀστράκοις ᾠῶν, ἢ ἐν μικροῖς πινακίοις, γάλα ἢ ἄλλα ἐδέσματα· ταῦτα δὲ πολλάκις ἡ οἰκοδέσποινα τίθεισι οὐχὶ πρὸ τῆς θύρας, ἀλλ' ἐπί τινος δοκοῦ, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προεξεχούσης μικρὸν κατὰ τὴν γωνίαν τῆς στέγης. [4]

Τὸν μὴ οὕτω τιμῶντα καὶ ἐξορκίζοντα τὸν ἀνεμοστρόβιλον, αἱ Νεράιδες ἢ οἱονδήποτε ἄλλο δαιμόνιον ἐν αὐτῷ ἐγκρύπτεται, συναρπάζουσι καὶ εἰς ἀπωτάτους μεταφέρουσι τόπους. Ἀνωτέρω παρέθεμεν τοιαύτην τινὰ ἠπειρωτικὴν παράδοσιν, ἐν δὲ τῷ περὶ Νεράιδων κεφαλαίῳ τῆς Νεοελληνικῆς ἡμῶν μυθολογίας ποιούμεθα ἐκτενέστερον λόγον περὶ τοῦ *συνεπάρματος* γυναικῶν πρὸ πάντων ἢ κορασίων ἢ παίδων ὑπὸ Νεράιδων. Ἰδίως δὲ ὁ ἀνεμοστρόβιλος, ἢ

1 Pouqueville, Voyage de la Grèce τ. III σ. 88. — Τὸ σπήλαιον εἶναι ἴσως τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Heuzey (Le mont Olympe et l' Acarnanie σ. 204) ἀναφερόμενον, ὡς κείμενον ἐπὶ τοῦ ὄρους «Φλάμπορο» δύο ὥρας κάτωθεν τῆς κορυφῆς. Οἱ χωρικοὶ νομίζουσιν ὅτι ὁ πλησιάζων εἰς αὐτὸ ἐξίσταται τῶν φρενῶν. Ἴσως ἦν τὸ πάλαι ἱερὸν ταῖς Πιερίσι Μούσαις, ὧν εὔκολος ἡ μετάπτωσις εἰς Νεράιδες, ἀφ' οὗ καὶ αἱ Μοῦσαι ἦσαν ἐκ τοῦ γένους τῶν Νυμφῶν. (Πρβλ. καὶ Schmidt, Volksl. σ. 125).

2 Théotoky, Détails sur Corfou. Corfou, 1826 σ. 123.

3 Σχόλ. Ἀριστοφ. Βατρ. 847. «ἄρν' ἄρνα μέλαιναν: Ὡς τοιαύτης γενομένης θυσίας τῷ Τυφῶνι ἐπὶ τῷ λῆξαι τὰς καταιγίδας. — Τοιαῦτα γὰρ ἔθυον τῷ Τυφῶνι, ὁπότε στροβιλώδης ἐκινήθη ἄνεμος, τῶν γὰρ τοιούτων οὗτός ἐστιν ἔφορος· εἰκότως δὲ μέλαιναν καὶ οὐ λευκήν, ἐπειδὴ καὶ ὁ Τυφὼς μέλας.»

4 Germania 1860 τ. XI σ. 75 ἔνθα καὶ πολλοὶ συγγραφεῖς ἀναφέρονται, μαρτυροῦντες περὶ τῆς διαδόσεως τοῦ ἐθίμου ἀνὰ τὴν λοιπὴν Γερμανίαν.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

καὶ ὁ ἄνεμος ἁπλῶς ἁρπάζουσι καὶ ἀπώτατα μετακομίζουσι. Ἀνωτέρω παρέθεμεν τὴν κατάραν «Νά σε πάρῃ ὁ ἄνεμος!» ἐντονωτέρα ταύτης εἶναι ἡ ἐν Κεφαλληνίᾳ συνειθιζομένη. *Ἀνεμορρούφουλος κι' ἀνεμοκάπνιστος* (ἔνθα ὑπονοεῖται «Νὰ γίνῃς» ἢ «Νὰ σ' ἀκούσω ἀνεμμορρούφουλον» κλπ.) [1] Κατά τι θηραϊκὸν ἀνέκδοτον παραμύθιον Βασιλοποῦλα, φοβουμένη τὸν πατέρα της, ἀναβαίνει εἰς ἡλιακὸν καὶ περιτριγυρίζει, φωνάζουσα. «Ἀέρα μου, ἀνεμοστρόφιλά μου, ἔλα νά με 'πάρῃς! — Ἔρχεται ἕνας ἀνεμοστρόφιλος, σηκώνει τὸ παιδὶ καὶ τὸ 'παίρνει, 'πάει 'ς τὴν ἄβυσσο . . . . ὁ ἄνεμος ὑπῆε καὶ τὤρρηξε 'ς τὴν ἔρημο, 'ςὲ μιὰ βασιλικὴ αὐλή.» [2] Οἱ ἀπροσδοκήτως βλέποντές τινα ἐρωτῶσιν ἐνίοτε αὐτόν, «Ποιὸς ἀέρας σ' ἔφερε; — ποιὸς ἀέρας σ' ἔρρηξε ἐδῶ;» τοιαῦται δὲ φράσεις ἀπαντῶσιν ἐν παλαιοῖς γαλλικοῖς ποιήμασι «quel vent vos quie?» «quel vent vos maine?» «quel vent vos mnee et quel oré?» [3] Μὲ τὴν φράσιν ταύτην παίζει δημῶδές τι ἀνέκδοτον, καθ' ὃ εἷς λαχανοκλέπτης, καταληφθεὶς ἐπ' αὐτοφώρῳ τὴν νύκτα ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ κήπου, καὶ ἐρωτηθεὶς «Πῶς εὑρέθης ἐδῶ;» ἀπεκρίθη· «*Ἀέρας μ' ἔρρηξε.*— Καλά, καὶ τὰ λάχανα τί θέλουνε, 'ποῦ εἶναι ξεκωλωμένα; — Ἐπιάστηκα ἀπ' αὐτά, νὰ μὴ πέσω. — Ἀμμὴ αὐτά, ποῦ εἶναι 'ς τὸ σακκοῦλι, πῶς εὑρέθησαν ἐκεῖ μέσα; — Αὐτὸ δὰ θαμμάζομαι κ' ἐγώ! [4]»

Ἡ δοξασία, ἄτι ὁ ἄνεμος ἀναρπάζει ἔττιν ὅτε ἀνθρώπους δὲν εἶναι βεβαίως ἐντελῶς ἀβάσιμος· οἱ νεώτεροι μετεωρολόγοι ἀναφέρουσιν ἱκανὰ παραδείγματα ἀνθρώπων, οἵτινες ὑπὸ δεινοῦ τυφῶνος καταληφθέντες ἀνυψώθησαν μέχρι δύο μέτρων ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, καὶ μετὰ ταχύτητος καταπληκτικῆς μετηνέχθησαν εἰς τόπους πόρρω ἀπέχοντας. [5] Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν σπανιωτέρων τούτων καὶ παραδοξοτέρων φαινομένων, καὶ μόνη ἡ καθημερινὴ παρατήρησις τοῦ ἀνέμου καὶ ἰδίως τοῦ ἀνεμοστροβίλου, ἀναρπάζοντος καὶ ἐν ἀκαρεῖ παρασύροντος μακρὰν κουφότερα πράγματα ἤρκει νὰ παράσχῃ ἀφορμὴν εἰς τὴν διάπλασιν ἱκανῶν μύθων παρὰ τοῖς πρώτοις ἀνθρώποις. Οἱ τοιοῦτοι μῦθοι διετυπώθησαν ὁριστικῶς βραδύτερον, ὁπότε ἐμορφώθησαν αἱ περὶ ψυχῆς ἰδέαι, καθ' ἃς ἡ οὐσία ταύτης ἦν ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τοῦ ἀνέμου, καὶ ὧν ἕνεκα διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων ἀμφότερα ἐδηλοῦντο (*πνεῦμα*, anima, animus). Ἐντεῦθεν καὶ οἱ ἄνεμοι ὑπελαμβάνοντο ψυχοπομποὶ δυνάμεις [6] καὶ ἐκ τούτου

1 Νεοελλ. ἀνάλ. τ. II σ. 161. 412.
2 Ἡ Γουροῦνα καὶ ὁ Τριπόδης. Ἀρ. 18 τῆς ἀνεκδότου συλλογῆς Πεταλᾶ.
3 Παρὰ Grimm, D. M. δ' ἔκδ. τ. III σ. 179.
4 Τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο παρενέβαλεν εἰς τὸ ποίημά του, Στράτιν Καλοπίχειρον, ὁ κ. Στέφανος Κουμανούδης· ἀλλὰ πολλῷ πρότερον, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΔ'. ἑκατονταετηρίδος, ἐστιχούργησεν αὐτὸ καὶ ὁ βυζαντῖνος Μανουὴλ ὁ Φιλῆς (Man. Philae, Carmina ed. Miller I σ. 213.)
5 Βλ. Zurcher et Marcollè, Trombes et cyclones, Paris, 1876 σ. 121-122. 60.—Τῶν αὐτῶν, Les météores. 4η ἔκδ. P. 1875 σ. 132 κε. 135.
6 Βλ. Roscher, Hermes der Windgott. Lpz. 1878 σ. 54 κε. Περὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἀέρος καὶ ψυχῶν βλ. αὐτ.—Ἀλλαχοῦ τῆς ἡμετέρας Νεοελληνικῆς μυθολογίας (ἐν τοῖς κεφαλαίοις περὶ Δημώδους ψυχολογίας καὶ περὶ Διαβόλου) θὰ διαλάβωμεν ἐκτενέστερον περὶ τῆς σχέσεως ταύτης.

ἐξηγεῖται, διατί ἐν τῇ Ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ ὁ Ἑρμῆς, ὅστις ἐν ἀρχῇ ἦν πιθανῶς προσωποποίησις τοῦ ἀνέμου, μετέπεσεν, ἴσως πολλῷ πρὸ τοῦ Ὁμήρου, εἰς θεὸν ψυχοπομπόν. Προδήλως δὲ ἡ συνταὔτισις τῶν ἀνέμων ταῖς ψυχοπομποῖς θεότησι καταφαίνεται ἐν τοῖς περὶ Ἁρπυιῶν μυθολογήμασιν. Αἱ Ἅρπυιαι ἦσαν ἅμα καὶ αἱ πτερωταὶ θύελλαι, καὶ δαίμονες τοῦ ταχέως ἐπερχομένου θανάτου. [1] Ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Εὔμαιος λέγουσιν ὅτι τὸν Ὀδυσσέα «ἀκλειῶς Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο.» [2] Ἀλλαχοῦ τῆς Ὀδυσσείας αἱ Ἅρπυιαι ταὐτίζονται καθ' ὁλοκληρίαν ταῖς θυέλλαις· ἡ Πηνελόπη εὔχεται νἀναρπάσῃ αὐτὴν θύελλα, ὡς ἀνήρπασε τὰς Πανδαρέου κούρας·

ἢ ἔπειτά μ' ἀναρπάξασα θύελλα
οἴχετο προφέρουσα κατ' ἀερόεντα κέλευθα,
ἐν προχοῇς δὲ βάλοι ἀψορρόου Ὠκεανοῖο.
Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρας ἀνέλοντο θύελλαι . . . .
τόφρα δὲ τὰς κούρας Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο. [3]

Ἐν Ἰλιάδι ἀναφέρεται ἁπλῶς θύελλα ἀνέμου, ἄνευ σχέσεως πρὸς τὰς Ἁρπυίας· ἡ Ἑλένη καταρᾶται ἑαυτήν·

Ὡς μ' ὄφελλ' ἤματι τῷ, ὅτε με πρῶτον τέκε μήτηρ
οἴχεσθαι προφέρουσα κακὴ ἀνέμοιο θύελλα
εἰς ὄρος ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. [4]

Ταῦτα δ' εἰσὶν ὁμοιότατα τῇ πολλάκις μνημονευθείσῃ δημώδει κατάρᾳ «Νά σε πάρῃ ὁ ἄνεμος!», ἧ καὶ ἀνάλογος ὑπάρχει ἀρχαία παροιμία· «ἀνέμοις παραδοῦναι» (ventis dare aliquid). [5]—Αἱ Ἅρπυιαι ἀπεικονίζοντο παρὰ τῶν ἀρχαίων, ὁτὲ μὲν ὡς πτηνά, ὁτὲ δὲ ὡς πτερωταὶ γυναῖκες, [6] ὡς ἐν τῷ γνωστῷ μνημείῳ τῶν Ἁρπυιῶν ἐν Λυκίᾳ. Νῦν δ' ἐν Ἠπείρῳ αἱ *'ξουθεῖαις* ἢ *'ξωθεῖαις* (ἐξωτικαίς, Νεράϊδες) νομίζονται «ἐναέρια σώματα, ἢ μεταμορφούμενα *μαγικὰ πουλία.*» [7] Ἄξιον σημειώσεως τοῦτο, ἀποδεικνύον ὅτι αἱ Ἅρπυιαι, αἵτινες παρὰ τῶν ἀρχαίων ἐσχετίζοντο πολλαχῶς ταῖς Νύμφαις [8], συνταὐτίζονται μὲ τὰς Νεράϊδας,, οὐ μόνον διὰ τῆς ἀναφορᾶς αὐτῶν πρὸς τὰς θυέλλας, ἀλλὰ καὶ στενώτερον, ἐν Ἠπείρῳ, διατηρηθείσης τῆς παραστάσεως αὐτῶν, ὡς ὀρνίθων.

1 Βλ. Luynes, Mémoire sur les Harpyes ἐν Annali del Instit. di cor. arch. Roma 1845 τ. XVII σ 1 κε.—Gerhard, ἐν Arch. Ztg. τ. I σ. 91.—Preller, Griech. Myth I σ. 458 (436) II 331 Mannhardt, Wald. u. Feldk. τ. II σ. 91 κέ. Αἱ Ἅρπυιαι παρ' Ἀπολλωνίῳ τῷ Ῥοδίῳ (Β. 276), ἔρχονται εἰς τὸν Φινέα «ἠΰτ' ἄελλαι ἀδευκέες» Πρβλ. καὶ Vergil, Aen. XII 855. «Illa (Megaira) volat, celerique ad terram turbine fertur.»)
2 Ὀδ. Α, 241. Τ, 371.—Περὶ τῶν τοιούτων φράσεων βλ. καὶ Roscher, ἔνθ. ἀν. σ. 39 κ. ε
3 Ὀδυσσ. Υ, 63 κ. ε.
4 Ἰλ. Ζ, 345.—Πρβλ. Ἀπολλων. Ῥόδ. Δ, 1112 «Ἢ αὐτήν με ταχεῖαν ὑπὲρ πόντοιο φέροιεν ἐνθένδ' εἰς Ἰαωλκὸν ἀναρπάξασαι ἄελλαι.»
5 Roscher, ἔνθ' ἀν. σ. 39 καὶ τοὺς συγγραφεῖς εἰς οὓς παραπέμπει.
6 Βλ. O. Jahn, Archaeolog. Beitraege σ. 101 κε.
7 Χασιώτης ἐν Χρυσαλλίδι τ. Γ', σ. 9.
8 Πρβλ. E. Curtius ἐν Gerhard's Denkmaeler u. Forschungen 1855 ἀριθ. 73 σελ. 8. — Schmidt, Volk. σ. 126.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Τὰς δοξασίας περὶ *συνεπάρματος* ὑπὸ ἀνεμοστροβίλου, ἢ ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ δαιμόνων ἀνευρίσκομεν καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς. Ἐν τῷ Παλατινάτῳ πιστεύεται, ὅτι ὁ ἄνεμος ἁρπάζει ἀνθρώπους καὶ φέρει αὐτοὺς μακρὰν, 200 ὡρῶν δρόμον. [1] Ἡ Polednice μεσημβρινὸν δαιμόνιον τῶν Βοημῶν, ἁρπάζει ἐν ἀνεμοστροβίλῳ λεχῶνας, ἂν ἐξέλθωσι τῶν οἰκιῶν αὐτῶν. [2] Κατά τι σερβικὸν παραμύθιον, τρεῖς δράκοντες ἀναρπάζουσιν, ὡς ἀνεμοστρόβιλος, τρεῖς ὡραίας βασιλοπούλας χορευούσας. Ὁ ἥρως ἀδελφός των, ἱππεύων πτερωτὸν ἵππον, λυτρώνει αὐτὰς, παλαίσας κατὰ τῶν δρακόντων καὶ νικήσας αὐτούς. Οἱ δράκοντες εἶναι ἀνθρωπόμορφοι, ἀλλ' ἐξερεύγονται φλόγας ἀπὸ τοῦ στόματος. [3]

Ἐνδιαφέρουσα λίαν φαίνεται ἡμῖν σφακιωτική τις παράδοσις, ἐν ᾗ προδήλως ἡ ἐν τοῖς ὄρεσι κατὰ τὴν νύκτα ἐνσκήπτουσα θύελλα παρίσταται ὡς νυμφικὴ πομπή. «Μία φόλα * μοῦ ἔκαμε νάκλι ** ἕνας ἄνθρωπος, ὅπως ἤσασι 'παγομένοι δύο ἄνθρωποι 'ς τὰ 'ψηλότερα βουνὰ, ὅπου κατοικοῦσιν ἀγρίμια· καὶ ἐκεῖ ἀκούσασι τραβάλιον *** πολὺ, καὶ ἐθαρρέψασιν ὅπως νὰ ἦσαν ἄνθρωποι διὰ νὰ φορτώσωσι χιόνι, διὰ νὰ τὸ 'πάγουσι 'ς τὰ Χανιά. Καὶ ἀπ' ἧς ἐσιμώσασι κοντήτερα γρικοῦσι βιόλαις, καὶ λύραις καὶ ρογήσιμα παιγνίδια· διὰ τοῦτο, ἐγνώρισαν καὶ αὐτοὶ, ὅπως δὲν ἦσανι ἄνθρωποι, ἀρρὰ ἦσαν δαιμονικὸ συνέδριον· καὶ τοὺς ζωροῦσι καὶ πέρνουσιν ἀπὸ κοντὸ διάστημα ἀπὸ ἐκεῖ ἀποῦ ἐκάθοντο, μὲ ῥογιορογῆς † φορέματα καὶ ἄρροι μὲ ψαρὰ ἄρογα, ἄρροι μὲ ρογήσιμα, καὶ τοὺς ἔδειξεν ὅπως ἤσασι καὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες, πεζοὶ καὶ καβαλλάροι, πλῆθος πρᾶμμα· καὶ οἱ ἄνδρες ἤσασιν ἄσπροι ὡς τὰ περιστέρια, καὶ αἱ γυναῖκες πορρὰ ὡραίαις, ὡς αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου· εἴδασι καὶ ἐβαστοῦσαν ἕνα πρᾶμμα, ὡς καθὼς καὶ βαστοῦνι τὸν ἀπαθαμένον νεκρὸν, μεταύτως ἀποφάσισαν καὶ αὐτοὶ νὰ τοὺς βαρέσουσι κάμμίαν μπαρουτιὰ, ἀπ' ἧς ἐμπρὸς περάτανι· εἶχαν καὶ ἕνα τραγοῦδι ἀκουσμένο καὶ ἐλέγασιν, ὅπως

Νύφην πᾶ' νὰ πάρωμε, νύφην κύραν
ἀπὸ τὸ κρημνισμένο, νύφη μοναχήν.

καὶ ἀποφασίσασι καὶ τσοῖ ἐπαίξασι μιὰ μπαρουθιά· διὰ ταύτως καὶ αὐτοὶ ἐφωνάξασι, οἱ προσθινοὶ, μιὰ φωνή· «τί εἶναι;» καὶ οἱ ὀπισινοὶ ἀποκριθήκανι, «Τὸν γαμπρό μας ἐσκοτώσασι, τὸν γαμπρό μας ἐσκοτώσασι,» καὶ ἔκλαιγαν, καὶ ἐφωνιάξασι καὶ ἐφύγασι.» [4]

Παρόμοιαι παραστάσεις τῆς θυέλλης ὡς γάμου ἢ νυμφικῆς πομπῆς ἀπαντῶσιν ἐν τῇ μυθολογίᾳ πολλῶν λαῶν, γερμανικῶν πρὸ πάντων καὶ σλαβικῶν. Ἐν Masuren λέγουσιν ἐπὶ ἀνεμοστροβίλου, ὅτι «ὁ διάβολος ὀχεῖται πρὸς γάμον.» [1] Ἐν Βοημίᾳ πιστεύουσιν, ὅτι ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ ἐποχεῖται ἡ νύμφη, ἣν ὁ διάβολος ἁρπάζει ἐκ τῆς γῆς. [2] Οἱ Λιέσοι τῶν ῥωσικῶν μύθων ἁρπάζουσι γυναῖκας καὶ νυμφεύονται ταύτας. Ὁπόθεν δὲ ἡ θορυβώδης πομπὴ τοῦ γάμου αὐτῶν διέρχεται, ἐγείρεται σφοδρὰ καταιγίς. Ἂν εἰς τὸν δρόμον των ἐπιπροσθήσῃ χωρίον πολλαὶ οἰκίαι καταστρέφονται, ἂν δάσος πολλὰ δένδρα ἐκριζοῦνται. Ἐν δὲ τῇ διοικήσει Ἀρχαγγέλου, ὁ ἀνεμοστρόβιλος θεωρεῖται χορὸς τοῦ Λιέσι μετὰ τῆς νύμφης του. [3] Ἐν Γερμανίᾳ τέλος ὁ ἀνεμοστρόβιλος, ὅστις προηγεῖται καταιγίδος, καλεῖται συνήθως «Ἀνέμου νύμφη» (Windsbraut Windsprût), ἐνίοτε δὲ ἡ «ὀχουμένη γυνή» (Das fahrende Weib). [4] Ἴσως δ' οὐχὶ ὅλως ἄσχετος ταῖς τοιαύταις παραστάσεσιν ἐστὶ καὶ ὁ ἀρχαῖος ἀττικὸς μῦθος περὶ ἁρπαγῆς τῆς Ὠρειθυίας ὑπὸ τοῦ Βορέου.

Ἡ κρητικὴ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι οἱ ἰδόντες τὴν νυμφικὴν τῶν δαιμόνων πομπὴν ἐπυροβόλησαν καὶ ἀπέκτειναν τὸν γαμβρόν. Τοιαῦτα ἐπεισόδια ἀναφέρονται συχνότατα ἐν ταῖς γερμανικαῖς καὶ σλαβικαῖς παραδόσεσι περὶ τῆς νυκτερινῆς ἀγρίας θήρας· ὁ βλέπων ταύτην διερχομένην πυροβολεῖ καὶ φονεύει μίαν μάγισσαν, [5] ἢ ἀναρρίπτει μάχαιραν καὶ πίπτει αὕτη αἱματοσταγής. Κατὰ τὰς βοημικὰς παραδόσεις, ὅταν πυροβολήσῃ τις κατὰ τῆς ἀγρίας θήρας ἀκούεται μεγάλη βοὴ καὶ ταραχὴ, καὶ καταπίπτει νεκρὰ μία γλαύξ. [6] Ἐν γένει δὲ, ἐν τοῖς μύθοις καὶ ταῖς παραδόσεσι πολλῶν λαῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων ἀναφέρονται τοξεύματα ἢ πυροβολισμοὶ κατὰ τῶν νεφῶν, ἢ τοῦ οὐρανοῦ ἢ τῶν οὐρανίων σωμάτων· [7] ἀλλὰ ταῦτα διάφορον ἔχουσιν ἑκάστοτε ἔννοιαν καὶ ἐκ διαφόρων ἰδεῶν πολλάκις ἀπορρέουσι.

Ἡ περὶ νυμφικῆς πομπῆς παράδοσις δύναται νἀναχθῇ εἰς τὸν γενικώτερον κύκλον τῶν πολυαρίθμων, ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην διαδεδομένων, παραδόσεων περὶ τῆς *μανικῆς στρατιᾶς* ἢ περὶ τῆς *ἀγρίας θήρας*· (La mesnie furieuse; le grand veneur κλπ. γαλλ. — Das wuthende Heer; die wilde Jagd γερμ.). Ἦσαν δ' αἱ παραδόσεις αὗται ἀρχικῶς μυθικαὶ ἴσως παραστάσεις τῆς εἰς δάση ἐνσκηπτούσης θυέλλης, ἔκπαλαι ἀναμιγεῖσαι μετ' ἄλλων μυθολογικῶν στοιχείων. Ἐν Γερμανίᾳ, συνεδέοντο στενώτατα τῇ λατρείᾳ τοῦ Ὀδίνου, [8] ἀλλ' οὐ σμικρὰν ἔσχον πρὸς αὐτὰς ῥοπὴν αἱ χριστιανικαὶ ἰδέαι, διότι νῦν ἀντὶ θεῶν ἢ ἡρώων ἀναφέρονται ἐν ταῖς γερμανικαῖς παραδόσεσιν, ὡς ἀ-

1 Schönwerth, Aus der Oberpfalz II 112 — Mannhardt, Wald. u. Feldk. II, 93.
2 Grohmann. Sagen aus Boehmen σ. 113.
3 Wuk Steph. Karadschitsch, Volksmaerchen der Serben ἀρ. 5.
* Φορά. ** διήγησις· λ. τουρκ. *** θόρυβον· λ. ἰταλ. (travaglio) † Λογιῶν λογῆς· παντοειδῆ· σημειωτέον ὅτι ἐν Σφακίοις τὸ λ μεταβάλλεται πολλάκις εἰς ρ.
4 Pashley, Travels in Crete τ. II σ. 232—234 Βλ. καὶ Ἀντωνιάδου, Κρητηΐδα σ. 119—120.

1 Töppen, Aberglauben aus Masuren; ἐκδ. 2. σ. 34. Παρὰ Mannhardt, Wald-u. Feldk. τ. II σ. 96.
2 Grohmann, Aberglauben aus Böhmen σ. 35. 95.
3 Mannhadt αὐτ. τ. I. σ. 143.
4 Grimm, D. Myth. σ. 525—526.
5 Mone, Anzeiger τ. IV σ. 309.
6 Grohmann, Sagen aus Böhmen σ. 78.
7 Βλ. ἐν ἐκτάσει Rochholz, Deutscher Glaube τ. I. σ. 44 κ. ε.
8 Simrock, D. Myth. § 71 σ. 191 δ' ἐκδ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ποτελοῦντες τὴν μανικὴν στρατιὰν ἢ ὡς συνθηρευταὶ τοῦ ἀγρίου κυνηγοῦ διάβολοι, μάγισσαι, φάσματα, νεκροί, ἀβάπτιστα παιδία κλπ. [1] Ἴσως ὁ πρῶτος πυρὴν τοῦ μύθου πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἐν τοῖς Βεδικοῖς ὕμνοις περὶ διώξεως τῶν πονηρῶν δαιμόνων ὑπὸ τοῦ Ἴνδρα συνοδευομένου ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τῶν Μαρούτ (ἀνέμων), ἐν ᾗ καὶ πνεύματα τεθνεώτων. Βεβαιότατον ὅμως ὅτι οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες εἶχον ὅμοια μυθολογήματα. [2] Τούτων κυριώτατα εἰσὶ τα περὶ Ὠρίωνος διώκοντος τὰς Πλειάδας, ἢ συνθηρεύοντος μετὰ τῆς Ἀρτέμιδος. [3] Ὁ δὲ καθ' ἡμᾶς λαὸς διηγεῖται πολλὰς παραδόσεις ἐμμέσως ἢ ἀμέσως σχετιζομένας ταῖς περὶ «μανικῆς στρατιᾶς», ὧν τὰς πλείστας, ἰδίως δὲ τὰς διαλαμβανούσας περὶ ἀγώνων φασμάτων, ψυχῶν τεθνεώτων καὶ τελωνίων πρὸς ἄλληλα, θὰ ἐξετάσωμεν ἐκτενέστερον ἐν τῷ περὶ Δημώδους ψυχολογίας κεφαλαίῳ τῆς Νεοελληνικῆς ἡμῶν μυθολογίας. Ἐνταῦθα περιοριζόμεθα ν' ἀναγράψωμεν λακωνικήν τινα παράδοσιν, διότι αὕτη ἀναφέρει καὶ περίεργον λεπτομέρειαν καταδεικνῦσαν τὴν σχέσιν τοῦ καρκίνου πρὸς τὰ τοιαῦτα μυθολογήματα: Ἐν Τρινάσῳ, γέρων τις, φυλάττων ἀγρὸν ἀραβοσίτου, ἤκουσε περὶ τὰ μεσονύκτιον μέγαν θόρυβον καὶ εἶδε πολλοὺς ἱππεῖς· ὅτε ἐπείσθη, ὅτι δὲν ἦσαν ἄνθρωποι, ἐτράπη εἰς φυγήν, ἀλλὰ κατεδίωξεν αὐτὸν *ἕνας μεγάλος κάβουρας*, ὁ ὁποῖος τὸν κατέφθασεν εἰς τὸ χωρίον, ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχον τοῦ ἀγροῦ, καὶ τὸν ἐδάγκασεν, ὅτε ἐπάτησε τὸ κατώφλιον τῆς οἰκίας αὐτοῦ· ἐκ τοῦ δήγματος ἠσθένησεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὁ γέρων, προσβληθεὶς ὑπὸ πυρετοῦ. [4] Κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς μύθους ὁ ἄγριος θηρευτὴς Ὠρίων θνήσκει δηχθεὶς ὑπὸ σκορπίου, [5] ὡς δ' ὁ τὰ μάλιστα διαδεδομένος χιακὸς μῦθος ἀναφέρει, ἐδήχθη ὅτε ἀπεπειράθη νὰ βιάσῃ τὴν συγκυνηγὸν Ἀρτέμιδα. [6] Ἀλλὰ καὶ ἔν τισι γερμανικαῖς παραδόσεσιν ὑπεμφαίνεται σχέσις τοῦ καρκίνου ἢ σκορπίου πρὸς τὴν ἀγρίαν θήραν. [7]

VIII ΣΙΦΩΝΕΣ

Διάβολος προξενεῖ σίφωνας. — Λάμια. — Δεισιδαίμονες τρόποι πρὸς ἀποτροπὴν τῶν σιφώνων. — Σύννεφα ῥοφοῦσι νερόν.

Τὸ φαινόμενον τοῦ θαλασσίου σίφωνος, [8] φοβερώτερον μὲν ἀλλ' ἧττον

1 Αὐτ. σ. 192—193.—Ἐν γένει περὶ τῶν παραδόσεων τούτων βλ. Simrock § 71—73.—Grimm, D. M. σ. 807—902.—F. Liebrecht, des Gervasius Otia σ. 173—211 (La mesnie furieuse).—Kuhn ἐν Haupt's Zeitschr. f. Deutsch. Alterthum τ. VI σ. 117 κ. ε. — Grohmann, Sagen aus Böhmen σ. 74—86 (Βοημικαὶ παραδόσεις περὶ ἀγρίας θήρας).

2 Βλ. ἐν ἐκτάσει Dilthey, Die Artemis und die wilde Jagd ἐν Rhein. Museum f. Philologie N. Σ. 1870 τ. XXV. σ. 321 κ. ε.

3 Πρβλ. Preller, Gr. Myth I. σ. 367 (351) 371—372 (355).

4 Παρὰ τοῦ κ. Πουλίκου Ν Πουλικάκου, ἐκ Τρινάσου.

5 Κατά τινα δημώδη πρόληψιν ὁ καρκῖνος ἀφεθεὶς εἰς τὴν ξηρὰν μεταβάλλεται εἰς σκορπίον· ἐν γένει δ' ἐν πολλοῖς ἀναγνωρίζει ὁ λαὸς σχέσιν τοῦ καρκίνου πρὸς τὸν σκορπίον.

6 Βλ. Preller, Gr. Myth. II σ 371—372 (355) καὶ τοὺς συγγραφεῖς, εἰς οὓς παραπέμπει. —Ἴσως ὁ μῦθος εἶναι μεταγενέστερος καὶ ἀστρονομικός, ἐπινοηθεὶς ἐκ τῆς παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Σκορπίος ἐπιτέλλει, ὅτε ὁ Ὠρίων πλησιάζει εἰς τὴν δύσιν αὐτοῦ.

7 Πρβλ. Simrock, D. Myth. § 73 σ. 201—202.

8 Κοινῶς σίφουνας· λέγουσι προσέτι «σιφουνικὸ» τὴν ὑπὸ σφοδροῦ συνοδευομένην ἀνέμου ῥαγδαίαν βροχήν, καὶ «σιφουνιάζουν, ἢ σιφουνίζουν» ἐπὶ ὑγρῶν ὑφασμάτων, ἅτινα ξηραίνει ὁ ἄνεμος.

γνωστὸν τῶν τυφώνων ἀποδίδουσιν ἐπίσης εἰς δαιμονικὴν ἐπήρειαν, πιστεύοντες ὅτι ὁ Διάβολος προξενεῖ αὐτό, [1] ἐνιαχοῦ δέ, ὅτι αἱ Νεράϊδες, καὶ ἰδίως ἡ βασίλισσα αὐτῶν, ἡ «Λάμια τοῦ πελάγου». Ἐν Ἤλιδι ἀναφέρουσιν εἰς τὴν Λάμιαν τὴν αἰτίαν τῶν σιφώνων καὶ παντὸς ἀνεμοστροβίλου, ὑπολαμβάνουσι δὲ ταύτην δυσμενῆ τοῖς ναυτιλλομένοις καὶ ἐν γένει τρομεράν. [2] Ὁσάκις δὲ πλοῖόν τι κινδυνεύει ἐκ σίφωνος, πυροβολοῦσι κατ' αὐτοῦ διὰ τηλεβόλων, ἢ διὰ τῶν πλατυστόμων *τρομπονίων*, ὅπως διαρρήξωσιν αὐτόν· καὶ τοῦτο μὲν εἶναι ὀρθότατον καὶ ἀπεδείχθη πολλάκις λίαν τελεσφόρον. [3] Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα μετέπεσεν εἰς δεισιδαιμονίαν, καὶ πολλοί, ἀγνοοῦντες τὸν φυσικὸν λόγον αὐτοῦ, διαβλέπουσιν ἐν αὐτῷ μόνον εἶδος ἀπειλῆς κατὰ τοῦ ὑπερφυοῦς φαινομένου καὶ ἀντὶ πυροβολισμῶν ἐπίσης συντελεστικὸν νομίζουσιν, ὅτι εἶναι, ἂν ἐμπήξωσι τὴν αἰχμὴν μαχαίρας ἐπὶ ἑνὸς τῶν ἱστῶν τοῦ πλοίου. [4] Οἱ δὲ παρὰ τὴν νότιον τοῦ Εὐξείνου ἀκτὴν οἰκοῦντες Ἕλληνες, ὅταν ἴδωσι σίφωνα (κοινῶς *ζίφον*) λαμβάνουσι μάχαιραν καὶ ποιοῦσι τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, λέγοντες· «ἀναστήτω ὁ Θεὸς κλπ.» ἢ «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος κλπ.» καὶ οὕτω νομίζουσιν ὅτι τὸν κόπτουσι. [5]

Πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐξηγοῦσι τὸ φαινόμενον τοῦ σίφωνος, λέγοντες ὅτι εἶναι νέφη, κατερχόμενα, ὅπως ἀντλήσωσι τὸ ἀναγκαιοῦν αὐτοῖς πρὸς βροχὴν ὕδωρ. — Ἐν Κύπρῳ πιστεύουσιν, ὅτι μετὰ τὴν βροχὴν τὰ σύννεφα καταβαίνουν εἰς τὴν ἀκροθαλασσιά, διὰ νὰ ῥουφήξουν νερόν· καὶ ἐκεῖ 'ποῦ σταθοῦν καταπίνουν ὅτι εὕρουν, ἢ ἄνθρωπος εἶναι ἢ ζῷον, καὶ πέτραις ἀκόμα. Πολλαὶ γραῖαι ἀκούουσι μάλιστα εἰς ἀπόστασιν πολλῶν ὡρῶν, τὸν φοβερὸν κρότον, τὸν ὁποῖον οὕτω προξενοῦσι. [6] Αἱ ἰδέαι ὅμως αὗται προῆλθον μᾶλλον ἐξ ἀτελοῦς καὶ ἐπιπολαίου παρατηρήσεως τοῦ φαινομένου, καὶ οὐχὶ ἐκ δεισιδαιμονίας. [7]

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

1 Βλ. καὶ Schmidt, Volksl. I. σ. 178.

2 Wachsmuth, das alte Griechenland σ. 30-31.

3 Πρβλ. Fonvielle, Eclairs et tonnerres. Paris, 1874 σ. 77 κ. ε.

4 Pègues, Histoire du volcan de Santorin. σ. 543.

5 Πανδωρ. τ. ΙΓ' σ. 505.

6 Myriantheus, Die Açvins. σ. 141.

7 Πρβλ. Marcollè et Zurcher, Les météores; 4η ἐκδ. σ. 124. «Les trombes font presque toujours entendre un bruit assourdissant, un sifflement étrange, qui augmente ou diminue suivant que le terrain au dessus duquel elles passent est plus ou moins humide.»

Σημείωσις.—Ὁ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ διαπρεπὴς καθηγητὴς κ. Κωνσταντῖνος Κόντος, παρακληθεὶς ὑφ' ἡμῶν, ἐποιήσατο, πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου τῶν ἐν τῇ παρούσῃ πραγματείᾳ δημοσιευθέντων χωρίων βυζαντιακῶν συγγραφέων, κριτικάς τινας παρατηρήσεις, ἃς εὐγνωμόνως καταχωρίζομεν ὧδε.

Παρνασσοῦ σ. 589—590. Γραπτέον ἴσως «τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ πνεύματος βιαζομένου (=ἀναγκάζοντος) κατενεχθὲν ἐπὶ τῆς γῆς. — σ. 590 στ. 20 γρ. «ὑπέστησεν.» — στ. 22—23. Γραπτέον ἴσως· «διαιρεῖται τὰ σώματα, εἴτις ψαύσει.» — στ. 25 γρ. «ἁλώμενον.» — στ. 29 γρ. «[illegible]» — στ. 30 γρ. «οἱ λεγόμενοι.» — στ. 34 γρ. «μανοτέραν.» — σ. 591 σ. 2. ἀντὶ πεποιημένος γρ. «πεποιωμένος» (=ποιός τις γεγονώς). — στ. 5 «μηκάζον» — στ. 18 [illegible] — ἐξολοθρεύεται, φλεγομένη μὲν κτέ.» — σ. 592 στ. 7. γρ. «ἀπέρριπτε.»

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΟΛΙΓΑ ΠΕΡΙ ΒΟΥΛΒΕΡ ΛΥΤΤΩΝ

ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΤΗΣ ΛΥΩΝ.

Ὁ Ἐδουάρδος Βοῦλβερ Λύττων, μυθιστοριογράφος καὶ δραματικὸς Ἄγγλος, ἐγεννήθη ἐν Heydon Hall τὸ 1805. Δεκαπενταετὴς ἐδημοσίευσε διήγημα ἀνατολικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἰσμαὴλ», ἐσπούδαζε δ' ἔτι ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας ὅτε ἐβραβεύθη τὸ περὶ «Γλυπτικῆς» ποίημά του. Ἔκτοτε ἐπεδόθη εἰς τὸ φιλολογικὸν στάδιον δημοσιεύσας κατὰ τὸ 1826 συλλογὴν στίχων ὑπὸ τὸν τίτλον «Φυτὰ ἄγρια καὶ ἄνθη τοῦ ἀγροῦ» καὶ βραδύτερον τὰ ποιήματα «Ὁ Neil καὶ Falkland» κατὰ μίμησιν τοῦ Βύρωνος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐδημοσίευσε τὸ μυθιστόρημα «Pelham» δι' οὗ πολλὴν ἐκτήσατο δόξαν· ἐν τῷ μυθιστορήματι δὲ τούτῳ, ὅπερ εἶνε τύπος τῆς τότε ὀνομαζομένης φιλολογίας τῆς Ἀριστοκρατίας, διακωμῳδοῦνται μετὰ πολλῆς εὐφυΐας τὰ ἐλαττώματα καὶ αἱ προλήψεις τῆς Ἀγγλικῆς ἀριστοκρατίας. Κατὰ τὸ 1829 ἐδημοσιεύθη τὸ μυθιστόρημα «Devereux» καὶ τὸ ἐπιὸν ἔτος ὁ «Paul Clifford». Τὸ 1831 ἐξελέγη μέλος τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων, καὶ τὸ 1852, συμετέσχε τοῦ ὑπουργείου Δέρβυ ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν. Ἡ ῥητορικὴ ἐπιτυχία τοῦ Βοῦλβερ. δὲν ἀπέτρεψεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν φιλολογικῶν του σπουδῶν. Τὸ 1832 ἐδημοσίευσε τὸν «Εὐγένειον Ἀράμ,» μελέτην ψυχολογικὴν ἐπί τινος ἐγκληματίου διαπράξαντος φόνον πρὸς ἀπόκτησιν πλούτου καὶ δαπανήσαντος εἶτα αὐτὸν εἰς διάφορα εὐεργετικὰ ἔργα. Τὸ 1834 ἐδημοσιεύθησαν οἱ «Προσκυνηταὶ τοῦ Ῥήνου,» καὶ αἱ «Τελευταῖαι ἡμέραι τῆς Πομπηΐας,» ζωηρὰ εἰκὼν τῆς Ῥωμαϊκῆς κοινωνίας, καὶ τὸ 1835 ὁ «Ῥιένζης ἢ ὁ τελευταῖος δήμαρχος», ὅπερ θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημά του. Ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦ 1850 ἐδημοσιεύθησαν τὰ μυθιστορήματά του «Ernest Maltraves. Ὁ «αὐλικὸς Κάλδερων», Alice «ὁ τελευταῖος τῶν Βαρώνων» καὶ οἱ Κάξτωνες». Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μυθιστορημάτων ἐδημοσίευσε καὶ κριτικὰ δοκίμια εἰς διαφόρους ἐποχάς· Τὴν «Ἀγγλίαν καὶ τοὺς Ἄγγλους τοῦ 1833, τὸν «Σπουδαστὴν» τὸ 1835, καὶ σειρὰν ἱστορικῶν μελετῶν διὰ τῆς «Νέας μηνιαίας ἐπιθεωρήσεως» ἧς ὑπῆρξε διευθυντὴς ἀπὸ τοῦ 1832. Συνέθετο δὲ καὶ σατυρικὰ καὶ κωμικὰ ποιήματα «Τοὺς διδύμους τῆς Σιάμης» τὸ 1831, τὸν «Νέον Τίμονονα» τὸ 1846 καὶ τὸ ἐπικὸν ποίημα «Βασιλεὺς Ἀρθοῦρος τὸ 1848», πλὴν δὲ τούτων καὶ τὰς ἱστορικὰς μελέτας «Ἀρόλδον τὸν τελευταῖον βασιλέα τῶν Σαξώνων», καὶ τὰς «Ἀθήνας κατὰ τὸ 1837. Τέλος δὲ ἐπεχείρισε ὁ Βοῦλβερ ν' ἀνυψώσῃ τὸ παρηκμακὸς ἀγγλικὸν θέατρον. Τὸ δρᾶμα αὐτοῦ «Ἡ δούκισσα τῆς Βαλιέρης» ἀπέτυχε παρασταθὲν τὸ 1837, ἀλλ' ἱκανοποίησαν αὐτὸν ἀρκούντως «Ὁ Ῥισελιὲ» καὶ «Ἡ δέσποινα τῆς Λυὼν». Ἀπέθανε τὸ 1873.

Ὁ μεταφραστής

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ